

ШУКРУЛЛО

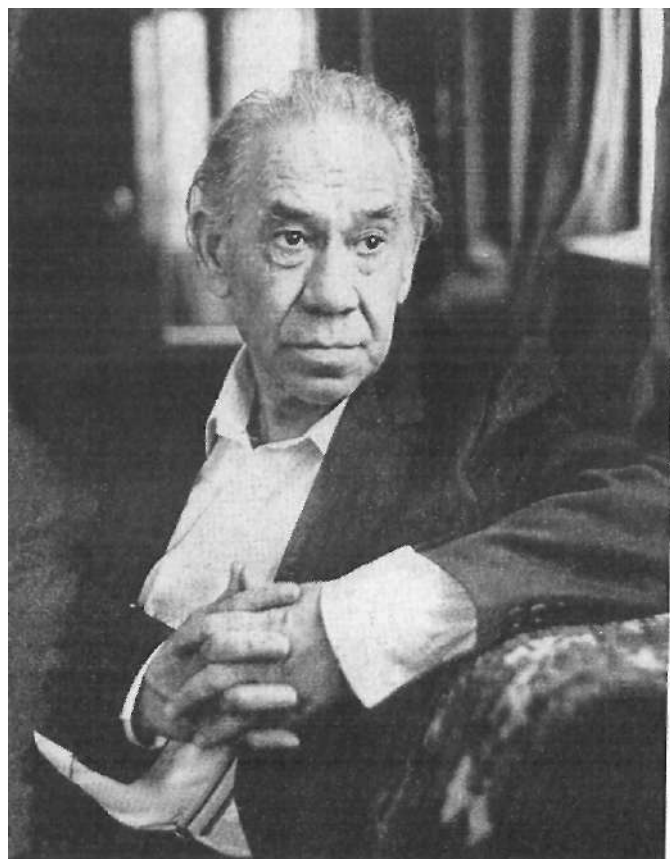
ТЎКИЛГАН ДАРДЛАРИМ

ТЎКИЛГАН ДАРДЛАРИМ

ШУКРУЛЛО

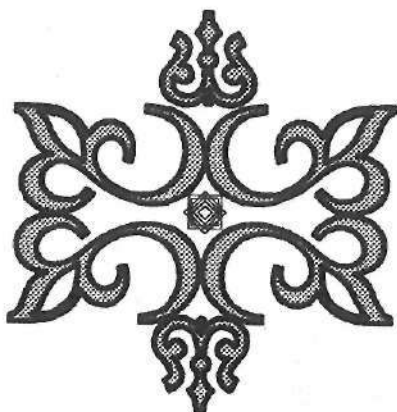

Ч. 25.2
8
Lit 89

ШУКРУЛЛО

ШУЖИЛАН ДАРДЛАРИМ

(Шеър ва достонлар)

B 11822

O'z M U

Ilmiy kutubxonasi

«ШАРҚ» НАШРИЁТ-МАТБАА
АКЦИЯДОРЛИК КОМПАНИЯСИ
БОШ ТАХРИРИЯТИ
ТОШКЕНТ — 2001 йил

III91

Шукрулло.

Тўкилган дардларим: (Шеър ва дostonлар). — Т.:
«Шарқ», 2001. — 320.

Ўз2

НУРНИ МОТИЛАБ
БЪМАС

* * *

Миллатни мадҳ этмоқ фурсати етди,
Қуллик занжиридан қутқарди Худо.
Яна қандай дардинг бор, шоир, энди?
Бир дардим, шу бахтдан қилмасин жудо!

2000 йил

СЕН УЧУН ДЕДИМ

Юрак қоним билан неники ёздим,
Сени балолардан сақламоқ учун.
Гоҳида ҳақ ёздим, гоҳида оздим,
Сенинг ҳақлигингни окламоқ учун.

Баҳор гўзаллигин севмайди ким ҳам,
Мен ҳам гўзаллигин тўлиб куйладим.
Аламли ва ғариб қалбинга бир дам,
Малҳам бўлармикан дея ўйладим.

Кўкни зулмат қоплаб, дунёни гўё
Ғам босгандек, бўраб ёққанида қор,
Менинг кўз олдимда гўёки рўё
Юпин кўриндинг-ку, йиғладим бедор.

Мен куйлаган бўлсам, булбул навосин,
Гуллар чиройини этган бўлсам мадх,
Мен изладим фақат дардинг давосин,
Бағишламоқ бўлдим бир нафаслик бахт!

Ахир йиллар бўлди, замонлар бўлди,
Ҳақиқатни айтсам, кесилди тилим,
Неки деган бўлсам, сен учун дедим,
Эркинг учун дедим, сен учун дедим.

1998 йил 10 декабр

НАВРЎЗ МУБОРАК

Бағримизга тегди кўклам шамоли,
Юлдузлар самода чарақлаб кетди.
Кўзни қувонтирар ойнинг жамоли,
Яна умримизнинг баҳори етди.

Бугун ой ярқирар мовий-самода,
Бугун еру кўкда наврўзи олам.
Бугун тонг отгунча ҳар хонадонда,
Улфатлар базми-ю қадрдонлар жам.

Тонггача маҳалла чойхонасида
Қирқ кулоқ қозонда қовланар халим,
Халиму сумалак баҳонасида
Дийдор кўришдилар деҳқону олам.

Ўзбекнинг неки бор урфу одати
Меҳру оқибатдан фақат нишона.
Ўзбекнинг ҳамиша чопсин омади,
Баҳорги қуёшдек бўлсин пешона.

Умрнинг баҳордан бошланиши ҳам
Хайрли эртадан берилган дарак.
Бахтга йўлдош бўлсин бу йилги кўклам,
Менинг буюк халқим, наврўз муборақ.

1995 йил 15 март

1995 йил 15 март

НИМА ҲАМ ДЕРДИМ...

Қўй, менинг дардимни сўрама, дўстим,
Бу дунё ҳақида нима ҳам дердим!

Нима демоқлигим ўзингга аён,
Ҳаққини айтмасдан қочасан қаён!

Аммо ҳақни айтмоқ осонми, ахир
Келтирар гоҳи у маломат, таҳқир!

Ҳамма зулмининг ҳам оқибати бор,
Ёлғон мангу қолиб бўлмагай зинҳор!

Эзгулик қуёшдай барқарор бўлур,
Аммо булутлар ҳам доим бор бўлур.

Ҳа, менинг дардимни сўрама, дўстим,
Бу дунё ҳақида нима ҳам дердим!

1989 йил 30 декабр

ШОИРЛАР ҲАҚИДА

Шоирлар ҳақида гап кетди бугун,
Таърифу тавсифин сўзлашди узоқ.
«Шоирлар суҳбати бўлади ширин;
Ҳамиша ўзлари очик, юз, қувноқ».

Бундай мактов учун минг бор ташаккур,
Тўғри, шоирларнинг ўзгача феъли.
Ўрни келганида айтайин биркур,
Неда эканлигин уларнинг сири...

Ҳали дунёда бор ишқнинг риёси,
Дунё гуноҳлардан эмас мусаффо.
Кимгадир тушганда бахтнинг зиёси,
Рашкдан ёнгувчилар йўқ эмас зеро.

Дунёнинг аччиғу чучугин тотиб
Тунларни ўтказар шоир беуйқу.
Одамлар дардини ўзига олиб
Қувончни уларга бағишлайди у!

ОНА ВА ТИШ

«Тишинг ҳам тушибди, барвақт қарибсан...»
Дўстлар ҳазиллашиб қилади кулги.
Ёшлик ўзи нима? Кексаймоқ нима?..
Наҳотки, тиш тушиш қаришга белги!

Ахир, тиш тушади сакиз ёшда ҳам,
Саксонда садафдек туриши мумкин.
Қаридим деярман, қўлимдан қалам
Ижод қилолмасдан тушиб кетган кун.

Сочнинг оқариши, бел букилиши,
Тиш тушиш қаришга бўлолмас нишон,
Бемехнат яшаган йигит — йигитми!!
Меҳнаткаш чол ундан минг бор навқирон.

Йиллар ўтар, балки туғма тишимдан
Саксонда нишон ҳам қолмайди буткул.
Қаридим демайман, агар қаламим
Синмасдан олмосдек қололса ўткир.

Тишлардан не фойда, ҳаёт неъматин
Меҳнат билан топиб, чакмаса мағзин,
Бўрининг тишидан фарқи йўқ.

Бундан

Она сутин эммай ўлмаклик лозим.

Мен ёлғиз ўғилман.

Ҳали ёдимда

Онам айтиб берган кичик ҳикоя.

(Буни сўзлаб берди марҳум онамнинг
Номидан барҳаёт туғдирган доям).

Онам қувонибди мен туғилганда,
Бахт билан тўлгандек унинг қучоғи,
Бундан ҳам зиёдроқ қувонган экан
Милкимдан гуручдек тиш чиққан чоғи.

Ҳатто қувонибди кўғирмоч қилиб,
Тишлаган вақтимда унинг сийнасин,
Менга боқим бўлмай, энди ҳаётдан
Топар бўлди дея ўз насибасин.

Ақл тиши чиқди жодидай маҳкам,
Бақувват тишларда кўмик кемирдим.
О, нақадар лаззат! Бу кўмик эмас,
Гўё ҳаёт мағзин тотин шимирдим.

Тишларим мукаммал бўлганда, аммо,
Онамнинг милкида қолмабди сира.
Ҳаёт лаззатини сен тотақол деб,
Гўё берган каби менга бир сира.

Мана йиллар ўтди.
Энди менинг ҳам
Иккита тишимнинг тушганлиги рост,
Бунга ачинмайман, набираларга
Онам берган тишни айладим мерос.

Саксонга кирарман, ҳаммаси тушар,
Қайтадан бўларман гўё бир гўдак.
Олтиндан қўярман, аммо ёдимдан
Мутлақо чиқмайди она, у кўкрак.

Ҳатто кувонибди кўғирмоч қилиб,
Тишлаган вақтимда унинг сийнасин,
Менга боқим бўлмай, энди ҳаётдан
Топар бўлди дея ўз насибасин.

Ақл тиши чиқди жодидай маҳкам,
Бақувват тишларда кўмик кемирдим.
О, нақадар лаззат! Бу кўмик эмас,
Гўё ҳаёт мағзин тотин шимирдим.

Тишларим мукаммал бўлганда, аммо,
Онамнинг милкида қолмабди сира.
Ҳаёт лаззатини сен тотақол деб,
Гўё берган каби менга бир сира.

РОЗИМАН

Агар ёнгин десанг, майли, ёнаман,
Фақат яшаш учун туғилмас одам.
Ҳатто тупроққа ҳам мен айланаман,
Бир гул ундирмоққа агар ярасам!

Менинг ёнишимдан сен қуёш бўлиб,
Ҳамиша нур сочсанг, розиман, майли!
Мен тупроқ бўлсаму сен гулдек униб
Жаҳонга юз очсанг, розиман, майли!

Инсон меҳри билан неки яратса,
Яратгани билан яшай олур у.
Кошки истагингга ҳам яролсам,
Балки қуёш бўлиб қоларман мангу!

ДАРДИ ЙЎҚ КЕСАК...

Гоҳида ёнаман ишқ оташида,
Кимнингдир дардида ёнаман гур-гур.
Ненидир ташвиши бўлмаса менда
Ёнамасам, мен нима бўлардим ахир!

Ёнамасам, бўлардим бир сиким тупроқ,
Ёнишни билмасам, саналардим тош.
Дунёда яхшики, дўстларим, борсиз
Сизнинг меҳрингиздан қалбимда оташ.

Ҳали бу дунёда ғам бор, ҳам шодлик,
Севги ва фироқнинг оташи ҳоким.
Ёнишни билмасам, халқим айтгандек,
«Дарди йўқ бир кесак» бўлардим балким.

ХОТИНЛАР ТАБАССУМИ

Ярқираб чикди қуёш,
Теварак нурга тўлди
Аммо, менинг қалбим-чи,
Заррача ёришмади.

Қуёш қулиб чикди-ю
Аммо хотинимни-чи,
Қовоғи осилганча
Булутдан қолишмади.

Хотинлар қулгусидан
Ўғзалроқ нима ҳам бор.
Қовоқ солишларидан
Азоброқ нима ҳам бор!

Тонгда гулзорга чиксам,
Гуллар қулиб турибди.
Ранг-баранг капалаклар
Нурдек учиб юрибди.

Хамма ёқда ўғзаллик,
Хамма ёқда табассум.
Қовоқ солиб турибди
Не учундир хотиним?

Хотинлар қовоғидан
Азоброқ бор нима ҳам!
Улар табассумисиз
Зулмат-қу ёруғ олам.

Хотинлар чехрасидан
Қулғу ҳеч аримасин.
Ўғлар қариса ҳам
Қулғуси қаримасин.

* * *

(Рафиқам МИНАВАРХОНга)

Гулшанда тонг эди. — Гунча, капалак,
Бир бўса устида тутдим иккисин.
Капалак узр этди, қаноти билан
Димоғимга уриб гулларнинг исин.

Гулга ошиқ эди, бир пушти гулга,
Гўё истар эди шундан бўсани,
Тинмай айланарди унинг қошида,
Севар экан дедим мен ҳам ўшани.

Аммо кўп ўтмади, тарк этиб уни,
Ўзга гулга севги айлади изҳор,
Менинг муҳаббатим, меҳрим мутлақо,
Уникидай эмас кўчма, беқарор.

Иккимиз умид-ла ошиён қурдик,
Жужуклар санови бармоқлардан кўп.
Яшасин уйимиз ва оиламиз,
Ватандан бир парча жонажон маҳбуб.

1946 йил

ДУНЁ ВА ОДАМЛАР

Дўстларга соламан гоҳо маслаҳат,
Бирор мушкулimgа излайман даво.
«Дунё шундай экан», дейдилар фақат,
Гўё сабабчидай дардимга дунё.

Одамлар хўрласа бир-бирин ноҳақ.
Кимдир бу жабрдан қилса шикоят,
Оламда адолат йўқ каби мутлоқ,
Бош силкиб «ҳаҳ, дунё» дейдилар фақат.

«Ҳаҳ дунё!» — дейишар бирор ноқобил
Ногоҳ миниб қолса агар амалга.
Бунинг сабабин ҳам қилишмас таҳлил,
Атрофдан кўз юмиб, толар ҳаёлга.

Гўдаклар бахтига солиб таҳлика,
Тирик етим қилса бевафо падар,
Наҳот чора йўқдир бешафқатликка,
Наҳот ожиз бўлса одам шу қадар!

Дунё деганлари нима ўзи у?
Нимани англашар дунё деганда?
Баъзилар ҳаётда ўзин ожизу
Ёки санашарми бир ғофил банда?!

Дунё адо бўлар деган нақл бор,
Агар кўтарилса одамдан инсоф.
Бизни туккан дунё нечук гуноҳкор,
Биримиз пок бўлсак, биримиз қаллоб!

Бизнинг тушунчада еру, сув, ҳаво,
Нур билан зулматдан иборат олам.
Унда мўъжизалар қилди-ку, барпо,
Уни мўъжизадай яралган одам.

Дунё кўрки бўлган қасрлар қурди,
Яратди-ю ўзи чўқтирди қонга.
Ўзин ўтга урди, гоҳ сувга урди,
Не деб айб қўямиз яна дунёга?

Дунё ҳаммамизни фарзанди санаб,
Неъматидан ёзди бизга дастурхон.
Оламни жаллодлар қиларкан хароб,
Дунё деб, жим қолиш мумкинми бир он!

Кимдир жафо чекар, кимлардир сафо...
Ҳали бу дунёда ҳамма эмас тенг.
Дўстларим, оҳ чекиб, деманг, «Ҳаҳ, дунё»,
«Ҳаҳ одамлар», — денглар, «Ҳаҳ одамлар», —
денг.

МУДДАО

Хотиржамлик, тинчлик истайсан,
Тилак тилаб килганда дуо.
Лекин, дўстим, ўзинг тинмайсан,
Нелигини билмай муддао...

Узилади чирт-чирт япроқлар,
Ариқларда жилдирайди сув,
Қаҳрабо тус олмиш ўтлоқлар,
Куз келди-ку! Умр ўтди-ку!

Атрофга бок! Сув куйин тингла!
Сакрашин кўр тошлардан оху,
Ғофил банда, бир нафас ўйла,
Сен истаган хотиржамлик шу!

1998 йил 15 декабр

* * *

Агар баъзи бирлар сени ранжитса,
Азоб оташида ўртанма буткул!
Ўзинг биласанки, ҳаммани эса
Кўнглини бир хилда овламоқ мушкул.

Баъзида жонингни жабборга бериб,
Асл ҳақиқатни сўзлаганинг дам,
Баъзи бирлар сендан бутунлай ранжиб,
Мумкин сени нодон дейишлари ҳам.

Борди-ю, яхшини десанг ҳам ёмон,
Аминман, топилур сенга тарафдор.
Дунёда бор экан ҳақиқат, ёлғон,
Ҳаммага тенг ёқиш мумкинмас зинҳор.

Демак, шундай экан, ёлғон гап сотиб,
Нопоклар кўнглига бўлгандан маъкул.
Дўстим, ҳақиқату ростини айтиб,
Фақат, виждонингни буюрганин қил!

Агар баъзи бирлар сени ранжитса,
Азоб оташида ўртанма буткул!
Ўзинг биласанки, ҳаммани эса
Кўнглини бир хилда овламоқ мушкул.

Баъзида жонингни жабборга бериб,
Асл ҳақиқатни сўзлаганинг дам,
Баъзи бирлар сендан бутунлай ранжиб,
Мумкин сени нодон дейишлари ҳам.

Борди-ю, яхшини десанг ҳам ёмон,
Аминман, топилур сенга тарафдор.
Дунёда бор экан ҳақиқат, ёлғон,
Ҳаммага тенг ёқиш мумкинмас зинҳор.

ЁЛҒОНЧИ

«Яна алдади у!..» Алдаса, ёниб,
Устидан арзу дод қилишинг бекор.
Биласан, ундайлар лафзидан тониб,
Ҳар қандай қасамлар ичишга тайёр.

Қўлга қурол олиб, ҳатто минг аттанг,
У билан курашни ўйлашинг бенаф.
Ахир мард юзма-юз қила олур жанг,
У-чи, бу сафар ҳам кетади алдаб.

У сени алдаса, ўртанма зинҳор,
Ғазабга ҳам келма ўйлаган сари.
Бунга табиатдир балки гуноҳкор —
Онадан турилган бўлар тесқари.

Агар, бир хумордан чиқай деб роса,
Телефонда сочмоқчи бўлсанг захрингни,
Эшитмаган бўлиб, «Телефонлар расво,
Раҳмат, бир келинг», деб босар қахрингни.

Алданиш азобин, унинг хўрлигин,
Мабодо уларга бўлсанг англатмоқ.
Афанди сингари уларнинг йўлин
Сен ҳам ўзларига бир ишлатиб бок:

Бошимга ғам тушди деса, ишонма!
Бу ҳам баҳона деб ўйнаб-кулиб бор.
Тўйимиз бор деса, аксини қилиб,
Мотамлибосида йиғлаб кириб бор.

Мен сени биламан, қалбинг берубор,
Виждонинг амр этмас, бундай қилишга.
Қўл кесмасин десанг, халқда нақл бор:
Эгри кин қил деган эгри қиличга!

ЙЎЛБАРС БОЛАСИ

Ўтлоқда ағанар кичкина йўлбарс,
Кўзи тушган одам боқмасдан ўтмас.
Нақадар ярашган беқасам тўни,
Ҳамма бир завқ билан эркалар уни.

Ҳар ўтган жунларин силайди суйиб,
Нақадар ёқимтой, берубор гўдак,
Дўнғил кўлларига бошини кўйиб,
Мўлтиллаб тикилар ўйнашмоқчидай.

Бедард кўзларига чўккандай баҳор,
Норасида қалби бунча беғубор!

Унга бир ўй билан тикилиб қолдим,
Недир хаёлимни сеҳрлаб олди.

Яна чиройлироқ бўлар тулланиб,
Яна силлиқлашар чикқач мўйлови.
Ҳайхот, кучга тўлиб, аммо улғайиб,
Кошки қолса эди ёшлиги каби
Покиза юраги, беғараз қалби.

АЙРИЛИҚ

Тўю улфатларда дўстлар бўлса жам,
Биллур қадахларга қуйилади май.
Хайрон қоладилар баъзан рад этсам,
Улфатлар катори бир култум ичмай.

Хайрон қоладилар, фақат майнимас,
Хатто, чекишни ҳам тарк этганимга,
Хайрон қоладилар кичик қалбимга
Икки айрилиқни сиздирганимга.

Гўё бунда бир сир, мўъжиза бордек,
Менга шубҳа билан боқади ёшлар.
«Хуфия қиларсан, биздан яширма»,
Дегандек сўз қотар гоҳо тенгдошлар.

Инсоннинг бошидан нелар кечмайди:
Севиқли ёридан бўлади жудо.
Ватандан айрилар, азиз фарзанддан,
Бундай аламга ҳам чидайди хатто.

Баъзан озодликдан айрилар инсон,
Бунга ҳам бардоши етади мутлоқ.
Нима деган нарсa, чекиш хумори,
Нима деган нарсa майдан айрилмоқ!

ҲАССА

Оқсоқланиб қолдим...
Онам ҳассаси
Суянчим бўлди яна ўша дам.
Қамдек тиригида тортган жафоси
Тинч қўймадим ҳатто ҳассасини ҳам.

Ҳасса ҳам қариган онамдек нозик,
Худди коматидек букулган эди.
Шу ҳасса онамга бўлиб суянчик,
Қариган човлари тутилган эди.

Қимдир кулиб деди — бунга суянма,
Бошқа оёғинг ҳам бўлади чўлок.
Аммо бу ҳассанинг сеҳрий кучини,
Буюк қудратини сезмади шу чок.

Бу ҳасса кичкина, нозик бўлса ҳам
Буюк бир онани суяди ҳар он.
Биз-чи, фарзанд бўлиб шу бир ҳассача
Баъзан бўлолмадик дардига дармон!

Онамнинг тоғ каби оғир дардини,
Чидамин, орзусин қўтарган ҳасса...
Мен қимман, бу улуғ зотнинг олдида,
Кичкина бир мени қўтаролмаса!

ТИРИК ЎЛМОҚ

Онажон, ўртаниб раимни ема,
Азобга қолди, деб қайғурма зинҳор!
Қамоқ азобларин азоб ҳам дема,
Худойимнинг минг бир азоблари бор.

Менинг ҳеч кимсадан гинам йўқ она,
Ахир ёмонни ҳам яратган Худо.
Менинг бир айбим бор якка-ягона —
Эътиқодим бўлди бошимга бало!

Умиду эътиқод бўлса одамда,
Бўлурму азобу ўлимдан қўрқмоқ!
Тилаб олганингда мени Худодан
Ўлимдан каммиди, сен тортган тўлғоқ!

Имон, эътиқоддан холи бўлганим,
Онажон, бахт топмай, бебахт ўлганим!

2000 йил 15 январ

Ўлимдан қўрқмоқ

Ўлимдан қўрқмоқ
Ўлимдан қўрқмоқ
Ўлимдан қўрқмоқ
Ўлимдан қўрқмоқ
Ўлимдан қўрқмоқ
Ўлимдан қўрқмоқ

* * *

Гоҳо тушларига илон киради,
Бунга ҳар ким ҳар хил таъбир беради:
Тушда илон кўрсанг давлат, дейдилар,
Баъзи бирлар — душман, иллат, дейдилар.

Ўнгда илон чакса розиман! Аммо,
Жондан севган, содиқ дўстимни асло
Душман бўлишини кўрмай тушда ҳам,
Чунки заҳардан ҳам кучли бу алам.
Ахир бу одам!

ҚИЁФА

Дўстим, бу дунёда тенг эмас беш қўл,
Барига бир юмуш бериб яратган.'--
Ҳар инсон ахтарар ўз-ўзига йўл, . '
Феъли атворин ҳамбилиб яратган.'

Дунё шу эканми, ранжима сира, "
Кўзингга тик бокиб ким берса озор-
Дунёда мунофиқ бўлишдан кўра,
Афзал-ку, дардини сўзламоқ ошкор.

Заҳри йўқ дейдилар бетга айтганни,
Сен бунга шукур қил, сен бунга қувон,
Шубҳа азобидан кутқармиш сени...
Яхши-ку ариса қалбингдан туман.

Кимдир кўз олдингда ҳақорат этса,
Бунинг азобига чидамоқ мумкин.
Шайтонлар ўзларин фаришта деса,
Унинг қиёфаси очилур бир кун.

Аммо, баъзилар бор, на қаҳру раҳмин,
Унинг қиёфасин бнлмайсан аён.
У руҳми, шарпами, етмайди фаҳминг,
Дўстим, ҳаммасидан мана бу ёмон.

Қиёфасиз одам!.. У қандайлигин
Таърифламоқ маҳол! Ана турар у.
Даштдаги саробга бирпас тикилгин,
Қиёфасиз одам худки мана шу!

Дўстим, биров даҳрий, биров художё,
Дунёни тарк этмас, ҳеч вақт эътиқод,
Қиёфасиз одам еяр-ичару
Маслагин айтмоқдан ор қилар, ҳайҳот!

Жанг чоғи бурчакдан термулар улар,
Кимнингдир ғалаба қилмоғин кутиб.
Уни зафарига қўшмас ғолиблар,
Мавлублир юзига кетар туфуриб.

Зилзила силкитар, дўстим, ногаҳон,
Сени гафлат ичра қолдиради у.
Баъзан вайрон қилар бовларни вулқон,
Қиёфасиз одам худди мана шу!

Баъзан кўз олдимга келар арғимчоқ,
Доим икки томон тебранади у.
Кўзимга кўринар гоҳо қўғирчоқ...
Қиёфасиз одам, дўстим, мана шу!

Анжар, анжар, анжар, анжар, анжар, анжар,
Анжар, анжар, анжар, анжар, анжар, анжар,
Анжар, анжар, анжар, анжар, анжар, анжар,
Анжар, анжар, анжар, анжар, анжар, анжар.

* * *

Кирк йиллик дўстингдан гина қилдингми?
Оҳ, ёшлик, дўстингдан бўлдингми кечмоқ?
Демак, сен чинорни киркмоқ бўлдингми?
Ўрнига бўлдингми бир ниҳол экмoқ!

У қачон кўкарар, бўлар суянчиқ?..
Қолган умрни ҳам бир ҳисоблаб чиқ!

* * *

Соқоллари оппок, оппок сочлари,
Яктаклари оппок, қалбларисимон.
Икки мўйсафиднинг ёшлик чорлари,
Дўстликлари элда дostonдир ҳамон.

Маҳалла кўй-гузар иккисин кўрса,
Ҳавас билан сўзлар улар дўстлигин.
Етмишдан ҳам ошган ёшлари эса,
Дўстликлари бўлса, қаримас лекин.

Ҳа, ўзинг кексайгин, дўстлигинг биров,
Шундай қолсин экан доим навқирон.
Навқирон бўлсангу, сендан олдинроқ
Дўстлигинг қариса, нақадар ёмон.

ХОТИНЛАР

Дўстим, хотинлардан асло нолима,
Дунёдан ўтмайсан ахир хотинсиз.
Сахрода қуёшдан қочаман дема,
Хотиндан нолиш ҳам шундай, ўринсиз.

Қуёш ёндиради саратон кунни,
Тилни ёпиштирар танглайимизга.
Зулмат чўкса дарҳол қўмсаймиз уни,
Нурин сочса деймиз манглайимизга.

Дўстим, хотинлардан ранжимагин ҳеч,
Хотинларсиз ҳаёт — зулмат чўккан кеч.

УЛФАТЛАР

Бир улфатим бор эди,
Қилдим маишат — базм.
Окибат шу бўлдики,
Унутилди шеър — назм.

Яна бир дўст орттирдим,
Кунлар ўтди кулкида.
Бир нишона қолмади
Мендан умр мулкида.

Учинчи ўртоқ топдим,
Ўргандим илму ҳикмат.
Катта-кичик олдида
Қозондим обрў — қиммат.

Кунларни ўтказардик
Тотув яшаб уч ўртоқ.
Келажаким — меҳнатни
Унутибман мен бироқ.

Кунлар ўтарди, бир кун
Бўлиб менда кўп хуноб
Эҳтиёж кириб келди,
Эшик очиб ўша тоб:

«Салом, бир илтимос бор,
Сенга топдим бир улфат.
Таништираман, дўст бўлсанг,
Унга қўйсанг муҳаббат.

Умринг ўтмас бефойда,
Яшайсан мағрур, хуллас —
Этасан ўзингни ҳам
Мендек балодан халос.

Улувларнинг ҳаммаси
Уни севганлар фақат.
Номини айтсам сенга,
Номидир ҳалол меҳнат».

Қабул қилдим талабин,
Меҳнат менга ёр бўлди,
Базмимиз яна ширин,
Чунки, улфат чор бўлди.

Меҳнат бўлиб иш боши
Етказганда тилакка,
Умр кадрини билдим,
Танилдим келажакка.

БАҲОР КЕЧАСИ

Куёш ботиб кетди.
Бир тутам нури
Варрак думларига илашиб қолди.
Онаси етаклаб кетган боладек
Чумчуқлар чурқ-чурқлаб тарк этди толни.
Ховлим ўртасида дўндиқ қиз каби
Пушти кўйлақ кийиб турар шафтолу.
Гилос оқ шохи тўн кийган куёвми,
Эгилиб келинга пичирларди у.
Тўйни кўриш учун том тепасига
Шошиб чикиб олган қизлар каби ой —
Ўрикка тирмашиб, ёнғоққа ўтиб,
Терак тепасида кўрсатди чирой.
Фақат уйимдамас, ҳар хонадонда,
Бугун Ватанимда наврўзи олам.
Ховузча — косага баҳор шаробин
Шилдиратиб қуяр ариқчалар ҳам.
Ана, юлдуз санаб бўғот лабида
Қўшним мушуги ҳам кутади ёрин,
Жонувору парранда... борида севги!
Қандай одам севмас умр баҳорни!
Қалбларни бир умр тарк этма, севги!

* * *

- Болаликда оғир юк нима?
 - Онасидан бўлмоқлик жудо!
 - Йигитликда оғир юк нима?
 - Ёринг қилса севгида риё!
 - Кексайганда фарзанд доғини
- Ҳеч бандага кўрсатма асло!

ТИЛДА АЙТИЛМАГАН СЕВГИ

Аввал баҳор эди. Чинор тагида
Ҳамон ёдимдадир учрашганимиз.
Шамол ўйнар эди толлар баргида,
Жимжит турар эдик фақат иккимиз.

Варрак илинганча тол баргагига
Нелардир куйларди нолигансимон.
Баҳорни мадҳ этиб ариқ оқарди,
Фақат иккаламиз жим эдик ҳамон.

Иккимиз жим эдик. Қушлар сайроғи
Ҳатто кирмас эди қулоғимизга.
Оламда қувонч ҳам, бахт ҳам йўқ эди,
Бокмоқликдан ўзга бир-биримизга.

Наврўз олам эди. Чинор тагида
Умрбод ёдимда учрашганимиз.
Сўз ҳам ожиз эди, тил ҳам лол эди,
Ишққа тўла эди шу дам танзимиз.

ШАМОЛ

Мунча оромбахшсан, мунча жонбахшсан,
Сочларни елпиган баҳор шамоли!
Қандай сеҳргарсан — бир дам эркалаб
Ширин ўйлар ичра қолдирдинг холи.

Гулоб тутган каби сархуш қилдинг,
Дунё ташвишларин дилдан ўчирдинг.
Севги оғушига қайта солдинг,
Ёшликка варракдек яна учирдинг.

Тонгда хонам ичра юрибсан кезиб,
Меҳрибон мушфиқсан, ахир мунча ҳам,
Яқин дўстларим ҳам дардимни сезиб,
Баъзан бўлмаган-ку, сенчалик малҳам!

Қаерлардан келдинг эй, сахий шамол,
Бунчалар оромбахш бир дам елпишинг.
Қўнгилни овлашга баъзан сен мисол
Ширин сўз уфрмас энг яқин кишинг.

Умрда кечирдим нечалаб баҳор,
Ҳар гал такрорланар сенинг ҳимматинг.
Ҳориган дамларда мададу мадор,
Ҳеч маҳал бўлмади сенинг миннатинг.

Қанчалар гўзаллик сенда яширин,
Сен-ку, тўлқин қилган отлар ёлини.
Сен-ку, қўлларимга тутқазиб кетган
Боғ кўчадан ўтган қиз рўмолини.

Қайси сахий зотлар сени уфурган,
 Қайси макондан сен таралган ором!
 Наврӯзолам чоғи ё базм курган
 Қизлар нафасидан яралган ором!

Ахир не қувончки, ахир не бахтки,
 Ҳар тонг тегиб турса баррингга шамол,
 Баҳор шамоллари, баҳор еллари,
 Қувонч, ёшлик бўлиб қучоримда қол!

Қайси сахий зотлар сени уфурган,
 Қайси макондан сен таралган ором!
 Наврӯзолам чоғи ё базм курган
 Қизлар нафасидан яралган ором!

Ахир не қувончки, ахир не бахтки,
 Ҳар тонг тегиб турса баррингга шамол,
 Баҳор шамоллари, баҳор еллари,
 Қувонч, ёшлик бўлиб қучоримда қол!

Ахир не қувончки, ахир не бахтки,
 Ҳар тонг тегиб турса баррингга шамол,
 Баҳор шамоллари, баҳор еллари,
 Қувонч, ёшлик бўлиб қучоримда қол!

Ахир не қувончки, ахир не бахтки,
 Ҳар тонг тегиб турса баррингга шамол,
 Баҳор шамоллари, баҳор еллари,
 Қувонч, ёшлик бўлиб қучоримда қол!

Ахир не қувончки, ахир не бахтки,
 Ҳар тонг тегиб турса баррингга шамол,
 Баҳор шамоллари, баҳор еллари,
 Қувонч, ёшлик бўлиб қучоримда қол!

Ахир не қувончки, ахир не бахтки,
 Ҳар тонг тегиб турса баррингга шамол,
 Баҳор шамоллари, баҳор еллари,
 Қувонч, ёшлик бўлиб қучоримда қол!

ҚАБР ТОШИ

Онаси ўлганда етиб келмади,
Хатто йўқламади тиригида ҳам.
Пул ва шуҳрат учун қанча кезмади
Не-не шаҳарларни бу аянч одам.

Бугун элни йиғиб кўтарди фарёд.
Мармардан хотира қўйди қабрига.
Она тиригида қилолмаган ёд
Наҳот энди етди унинг қадрига?

Афсус, она номин кўз ҳам илғамас,
Ўзин исмига-чи, берилган зарҳал.
Бунини ҳам онага меҳридан эмас,
Ўзин шуҳратига қўйибди ҳайкал.

* * *

Умрда нималар кечмайди дўстим,
Одамлар ўзгарар, ўзгарар ҳаво.
Ўз-ўзича чора излайди ҳар ким,
Ўз-ўзича ҳар ким излайди даво.

Умид бу — бугунги экилган кўчат,
Умид бу — тоғларда ҳали ётган қор,
Эртага атрофда гуркирар кўкат,
Дарёлар хайкириб келади баҳор.

Тонгда қуёш чиқар, аммо начора,
Окшомда қолмагай хатто зарраси,
Қилма, афсус билан қалбининг пора,
Умиддир қайтадан кўрмоқ чораси.

Дўстим, кўнгил узма, дунёдан бир дам,
Кимлардир қилсалар меҳрингни унут,
Унутмоқ бор жойда, ёмонликни ҳам
Унут бўлишини умид билан қут!

Дилларни тумандек қоплайди баъзан,
Дўстликка хиёнат, севгига риё.
Қуёш чиқиш билан тарқалар туман,
Ноумид бўлмагил қуёшдан асло.

Ҳаётда нималар кечмайди гоҳо,
Фақат умид қилур мушкулни осон,
Умринг узайишин истасанг хатто,
Комил умид билан эртангга инон.

ҚАРҒАЛАР

Ғариб оқшом чўкди аста мазорга
Ҳатто маънос каби булутли осмон.
Терак тепасида ўлтирар қарға —
Сўниб қолган шамнинг сўхтасисимён.

Қарғалар келарди тундек ёприлиб,
Қабрлар устида солади ғулув.
Тирик нафаслардан кун бўйи қочиб,
Нахот марҳумларга дардкаш бўлса у?

Шу чоқ ҳаёлимдан ўтар дўстларим,
Марҳум аждодларни эслайман бирдам.
Қўз ёш тўқким келди нечундир юм-юм,
Мени ўртар эди бир афсус, алам.

Улар тиригида лоқайдлар баъзан
Дарду ғамларидан бўлганлар нари.
Аммо ўлганда-чи, бўлиб меҳрибон,
Қабрга келурлар қарға сингари.

Қарға қарға қарға қарға қарға
Қарға қарға қарға қарға қарға
Қарға қарға қарға қарға қарға
Қарға қарға қарға қарға қарға

Қарға қарға қарға қарға қарға
Қарға қарға қарға қарға қарға
Қарға қарға қарға қарға қарға
Қарға қарға қарға қарға қарға

* * *

Тангрим ўзинг, ўзинг ярлақа,
Ўзингдан ҳеч ўзга мадад йўқ.
На дўстим бор, на дард тингловчим,
Ўзингдан ҳеч ўзгага ҳад йўқ.

Кимларнингдир тангри, паноҳи,
Кимга етар, дахрийлар оҳи!

1939—1984 йиллар

РОЗИЛИК

Кимдир бу дунёда юз йил яшайди,
Кимдир бу дунёдан кетар навқирон.
Ҳаммаси ҳам бир кун видолашади,
Аммо ҳаммаси ҳам тинчимас бир он.

Ҳа, инсон умрида нелар кўрмайди,
Барини кечирар — азобу ором....
Орзулар чироғи бизни кўймайди,
Бизни парвонадек қилиб олар ром.

Гоҳо дил шикаста, гоҳ қувонч билан
Кеча-кундуз каби ўтади умр.
Дардкаш бўлолмаймиз дўстларга баъзан,
Ҳаёлга ҳам келмас сўрамоқ узр.

Ҳатто энг меҳрибон она қабрига
Ёдимизга келмас кўйиш даста гул,
Баъзан шуҳрат қилар бизни овора,
Баъзида нафсимиз қилиб қўяр кул.

Елиб-югурамыз... Лекин минг аттанг,
Ҳаётдан мангуга юмарканмиз кўз,
Одамлар юзига тикилиб ўйчан,
Шу чок тилимизга келар битта сўз:

Гўё энг муқаддас тиловат каби,
Ризо бўлинг, деймиз ҳаммага такрор.
Фақат одамларнинг ризолигидан
Ўзга буюк орзу йўқ каби зинҳор.

Қариндош-уруғу дўстга боқамиз,
Гўё барчасини энди кўргандек,
Ризо бўлинг деймиз, шу дамгача биз
Гўёки айтишга улгурмагандек!

Энди-чи, хаёлга келмас шухрат, зар,
Одамлар кўриниб қолар муқаддас.
Одамлар ризосин ўйлар баъзилар
Афсус, сўнгги дамда, афсус, бир нафас.

Қариндош-уруғу дўстга боқамиз,
Гўё барчасини энди кўргандек,
Ризо бўлинг деймиз, шу дамгача биз
Гўёки айтишга улгурмагандек!

УНУТИШ

Инсон ўз бошидан нелар кечирмас,
Бевақт ўлимлару риё-ю бўҳтон!
Севгилинг баъзида вафони билмас...
Барчасин қандайин, кўтарсин инсон!

Гина, қудратлар, жафолар барин,
Йиғаберсак эди кўнгилга агар,
Букиб қўймасмиди инсоннинг қаддин!
Дунёда оғир юк борми бу қадар.

О, яхши дунёда унутмоқлик бор!
Яхшики умид бор! Бўлмаса одам, —
Бу дунё ташвишин барчасин якбор
Кўтариб юрмоққа чидолмасди ҳам...

Яхшики, дунёда унутмоқлик бор.

Бедард ёшлигимни эслаган чоғим,
Онагинам келар кўзим олдига.
Онамни эсласам, «эркам, тойчовим»,
Деган ширин сўзи тушар ёдимга.

Бу ширин сўзларни ким унутади!
Онамнинг тилидан томар эди бол.
Унинг меҳри бўлди умрим безаги,
Унинг тили берди шеъримга камол.

Қай одам эсламас ёшлигин ўзин,
Ширин она тилин ёд этмас ким ҳам?
Унутар ёшлигин, ўз она тилин,
Унинг сутин таъмин унутган одам.

Ёш ёшманди ёш ёшманди ёш ёшманди
Ёш ёшманди ёш ёшманди ёш ёшманди
Ёш ёшманди ёш ёшманди ёш ёшманди
Ёш ёшманди ёш ёшманди ёш ёшманди

Ёш ёшманди ёш ёшманди ёш ёшманди
Ёш ёшманди ёш ёшманди ёш ёшманди

Ёш ёшманди ёш ёшманди ёш ёшманди
Ёш ёшманди ёш ёшманди ёш ёшманди
Ёш ёшманди ёш ёшманди ёш ёшманди
Ёш ёшманди ёш ёшманди ёш ёшманди

Ёш ёшманди ёш ёшманди ёш ёшманди
Ёш ёшманди ёш ёшманди ёш ёшманди
Ёш ёшманди ёш ёшманди ёш ёшманди
Ёш ёшманди ёш ёшманди ёш ёшманди

МЕН ЎЛГАН ЭМИШМАНИ

Мен ўлган эмишман... Аммо кулорим
Аниқ эшитармиш одамлар сўзин.
Ўлган эмишману... Гўрим узра жим
Турган дўстларимни кўрармиш кўзим.

Жим-жим турар эди улар тепамда,
Аммо мижжаларда на ёш, на бир нам.
Қутулдик дегандек битта ёмондан,
Атрофда турарди улар хотиржам.

Бу дахшат сўзларни эшитганимдан
Қулоғим қар бўлса кошкийди шу чок.
Рози эдим улар юзин кўрмасдан,
Кўзларимга тезроқ ташланса тупроқ.

Тупроқ ташлардилар, тупроқмас, гўё
Таъна тоши эди бергувчи азоб.
Раҳматли деб мени қилмасди дуо,
Бир фосиқ кам дея боқарди шу тоб.

Қайси қилмишимга берасиз жазо,
Нечун ўлганимда бунчалар сазо?

Мен ўлган одамман, айтинг гуноҳим!
Кимнинг уйин буздим хиёнат билан?
Тиригимда доим бўлиб ҳамроҳим,
Нега айтмадингиз диёнат билан!

Қани айтинг, кимни ноҳақ қаматдим?
Етим-есирларнинг ҳақин едимми?
Қўрқманг, асло келмас ифвога тилим,
Айтинг, ё ҳақорат сўзлар дедимми?

Йўқ, йўқ! Нафратланманг. Мента беринг тил,
Сабабларин айтиб, сўзлайми ўзим?
Мен энди кўркмайман! Уйғонгин, эй дил!
Бир карра ўлганман, қайта йўқ ўлим.

Тилим ғулдиради, ўз овозимга
Мен чўчиб уйғондим, босқириб, нохуш.
Хайрият, туш экан! Кошки одамга
Тиригида ибрат бўлолса бу туш!

МАЙСАЛАР

Дунёдан абадий кўз юмгинг келмас,
Яркираб, гуркираб келганда баҳор.
Еллар қўлларингдан торткилаб қўймас,
Қўшиқ бўлиб кирар қалбингга анҳор.

Илк марта гуллаган шафтоли тонгда
Қалбингга бағишлар қанчалар хузур.
Кўз узгинг келмайди, офтоб минг рангда
Зангори осмондан сочиб турса нур!

Турналар кур-курлаб, арғимчоқ солиб,
Сени аллаламоқ бўларлар бир дам.
Кўм-кўк майсаларга бағрингни бериб,
Бағрингдан ажралгинг келмайди ҳеч ҳам?

Бегубор майсалар!.. Барра майсалар!..
Анҳорлар кирғоғи кўм-кўк майсазор!
Тепалар ён бағри, чинорлар ости,
Қайга назар солма, кўм-кўк, бегубор.

Барра майсаларнинг бағрига сингиб,
Қучоғин тарк этгинг келмайди мутлоқ.
Азиз она тупроқ, эй она-диёр,
Қандай бахт бағрингда абадий қолмоқ!

* * *

Бошларимда не савдо биласанми, эй, ёр.
Юрагимда не гавво биласанми, эй, ёр.
Гуноҳим мен шўрликнинг недир? Аён қилсанг-чи,
Кимдан менга не даъво, биласанми, эй, ёр.

Дунёда алам борми, гуноҳинг не билмасанг,
Гуноҳ борми бандага, оллоҳинг не билмасанг,
Арзингни кимга айтиб, ахир кимга йиғлайсан,
Бу дардга қандай даво, биласанми, эй, ёр!

Тилинг бўлса-ю аммо, тилинг гапга келмаса,
Кўзинг очик бўлса-ю, кўришга наф бўлмаса,
Инсон бўлиб инсондек дилингни ёролмасанг,
Бўлурми яшаш раво, биласанми, эй, ёр.

Гуноҳинг ошкор бўлса, тан олмоқ марднинг иши,
Дўст айбни ошкор этар дўстга ишонган киши.
Дўст бўлиб дўст бўлмаса, ғаним бўлиб ғаниминг,
Бу пинҳони бир бало, биласанми, эй, ёр!

Кўнглимдаги бу дардлар булутдек ўтди-кетди,
Тангрига минг шукрлар, истиқлол даври етди,
Ўзбек деган отим бор, мустақил давлатим бор,
Эсмоқда ўзга сабо биласанми, эй, ёр!

2000 йил 2 январ

ДАВО

Баъзан шифокорга дардингни айтсанг,
Улардан истасанг бирорта даво,
Хаво алмаштириб, саёҳат қилсанг,
Шу ўзи дейдилар энг яхши шифо.

Бунда ҳам ҳикмат бор, ахир деҳқон ҳам,
Ерни алмаштириб экади экин.
Алмашлаб турмаса, ерин дам-бадам
Тўғри, ҳосилни ҳам ололмас тўкин.

Эй табиб, қани айт, аммо хотиндан
Жафо чекканларга не бўлур даво?
Хотинни нимага алмаштирасан,
Ўрни босадиган борми, бир мато!

* * *

Ёшлигингда ёрнинг ишқида
Ўтказасан тунларни бедор.
Таажжубки, кексайганингда
Шу бедорлик бўларкан такрор.

Йигитликда гунча каби лаб
Тинчлик бермай соларди гулув.
Кексайганда, ёшликни эслаб
Кўзларингдан қочаркан уйқу.

* * *

«Менинг нафсим балодир, ёнар ўтга соладир»
Ўз нафсин қули бўлган балоларга қоладир.

Сенинг яхши хуснингни ёмон феълинг бузади,
Манманлик, кибри ҳаво бошга битган балодир.

Қани, севдим деганинг, жоним қурбон деганинг,
Ёлғон тил дилингни ҳам қилич каби ёродир.

Мухаббатга не чора, қари демас, ёш демас,
Шайтон йўлига кирган уйқудан ҳам қоладир.

Гапни гапир уққанга, одамлар феъли турфа,
Ҳар ким кўнглига келган дўмбирасин чаладир.

Худо ақлу хуш берди, кечирмайди тавбангни,
Ўтдан сувни фарқ қилмас сен эмас, ёш боладир.

Эй, Шукрулло, нафсини тий, хайю хавас ўткунчи,
Иймонни амал деган жаннатга йўл оладир.

ҲАЙКАЛ

Орзу-умид билан яшайди одам,
Тўғри гап, дунёда умидсиз шайтон.
Аммо ўткинчидир беш кунлик олам,
Ўткинчи эканин билмаслик ёмон.

Ўткинчи дунёда обрў талашма,
Шон-шуҳрат кетидан, қувмагин зинҳор.
Ҳайкалинг қўйишни ғамини ема
Ҳамма ҳайкалларга етарли жой бор.

Қабристонда сонсиз қабр тошлари,..
Бу маконда ётар минг турли инсон.
Кимгадир ёғилса раҳмат ёшлари,
Кимгадир бўлмасин лаънатга нишон.

ЧАМАНЛАРНИ ЎЗИ АСРАСИН

Мен хавас этмадим баланд парвозни,
Ерда судралишдан Худо асрасин.
Баъзан олганимда кўлимга созни.
Фақат айтмоқ бўлдим кўнглим ҳасратин.

Баҳор гўзал бўлур кўз очса ғунча,
Ундан ҳам гўзалдир юзда табассум.
Шулар ҳасратида ўла-ўлгунча,
Шулар қувончида ўртаниб ёндим.

Табассум, бунчалар ошиқ қилмасанг,
Гўзаллик бунчалар этмасанг, ҳафтун!
Дунё не бўларди агар бўлмасанг,
Умрим ҳасратингда ўтарди бутун.

Дарахтлардан дув-дув барглар тўкилар,
Айрилиқ ёшидек ёради ёмғир.
Она ерга сингиб боради улар,
Чаман бўлиб бир кун унади охир.

Чаманни офатдан Тангрим асрасин,
Дунёда йўқ менинг ўзга ҳасратим.

1998 йил 16 ноябр

СОҒЛОМ ОДАМ

Тўрт улфат жам бўлса, дунё ташвиши,
Нарху наволардан бошланади баҳс.
Ҳар бири маъқуллар ўз қилган ишин,
Баъзан қонун қолиб, қолиб чиқар нафс.

Элак тутиб бўлмас кўпнинг орзига,
Қудукқа дард айтиш фурсати эмас,
Мен ҳам бу улфатга кирсам баъзида,
Келолмай қоламан кўпчиликка бас!

Бугун гап очилиб соғлом авлоддан
Маъносин чақмоқчи бўлди талашиб.
Бири баҳсга кирса тўйгунча қолдан,
Бири, бири билан қолар ярашиб.

Соғлик-саломатлик бўлмайди ўзи,
Пул ҳам, емоқ-ичмоқ, керак маишат.
Улфатлардан бири бўлди сўзини —
Фақат соғ бўлишмас, соғлом бўлиш шарт.

Бири бундай гапни мастликка йўйди,
Бири елка қисиб қаради хайрон.
Хуллас бири олиб, бириси қўйди,
Ҳамма ўз билганин айлади баён.

Қандай тушунтирсам, тан-жони соғ-у
Фикри ёмонликдан бўлса иборат,
Ҳеч кимга яхшилик қилмаса гар у
Қандай соғлом дейлик бу одамни, айт!

Соғлом дейишнинг ҳам ўз мезони бор,
Ақлу адолатдан холимас олам.
Окни қора деса, саҳрони гулзор,
Ҳеч ким бу одамни демайди соғлом.

Агар бўлса ҳамки тўрт мучаси соғ,
Қилгудек бўлса ҳам тоғларни талқон.
Бундайларни соғлом дейилмас мутлак,
Кўксини қилмаса Ватанга қалқон.

Одамлар Ватан деб жонин берганда,
Одамлар миллат деб бўлганда қурбон,
Ўз нафсин қурбони эй, шўрлик банда
Наҳот аташ мумкин, номингни инсон!

Ахир, биз, эртаси буюк давлатнинг
Асл соҳиблари, улуғ ўзбекмиз!
Оламга маърифат берган миллатнинг,
Қадами ҳар ерда қутлуғ Ўзбекмиз!

Қасри олийлар сод, олтиндан ҳатто,
Тоғларнинг ўзингга буюрсин минг бор.
Аждодинг қимлигин билмасанг аммо,
Сени, соғлом одам дейилмас зинҳор!

Нопок йўллар билан ортдириб давлат,
Маст-аласт кун кўрсанг фақат ичиб-еб,
Билмасанг не дардда яшайди миллат,
Сени ким айтади соғлом одам деб!

Соғлом дегани бу гуноҳи азим,
Ҳаром-харишлардан ўз нафсин тиймок,
Сени, соғлом инсон, хожи деяр ким,
Етимлар ҳақидан бўлсанг ҳаж қилмок!

«Бу жуда соғ одам, бу соғлом одам»,
Борми, бундан ортиқ унвони олий,
Қандай ёркин бўлса ёниб турган шам,
Соғлом қалб ҳам бўлар ғубордан холи.

Афсус, баъзилар бор тан-жони соғу
Фикри ёмонлигу чирқдан иборат.
Холис ният билан нафас олмас у,
Қандай соғлом дейсан, бундайларни, айт!

Соғлом авлод деймиз, бизнинг келажак
Соҳибин ўйлайлик, кимлар бўлади?
Аммо, биз ўзимиз, нимани эксак,
Келажак авлодлар шуни ўради.

Ҳаёт дегани бу бошвоқсиз отдек,
Унинг тизгини йўқ — у тонг ила тун.
Баҳсу тортишувда окшом ҳам ўтди,
Соғлом ақл била ясалди якун.

Эй, менинг, севиқли азиз набирам,
Бўлмоқни истасанг сен соғлом авлод,
Сен, тани, ўзингни, ўз халқингни ҳам,
Кўпнинг соғлом сўзин қилиб олгин ёд!

2000 йил 9 январ

КЕКСАЛИК

Дарахт тепа шохдан, одам оёқдан
Қарийди дейдилар, бу ҳам бир ҳикмат.
Бундай ўйлаб кўрсам, бутун нарсани
Ҳисобли яратган доно табиат.

Яхшики, одамнинг куч-қувватини
Белу оёридан аввал олади.
Бўлмаса, бу оёқ кексайганингда
Сени қай йўлларга судраб қоларди.

ЧИНОР

Чинор яшар юз йилдан ортик,
Умр кўрар хатто асрлаб.
Унга ҳавас қилмайман, йўқ, йўқ,
Яшамайман умрини тилаб!

Силкинади кекса қомати,
Афсус чеккан мўйсафидсимон.
Тўлиб-тошган балки ҳасрати
Не чораки унда йўқ, забон.

Қанча-қанча севишганларнинг
Севгисига бўлмади гувоҳ!
Қанча-қанча адашганларнинг
Дардин тинглаб бўлмади паноҳ!

Дардларингни ичингга ютиб,
Сукут сақлаб кечирмоқ ҳаёт...
Кимлигингни бутун унутиб
Тилсиз яшаш даҳшат-ку, хайхот!

ҚАБРИСТОНДА

Қабристон устида паға булутлар,
Кимларнинг руҳи у, кимнинг кафани!
Гўрков мурдалардан қачон қутилар?
Кетмонга илиниб турар чопони!

Ёмғир томчилади, яшриниб қуёш,
Қай ошиқ, қай фарзанд, ким тўккан бу ёш!

1989 йил 30 декабр

МУКОФОТ

Ҳақиқий истеъдод асло бўлмас хор,
У нурга ўхшайди, бўлмайди топтаб.
Мукофотсиз қолсанг, ўкинма зинҳор,
Тоғ устидан ҳеч ким ўтолмас хатлаб.

Бизда марҳумлар ҳам тақдирланади,
Ҳатто, дейилмайди бу ёш, бу қари.
Баъзан ёшга, баъзан бошига қараб
Меҳнат қилган борки, олади бари.

Мабодо ўлмасдан юз ёшга кирсанг,
Тўйингда бошингдан сочилар тилла.
Ёшликда мукофат олмаган бўлсанг,
Худодан юз ёшга киришни тила!

1998 йил 13 январ

Мукофотсиз қолсанг, ўкинма зинҳор,
Тоғ устидан ҳеч ким ўтолмас хатлаб.
Ҳақиқий истеъдод асло бўлмас хор,
У нурга ўхшайди, бўлмайди топтаб.
Бизда марҳумлар ҳам тақдирланади,
Ҳатто, дейилмайди бу ёш, бу қари.
Баъзан ёшга, баъзан бошига қараб
Меҳнат қилган борки, олади бари.

Мабодо ўлмасдан юз ёшга кирсанг,
Тўйингда бошингдан сочилар тилла.
Ёшликда мукофат олмаган бўлсанг,
Худодан юз ёшга киришни тила!

Мукофотсиз қолсанг, ўкинма зинҳор,
Тоғ устидан ҳеч ким ўтолмас хатлаб.
Ҳақиқий истеъдод асло бўлмас хор,
У нурга ўхшайди, бўлмайди топтаб.

АЛЛА

Мен онаман — сени тукқанман,
Менман сени яратган дунё.
Лекин сени кўрган кунимдан,
Сенинг ўзинг мен учун гўё
Янги олам бўлиб кўриндинг,
Азиз одам бўлиб кўриндинг,
Алла-ю алла!

Болажоним, сен турилган он
Кувончимнинг йўқ эди чеки,
Назаримда шу ёруғ жаҳон
Бўлган каби бирдан меники,
Шодлик, бахтим турилди дедим,
Жон рохатим турилди дедим,
Алла-ю алла.

Сенсиз кунни демадим кундек,
Азиз билдим сени кўзимдан,
Шикаст етса жонингга жиндек,
Минг сирқироқ сездим ўзимда...
Бир зиравча сенга кирганда,
Бағрим ёнди қирғич қиргандай.
Алла-ю алла.

Сенсиз кирмас қулоғимга куй,
Товушларинг мен учун оханг.
Сенсиз файзин йўкотади уй,
Сенсан менинг юзларимга ранг!
Уйим, куйим, ёруғ юзимсан,
Йўқ, жонимсан, менинг ўзимсан,
Алла-ю алла!

Менга куйдек ёқмоқ истасанг,
Очиқ кўнги, ростгўй бўл ҳар он.
Юзларимга бўлмоқ бўлсанг ранг,

Эл ичида аммо ҳеч қачон
Ўз юзингга доғ солма зинҳор,
Бахтинг қилар мени бахтиёр,
Алла-ю алла!

Гарчи менга жон бўлмасанг ҳам,
Фироқингни кўрмайин кўзим!
Кўзларимга кўз бўлма,
лекин

Йўллارингга термултма кўзим.
Умид билан туғдим, омон бўл!
Чин инсон бўл, замонга жон бўл!
Алла-ю алла!

ГҶДАК ЙИҒИСИ

Гоҳо гӯдак йиғлар хархаша қилиб,
Тинчитмоқ бўламиз қилиб пўписа.
Бир ширин сўз билан феълини билиб,
Ожизлик қиламиз кўнглин топишга.

Баъзан чўчитамиз ана бобов деб,
Ваҳмага чулғаймиз мурғак қалбини.
Олабўжи деймиз гоҳо кўрkitиб,
Ўзимиз нелигин билмасдан уни.

Бир гӯдак йиғиси кўнғилга сиғмас,
Тоқат йўқ тинглашга бир йиғи сасин.
Дунё омон бўлсин, тинчлик бўлса бас,
Кўпнинг йирисидан тангри асрасин!

ҚАЙСИ БИРИСИЗ?

Дўстларим бор: менга ҳеч маҳал
Ёмонликни кўрмайди раво.
Мушкул тушса бошимга сағал,
Дардимга ҳам бўлолмас даво.
Бу дўстликми?
Ҳа, булар фақат
Сафар чори кўшилган улфат.

Баъзиси бор: боладек мактаб,
Қилмоқ бўлар дўстлигин ошкор.
Мен-чи, ундан ўзиб кетган тоб,
Этагимдан тортишга тайёр.
Сиртдан кўрсанг, товланган ёқут,
Аслида-чи, бир чирмовиқ ўт.

Дўстларим бор: шодлик, қайғумни
Ўзиники каби ҳис этар.
Бахт, ютуғим шод этар уни,
Нуқсонимни қойир, жон ўртар.
Дўстлар, менга қайси бирисиз?
Бу бир кўзгу, қараб олингиз.

БУЮКЛИК

Зангори уфқда олмос куббадек
Ялт-ялт кўринарди тоғлар чўққиси.
Гўё шу чўққидан мен боқдим у тик.
Бирдан коплаб олди буюклик ҳисси.

Аммо, бу ҳисларим бормади узок,
Тоғни босиб гур-гур ёнаркан булут.
Ҳақиқий буюклик не деган сўрок
Фикримга ташланди гўёки бургут.

Пастда қолиб кетди чўққилар, тоғлар.
Ҳаёл ошиб кетди булутлардан, хув!
Ҳамон ўйлар эдим: нахот чўққилар
Буюкликка бўлса бир марра, кўзгу!

Тоғ, чўққилар нима!
Ҳатто қатма-қат
Ҳазога нурдан тез учганда инсон.
Инсон! — деган чорим қалбимда беҳад
Буюклик ҳис этдим, босди ҳаяжон.

Инсон! — деган чорим туганмас меҳр,
Битмас қудрат билан лим тўлди юрак.
Инсон номи сенда шунчалар фахр,
Меҳру шафқат ҳисси уйғотса, демак,
Ахир, шу эмасми, асли буюклик!..

Инсон, деган чорим тоғлар бир ушоқ,
Денгизлар томчидек кўринди кичик.
Инсон борлигича қад кўрсатган чоқ
У билан ёнма-ён келди буюклик.

Буюкликни қилма чўққиларга тенг,
Унга от-уловсиз етиш ҳам мумкин.
Бундан мурод нима? Элга не фойда?
Буюклик бемақсад бўлурму, лекин!

Буюклик сирини тоғ чўққисига
Хайкал ўрнатиш деб асло ўйлама.
Инсонни қадрлаш, инсон деб яшаш
Шудир буюкликка шаходатнома.

МЕНИНГ ЮРТИМДА ИСТИҚЛОЛ

На молим бор, на жоним бор,
Ўзим кимман, унитгандим!
Тилим гунг-гу, дилим гунг-гу
Аламини ичга ютгандим.

Тутаб, милт этмади йиллар
Хазондек юртда истиқбол.
Нечук эркин нафас олмоқ
Агар йўқ бўлса, Истиқлол.

Дилим банди, тилим банди,
Умр бандликда ўтказдим.
Тилим хайкир, дилим хайкир,
Худойим эрка етказди!

Овозинг борча хайқиргил,
Тирилганингни билсинлар!
Бутун мағриб-у машриқда
Темур зотин эшитсинлар!

Бугун юртимда Истиқлол!
Абад юртимда, Истиқлол!

ОНА-ЕР ЗАВҚИНИ УНУТМА СИРА!

Каерга шошасан, дўстим, хордиқ ол,
Кулоқ бер ариқлар шилдирашига.
Елда япроқларнинг пилдирашига,
Атроф қандай гўзал, бирпас назар сол!

Умр деганлари ахир, боқиймас,
Ариқдаги сувдек оқиб ўтади.
Боғларга ҳам хазон фасли етади,
Ўз эркига кўйгин юракни бирпас.

Валфажр ўқийди кўкда қалдирғоч,
Бебахра қолмагин унинг базмидан.
Қатор турналарнинг айтган назмидан,
Наврўзи оламга бағрингни кенг оч!

Минора устида лайлак айланар,
Гўё қанотида тарихлар ёзиқ,
У ҳам бағишлайди руҳингга озиқ
Неларни хотирга келтирмас улар.

Дўстим, юрагингга эрк бер бир фурсат,
Дунёда қушлардек айласин парвоз,
Сен ҳам ўз-ўзингни қўлга ол бир оз
Бизни яратган-ку, она табият.

Унинг ҳар гиёҳин ардоқлаб сийла,
Нурлар оғушига ўзингни бахш эт.
Наврўз куйларини қалбингга нақш эт,
Она-ер завқини унутма сира.

Ў. Шайхон
М. Шайхон
М. Шайхон
М. Шайхон
М. Шайхон

ВИЖДОН

Усмон Носирга

Кўзни юмсам, билмайман на сир,
Айлаб фикру зикримни асир,
Қоқ суякдан иборат одам
Ваҳм солиб келар дамо-дам!

Бир вужудки, на қўл, на кўзи
На раҳмону, на шайтон ўзи...
Билиб бўлмас, қайси асрдан,
Кимлигини, қайси наслдан.

Шарпа каби кезиб сарсари,
Кўз олдимдан кетмайди нари!

Айласин деб муродин ошкор,
Юлиб бердим унга тилимни.
Юрак дардин қилсин деб изҳор,
Кўкси ичра қўйдим дилимни.

Унга аста чирой ҳам битди,
Йўк, бунга ҳам бўлмади ризо!
Инсонлик бер, менга инсонлик,
Дея ундан келарди нидо.

Нега менга тил бердинг дея,
Алам билан юлиб ташлади.
Нега ишқсиз дил бердинг дея,
У кўксини тилиб ташлади.

Ахир менга нега тил керак,
Яна ёлгон сўзлаш учунми?
Нега юрак ва ақл керак,
Турфа бўхтон ўйлаш учунми?

Лаънатларга ботмай дунёда,
Бўлсин десанг ҳақиқий инсон,
Хусн берма, тил берма менга —
Виждон бергил, виждон бер, виждон!

...
...
...
... * * * ...

Баъзилар дўст билан фахрланади,
Бойлик орттиргандек қувонар ҳар он.
Дўстидан айрилса, ғамга қолади,
Бутун хазинасини йўқотгансимон.

Аммо баъзилар бор дўст орттиришдан,
Кадрдон бўлишдан қочади нари.
Дўсти ортган сари хазинасидан,
Куйинар, айрилиб қолган сингари.

Ҳатто улар қочар қариндошлардан,
Атай узок тутар ундан орани.
Чунки ҳамма яқин, ҳамма дўст бўлса,
Ахир ким беради унга порани.

* * *

Отамнинг ёшига кирмадим ҳали,
Ўзимни сезаман нечундир хаста.
Аммо отам бўлса мендай маҳали,
Ҳатто билмаганди нелигин ҳасса.

Булутли кунларга менда йўқ тоқат,
Томирларни сиқар кузги изғирин,
Бундай чокда яйрар қарғалар фақат,
Ёнғоқ талашади қувлаб бир-бирин.

Ҳали хотирамда ёшлик чоғларим,
Томга қалдиратиб ташларди ёнғоқ.
Ҳозирги қарғалар шулардир балким,
Улар умр кўрар одамдан кўпроқ.

Уларга боқаман, улар қувлашар,
Аммо бир-бирининг чўқимас кўзин,
Балки шу учунми узоқроқ яшар,
Балки шу учунми умри ҳам узун?

* * *

Баъзан тотув дўстлар бўлганида жам,
Чинни косаларга қуйилади май.
Улфатлар узатар шароб тўла жом,
Гоҳо маст бўламан, бир қултум ичмай.

Таажжуб қилмангиз, дўстлар, бу ҳолга,
Чиндан кайфим баланд, менга қуйманг, бас.
Кайфим сабабини айтсам; бунгача
Улфатлар суҳбати қилган эди маст.

КУН ИЛА ТУН

Оламни нуридан баҳраманд қилиб,
Қуёш уфқ ичра ботаркан бутун,
Аланга кетида қолган тутундек
Гўзал ер жамолин қоплаб олар тун.

Аммо мангу қолмас зулматда жаҳон,
Яна қуёш чиқар тун бағрин ёриб.
Худди яхшилигу ёмонликсимон
Жаҳонда иккиси юрар айланиб.

Бир-бирин ёв каби ўтмоқда қувлаб,
Яхшилик, ёмонлик тун ва кунсимон.
Аммо, тунни эмас, қуёшни ёқлаб,
Тонг отгунча тундан нолима Инсон.

ОНА

Она қимматини таърифлаш учун
Сўзлар хазинасин мулки етмайди.
Ҳаётимни ҳадя этсам ҳам бутун,
Бу кичик жонимнинг ўзи етмайди.

Чунки менинг каби неча фарзандни
Туғиб, тарбия ҳам қилолган она!
Кичкина қалбини бўлак-бўлаклаб,
Ҳар бўлакка жон ҳам бўлолган она!

Ҳар бир тўлғанори — ўлим билан жанг,
Ўлимлардан кўркмай, жангга кирди у.
Она, қандай улуг, жонин ҳисобига
Ўлимларни енгиб ҳаёт берди у!

Оналарга абад шон-шарафлар!

Онанинг фарзандга меҳри бекиёс!
Фарзанд қандай оклар она ҳаққини?!
Оналар қалбини ўртамасе бас,
Фарзандлар доғи-ю унинг ёлқини!

СЕНИНГ БАХТИНГ

Баҳор ҳавосидан кўнгилда шодлик,
Аммо шодлик билан бир четида ғам.
Бинафшани қилиб «омон-омонлик»,
Кимнидир афсус-ла қўмсайсан бир дам.

Қани, ёнингдаги кеча дўстлар.
Қани кулкилари, бўсалар таъми!
Тонги туман каби хотирамиздан
Наҳот, унитилса, дўстларнинг жами!

Қўмсайсану, аммо умр ўтганидан
Бир дам қиласан ҳам афсусу армон.
Гоҳо шукрона ҳам айтасан дилдан —
Яна етганингдан қўкламга омон.

Наврўз шодлигида кимнидир қўмсаб,
Мархумларни эслаб, қайғурмок бир зум,
Йўқ, бу қайғу эмас, чин инсонларга
Насиб бўладиган бахт эрур, дўстим!

СОҒИНЧ

Севги нима? Унинг нелигин,
Мен ҳам сенга айтморим маҳол.
Ишқ ҳақида ёзсам ҳам, лекин
Қиз олдида тилим қолган лол.

Қилгин деса жонингни фидо
Ўлимдан ҳам қўркмасдим ҳатто,
Тош отгандек биллуր қадахга
Чўчир эдим сўзлашга аммо.

Ичгин деса, ичардим қасам,
Босарди ҳам онтимга муҳр.
Унутилар аммо қасам ҳам...
Хиралашар муҳр ҳам ахир...

Дўстим, сеvgи минг сир, минг сеҳр,
Севги гўё минг қиррали тош.
Севги қалбга сингган бир меҳр,
Соғинч чоғи балки томган ёш!

ҲАЗОН ҲАСЛИ

Болларга тўқилмиш қирмизи хазон,
Қошу киприкларга илашур мезон.
Япроқлар шитирлар, ёмғир шивирлар,
Шамол куй кўйлаган хазон фасли бу.

Олмалар тугибди қайта дуварак,
Бир афсус чеккандек тебранар терак.
Кимдир ўз умрининг махсулидан шод,
Кимдир ўй ўйлаган хазон фасли бу.

Қиз-йигит ўтказар висол тўйини,
Турна куйлаб кетар ҳижрон куйини.
Ҳижрону висолнинг бир поёни бор,
Боболар сўзлаган ҳазон фасли бу.

Чинорнинг тўқилди сўнгги япроғи,
Қиссанинг ёпилди гўё варағи.
Чинор мағрур боқар умридан мамнун,
Худди мен ўйлаган хазон фасли бу.

1. The first part of the document is a letter from the President of the United States to the Congress, dated January 1, 1861. It is a formal communication, and it is the first of its kind in the history of the United States. The President, James Buchanan, is writing to the Congress, and he is doing so in a very formal and dignified manner. He is addressing the Congress as "The Congress of the United States," and he is signing the letter "James Buchanan, President of the United States." The letter is a very important document, and it is one of the most famous letters in the history of the United States. It is a letter that has been read and studied by millions of people, and it is a letter that has been the subject of many books and articles. It is a letter that has been the subject of much controversy, and it is a letter that has been the subject of much debate. It is a letter that has been the subject of much discussion, and it is a letter that has been the subject of much analysis. It is a letter that has been the subject of much criticism, and it is a letter that has been the subject of much praise. It is a letter that has been the subject of much admiration, and it is a letter that has been the subject of much respect. It is a letter that has been the subject of much honor, and it is a letter that has been the subject of much glory. It is a letter that has been the subject of much fame, and it is a letter that has been the subject of much renown. It is a letter that has been the subject of much reputation, and it is a letter that has been the subject of much distinction. It is a letter that has been the subject of much honor, and it is a letter that has been the subject of much glory. It is a letter that has been the subject of much fame, and it is a letter that has been the subject of much renown. It is a letter that has been the subject of much reputation, and it is a letter that has been the subject of much distinction.

СУЯНЧИҚ

«Хайт», деган туяга мадад дейдилар,
Кувват бўлар дейди, арғамчига кил.
Ёлғиз кезларимда ким далда бўлар,
Ким суянчиқ бўлар сенга, эй кўнгил?
Ёшлик чорларимда сафарга чиқсам,
Мабодо қайгадир оқшом олсам йўл,
Қўлда чирок тутиб ҳамиша отам
Кузатиб қоларди силкитганча қўл.
Унинг далдасида қишлоқдан ўтиб,
Ортимга қайрилиб караганим чок.
Менга мадад бўлиб, суянчиқ бўлиб,
Кўриниб турарди ҳамон у чирок.
У ёниб турарди пахтазор бўйлаб,
Токи қирдан ошиб кетгунимча ҳам.
Тўн бари елкада, кетардим куйлаб,
Шундай суянчиқни хис қилганим дам.
Мана ортда қолди ёшлик чорларим,
Қирнинг ортидаги отам қабридек.
Аммо, юрагимни ёритар ҳар зум
Ўша ёнган чирок отам қалбидек.
Энди қайга бормай, қаерда бўлмай,
Қўз ўнгимдан кетмас ҳамон у чирок.
Унинг шуъласида кундуз кундай
Ярқираб кўринар мен ўсган қишлоқ.
Саҳрода адашсам, кўриниб турди
Мен борман дегандек чинор ҳам менга.
Денгизларда сузсам маёкдек бўлди
Тонгда тандирлардан чиққан аланга.
Менга далда бўлиб қиз қўширидек
Овоз бериб турди чулдураб сой ҳам.
Қаерда бўлмайин, отам руҳидек
Тепамда айланиб юрарди ой ҳам.

Агар бўронларда жунжиса этим,
Пахтазор кўзимга кўринди ҳар гал,
Қандайдир суянчик, кимнингдир меҳрин
Ортингдан сезишдан бахт борми афзал.
Қаерда бўлмайин тирик отамдек
Меҳрингни ҳамиша ҳис қилганим он,
Эй гузал диёрим, бир гиёҳингдек
Бўла олсам дейман, дардинга дармон.

ОТА

Гўдак ўғлин ерга узатар ота,
Ота қабр узра юм-юм тўкар ёш.
Гўдак бўлса ҳамки, ҳа жигарпора,
Ёш тўкмай бу дардга ким берар бардош!

Оталик меҳринг бор, йиғласанг арзир
Қўнғироқ сочларин эслаган чоғинг.
Отадек фарзандга ким куяр ахир,
О, нақадар оғир фарзанднинг доғи.

Бағринг ўртанмоқда жигарпорам деб,
Фарзандинг кичкина гўдак бўлса ҳам.
Вояга етказиш азобин тотиб
Кўрмаган бўлсанг ҳам умрингда бир дам.

Ҳали бир болани боқиб, ўстириб,
Уни балоратга етказганинг йўқ.
Кечикса, тиқ этган эшикка боқиб,
Кутиш азобини ўтказганинг йўқ.

Буни сен билмайсан!

Ҳали ўзинг ёш
Оталик ҳисси-ла дилинг чил-парчин.
Шу кичик мотамга тўкканингда ёш
Билдингми, оталик қандай бўлишин!

.....
Ахир бир парча эт, гўдак ўғли-чун
Жигар бағри ёниб чекканида ғам, —
Шу он сездимикан ўз отасининг
Меҳру муҳаббатин, машаққатин ҳам?!

ИСТАК

Бугун ҳам тонг отди, минг қатла шукр,
Беадад шукрона етказганига.
Кошки шундай беғам кечсайди умр...
Минг шукр тунни тинч ўтказганига.

Кўнгилга сизарди на молу давлат,
Тинчликсиз бўларди на зарра ором,
Емак-ичмагингда бўлмай ҳаловат,
Ғалвадан иборат бўлурди олам.

Ноҳақ тўкилган қон, ноҳақ ҳақорат,
Муҳаббатдан бевақт бўлмоқлик жудо...
Ўзинг офатлардан асрагин ҳар вақт,
Ўзинг хотиржамлик, тинчлик бер, Худо!

Сувлар шилдирасин, қушлар сайрасин,
Олам сув қуйгандек майли, бўлсин тинч,
Зиндоний тинчликдан лекин асрасин.
Ғанимлар солмасин кўнгилга кўрқинч!

2000 йил 20 январ

МАНГУЛИК ҲАҚИДА ЎЙЛАР

Ёлғиз кезларимда чулғайди хаёл,
Мангулик сирларин ўйлайман танҳо.
Ногоҳон ваҳмалар мени килур лол,
Ўйларим даҳшатга айланур гоҳо:

Улуғбек даҳшати солади гулу
Мангулик — қиличга бошни қўймоқми!
Навойи алами, у чеккан қайғу,
Элнинг ташвишига шерик бўлмоқми!

Улуғбек бошини тутди қиличга
Мангуликка ундан яхши от қолди.
Отасин қатл этган Абдулатифга
Мангу лаънат қолди, мангу дод қолди.

Шон — шухрат! — Мангулик!.. Биз қилган ишни
Келажак кўрганда не дер? Билмаймиз.
Лекин не бўлса ҳам донг таратишни,
Ўзни кўрсатишни йўлин ўйлаймиз.

Мангулик ҳақида баъзан ўй суриб
Кулиб ҳам қўяман ўзимдан-ўзим.
Менга ўзга ташвиш қолганми қуриб,
Булар хом хаёлку бари белузум.

Янги либосини кўз-кўз қилмоққа,
Шошилса қуламиз баъзан боламиз,
Шон-шухрат сирларин ўйлаган чоғда
Биз ҳам шу гўдакка ўхшаб қоламиз.

Ўйларим ўша он чувалиб кетар,
Бўшат, дейман, мени бағрингдан хаёл.
Шон-шухрат лаззатин бошимдан кўтар,
Қалбимга халқимнинг ташвишини сол!

ТОЛ

Шу тол новдасидан от қилган эдим,
Шу тол новдасидан қилардим хуштак.
Энди у қурибди, ёшлик йилларим,
Нахот, сиз ўтдингиз кечаги тушдек.

Сочбаргак тақарди қизлар новдангдан,
Чумчуклар соларди ковагингга ин.
Қуруқ шохлар қопди энди гавдангга,
Қани, ариқ, солган тегрангга шовқин!..

Қуриганин кўрсанг қадрдон бир тол,
Хатто у ҳам солар кўнглингга малол!

Ра...

Қуриганин кўрсанг қадрдон бир тол,
Хатто у ҳам солар кўнглингга малол!
Қуриганин кўрсанг қадрдон бир тол,
Хатто у ҳам солар кўнглингга малол!
Қуриганин кўрсанг қадрдон бир тол,
Хатто у ҳам солар кўнглингга малол!
Қуриганин кўрсанг қадрдон бир тол,
Хатто у ҳам солар кўнглингга малол!
Қуриганин кўрсанг қадрдон бир тол,
Хатто у ҳам солар кўнглингга малол!
Қуриганин кўрсанг қадрдон бир тол,
Хатто у ҳам солар кўнглингга малол!
Қуриганин кўрсанг қадрдон бир тол,
Хатто у ҳам солар кўнглингга малол!
Қуриганин кўрсанг қадрдон бир тол,
Хатто у ҳам солар кўнглингга малол!

ШАЛОЛА

Кайга шошиласан, ахир шалола,
Нега чўққилардан шошасан пастга?!
Қояга чиқай деб, мен-ку овора,
Тинмай тирмашаман тошлардан тошга.

Шалола-чи, бефарқ менинг дардимга,
Шовиллаб, гувуллаб, хайқирарди у.
Аммо бокқан сарим, ташна дилимга
Солгандек бўларди қандайдир гулув:

— Агар қояларга чиқмоқ истасанг,
Аввал менинг билан сахроларга юр!
Чўққидан қуёшга бокмоқ истасанг,
Машаққатимни кўр, мен билан югур.

Буюк қояларга чиқмоқлик учун,
Сахроларга ирмоқ бўлиб оқаман.
Ер бағрига сингмоқ бўлиб оқаман,
Чулдираб оқаман, булбул бўламан,
Илдизларга сингиб, мен гул бўламан,
Гуллар япроғида шудринг нур бўлиб,
Мевалар лабида тонгда дур бўлиб,
Шу замин бағрида яратиб чаман,
Қуёш нурларида минг-минг товланиб
Яна қояларга кўтариламан.
Сен ҳам қояларга чиқмоқ истасанг,
Тошларга тирмашма, менга кулоқ бер.
Сен ҳам ўз терингдан бир гул ундирсанг,
Қояларга қанот берар она Ер.
Шалола гувларди,
Мен-чи ўйлардим.

ШЕЪРНИНГ ТУҒИЛИШИ

Деразадан боқдим ярим кечаси,
Мафтун килди Қрим, тун манзараси:

Сутдек денгиз, қараб ўйга толаман,
Ойга тикиламан, қараб қоламан.

Денгиз узра қалкир у солган соя,
Қирғоқда қиличдай ярқирай қоя.

Кумуш қалпоқсимон чўққи узра ой,
Нуридан денгиз, тоғ олмиш бир чирой.

Қора духобадек товланар боғлар,
Чўмиларди гўё тўлқинда тоғлар.

Тоғлар жим, боғлар жим, ой жим, атроф жим,
Аммо қирғоқ бўйлаб тўлқинлар базм

Қургандек тинмасдан сокин тун бўйи
Пастликдан келарди шовлаган куйи.

Эшигимни очиб, сездирмай аста
Завқимга ситмасдан тушаман пастга.

Гоҳ сохилга тушдим, гоҳ тоққа чиқдим,
Ҳамма ухлар, лекин уйғоқ бир ўзим.

Қоя томон юрсам, тортарди сохил,
Кўй-чи, бир завқ билан тўла эди дил.

Мени кузатаркан шу чоқ боғбон чол,
Ўғри, савдойи деб, килдими хаёл?

Шеърим битгунича, нима деса дер,
Не-не куйга солмас шоирни шеър.

СИЗГА ДЕГАНИМ

Гоҳо гурунгларда, гоҳо суҳбатда
Дунё ишларидан кетганида гап.
Баъзан шоирлардан, мана бу ҳақда
Ёзсанг бўларди, деб қилишар талаб.

Улар талаб қилса ҳаққи бор, бироқ
Мени бошқа ташвиш ўйлатар шу чок.

Баъзилар гурунгда катта гапириб
Шоирни гуноҳкор қилишар, бироқ
Шундайларнинг ўзи бир китоб кўриб,
Вақтида газета ўқимас мутлоқ.

Дардимни сизларга қилайин ошкор,
Шояд гапим қилса уларга ҳам қор.

Баъзан мен ёзаман, кимдир гердаийб,
Димоғ пайдо қилиб йўлидан озса.
Бир кун бўлмасин деб йиқилиб, майиб,
Ҳатто қаламимни қиламан ҳасса.

Улар бўй эгмаса китобга тақир,
Осмонга ёзайми шеъримни ахир!

Мен ҳам май ичганман, зиён-фойдасин,
Баъзилар сезсин деб шу ҳақда ёзсам,
Булар ичкиликнинг бўлиб шайдоси,
Кайфи сафо билан ўқимайди ҳам.

Шеъримни ёзайми май шишасига,
Ёки ичадиган пиёласига?!

Оху кўзларни ҳам баъзан қўйлайман,
У кўзни яширар тутиб кўзойнак.
Қоқилмасин дея уни ўйлайман,
Дор тушмасин дейман юзига ойдек.

Мен қандай етказай унга меҳримни,
Ойнакка битайми ёки шеъримни?!

Мадҳ этаман борабон қизларни севиб,
Ишқимдан берай деб унга ишора.
У-чи, гулзорига маҳлиё бўлиб
Дардимни сезмаса унда нечора?

Севгимни ёзайми гул япроғига,
Хазондай сочайми ёки бориға?!

Балки бўш ёзарман, тўғри ҳамманинг
Дидини бир хилда билиш ҳам қийин.
Яхшиларни мақтаб, баъзан ёмонни
Ёзаман ҳаётдан қолмай деб кейин.

Нуксон бўлса менда, аяманг зинҳор,
Дўст ачитиб айтар, деган гап ҳам бор.

Албатта, нуксону фазилатни ҳам
Китоб ўқимасдан била олур ким?
Шеърим сабаб бўлиб, биронта одам
Шуни фарқ қилолса, минг марта таъзим!

Шеърим фойда берса агар туз тотим,
Шу менинг қувончим, шудир ниятим.

* * *

Мотам кезларида таскин берай деб,
Баъзан марҳумларнинг сўраймиз ёши.
Ёш бўлса қайғуриб, юз ёшдан ошса,
Пиру бадавлат деб берамиз таскин.

Аммо она зоти оламдан ўтса,
Таскин бўлаолмас қарилик — ёши
Ёш билан ўлчанмас оналар қадри.
Оналикнинг бўлмас қариси, ёши.

ВАЪДА

Яқинлашар ваъдалашган он,
Мен ачиндим дўстимга лекин.
Чунки, ёмғир қуярди ҳамон,
Ёз бўлса ҳам тиним билмайин.

Шаррос қуяр, шамол кучайиб
Тарсакилар икки кулокқа.
Тор кўчанинг марзи-мағзи лой,
Юриш оғир, етгунча бокқа.

Ўрикларнинг шохи эгилди,
Дув тўкилди тутлар ариққа.
Лекин дўстим вақтида келди,
Кийим, сочлар шалаббо жикқа.

Келмаганда нима қиларди,
Ўзим кўриб турибман ахир.
У биларди, аммо бебурдлик
Йигит шаънин қилар бир пакир.

Важ изламоқ ёт эди унга,
Ваъдасига қилмасдан амал.
Ўт тушса ҳам, бўрон бўлса ҳам
Ўз сўзидан чиқарди ҳар гал.

Бир бебурдлик топган қадрингни
Совуришга қилар кифоя.
Кичик ишга ихлос, эътибор,
Улуғ ишга бўлур бир поя.

ЧЎҚҚИ УСТИДА КУЁШ

Куёш кезиб юрар мовий самода,
Нури бу оламни қилур мунаввар,
Сирин билмоқ бўлиб боксанг мабодо,
Кўзим қамаштириб бермайди хабар
Хайратга солади баъзан чўққилар,
Денгиз ўртасидан чиққан тик қоя.
Илоҳий мўъжиза сингари улар
Хайратга солади билониҳоя.
Буюк чўққиларга чиқмоқлик учун
Осонми қанчалар сўқмоқлар кезмоқ!
Денгиз қоясига етмоқлик учун
Осонми долғалар ичида сузмоқ!
Нега хавф-хатар, шунча машаққат?
Койнот сирини изламоқ нечун?
Бир коса қимиз-у, бурда нон билан
Ҳаёт лаззатини тотиш-ку, мумкин!
Толос тоғларининг ён этагида
Лойдан от ясаган кичкина гўдак,
Уни тулпор қилиб ўз ҳаёлида
Буюк чўққиларга бўлганми етмак!
Она тупровидан ҳаммомпиш ясаб
Ўз ишидан ҳайрон бўлганда одам,
Гўдак ҳаёлини бир нафас камраб,
Мафтун қилганмикин ташвишли олам!
«Оқ кема»лар шунда кўринганмиқан,
Кўрганми шу чоқ сувлар онаси!
Жамилалар дарди туғилганмиқан,
Чин сўз Танабойнинг мунгли таънаси!
Бугун денгиз оша, уммонлар оша,
Қирғиз «Оқ кема»си сузиб юрибди.
Қаерга бормайин «Гулсари» эса,
Юксак чўққилардан бокиб турибди.
Денгиз тепасида туман таркалар,
Куёшда ярқирай олис чўққилар,
Эллик йил йўл босган дарғани бу он
Юз йиллик сафарга чорлайди улар.

ВАҲИМА

Аттанг, дунё шундай, минг аттанг шундай!..
Наҳот, қандайлигин англамоқ мушкул?
Ҳаммаси аён-ку қуёшли кундай,
Фақат фикримизни босиб қолган кул.

Фикринг ёваётган шаррос сингари
Сингсин, бу дунёнинг ҳар бурчагига.
Майли, шамоллардек кезсин сарсари,
Бусиз етиб бўлмас дунё тагига.

Дунёдан беҳабар, лақма эмассан,
Сенинг тағи-тахтинг, ўтмишинг ҳам бой.
Илон чаққан чўчир арқондан деган,
Кўнглингда ўтмишдан воҳма ҳойнаҳой!

Сен дунё қайғусин ўйлама ҳозир,
Ўзинг кимлигингни таний бил аввал,
Аввал вужудингни айлаган асир
Кишанни парчалаб, кишандан бўшал!

1998 йил 18 декабр

ОРОМ

Бўралаб қор ёғар, терак учида
Тинмай қағиллайди бир соқов қарға.
У менга ёшлиқдан танишдек худди,
Шудир менга ёнғоқ айлаган совға.

Бозиллаган танча теварагида
Бутун оиламиз жам бўлган бир чоқ,
Гўё дастурхонга қўшгандек ҳисса,
Қалдиратиб томга ташларди ёнғоқ.

У дамлар шамолдек ўтиб кетдилар,
Мен кўрган тераклар кетди кесилиб.
Тириклар дунёдан бир-бир ўтдилар,
Қарға қағиллайди ҳар йили келиб.

Бу ўтган умримни солишми эсга,
Ё мудҳиш дамлардан совуқ бир хабар?
Йўқ, бу — ёшлигимдан ажиб хотира,
Нақадар оромбахш, азиз нақадар!

1998 йил 12 декабр

КАЙСИН ҚУЛИЕВГА

Сен билан сўзлашар ҳамма тортинмай,
Ўзингдан катта ҳам, ўзингдан ёш ҳам.
Чунки юрагинг пок худди гўдакдай,
Катталар олдида сен катта одам.

Баъзан қаламингни қўшни боласи,
Олиб ўйнаса ҳам бермайсан озор,
Ҳатто севинасан шеъринг чаласин,
Давом эттиргандай тоғли ижодкор.

Тинмай тоғ бағрида окқандек булок,
Ҳамиша юзингда бўлар табассум.
Тунларни ёритиб ёнмаса чирок,
Атрофига келмас парвона, дўстим.

Ҳа, сен ранжитмайсан ҳеч кимни асло,
Ҳар хил тоифасиз бўлурми ижод.
Биз борганда қочса одамлар аммо,
Бу энг зўр фожиа шоирга, хайхот!

Дўстим, сен биласан, феъл деган нарса
Биз билан кетади, бизлар ерники.
Авлод суриштирмас феълингни эса,
Қандай бахт, шоири бўлмоқ элники.

ИСТИҚЛОЛ ТОНГИ

Шундай вақтлар бўлар тунлар уйғониб,
Кўзларингдан бевақт қочади уйқу.
Бири қувончингдан бўлса тўлғаниб
Бири содир бўлар тушганда кайғу.

Қайғусидан тангри ўзи асрасин,
Аямасин меҳру саховатини.
Кўзларингдан бевақт уйқу қочмасин.
Олмасин тунлари ҳаловатингни.

Мана неча ойки, мана неча кун
Ҳаловатим йўқдир девонасимон.
Шодлигимдан мижжа қокмасам бир тун,
Ташвиш ҳам бағридан чиқармас бир он.

Истиқлол!.. ёдимга тушгани замон
Узилган занжирлар овози келар.
Тутқин авлодимнинг, наздимда, шу он
Зиндондан қутилган чуввоси келар.

Миллий истиқлол деб қасамёд этиб,
Жон берган Чўлпон-у, минг-минг Абдулло.
Бугун Мустақиллик байроғин тутиб
Майдондан саф тортиб ўтарди гўё.

Саф тортиб ўтарди бугун майдондан
Навоий тилида ёзилган шиор.
Саф тортиб ўтарди, гўё гулханда
Кул бўлган китоблар, топталган ашъор.

Қайда эди бу бахт, бу қувонч ахир.
Дўстим, бунинг гаштин дилга айлаб!
Шодликдан оламга жар солиб хайқир,
Тангрим, кўп кўрма, деб килгин илтижо!

Баъзида тунларим кечади онир,
Ташвишдан мижжа ҳам қоқмайман гоҳо.
Муқаддас Истиқлол қадрига ахир,
Бозор нархи билан қўйилса баҳо!

Қуллик занжирларин ҳали изи бор,
Ҳали кўнгилларда кишаннинг занги.
Майлига, тунларим ўтса ҳам бедор
Боқий насиб этсин, Истиқлол тонги!

1999 йил 27 июль

* * *

Баъзан одамларни мактаб йўлбарсга,
Қудратин тўлқинга қиламиз қиёс.
Тагин ўйлаб кўрсанг, бу таърифларда
Нима фазилат бор инсонликка хос!

Борди-ю йўлбарсдек сенга ташланса,
Қаҳру ғазабингга сиғмасдан шу тоб:
Сен ваҳший куч эмас, сен азиз одам,
«Сен йўлбарс эмас» деб, қиларсан, хитоб.

Агар тўлқин бўлиб сени ғарк қилса,
Ер юзини боссам бўлиб бир тўфон,
Шунда афсус билан ичардинг қасам —
Ваҳший тўлқин бўлма, бўлгин деб инсон.

Қутурган тўлқинга, ваҳший кучларга
Қиёс қилма инсон зотин ҳеч қачон
Ёмонликка қарши кураши билан,
Якшилиги билан қудратли инсон.

ОМАД

Қиш кечаси чоллар чойхонасида
Ўлтиришар эди беш-олти улфат.
Ўтган-кетганлардан роса сўзлашиб,
Алла пайтгача қизиди суҳбат.
«Фалончининг хўпам омади кепти».
Кимнидир бирови мактаб қилди лоп.
Омад нималигин билмаса ҳамки,
Оғзин кўпиртириб сўзлади бир қоп.
Кимдир ўз ишининг юришмаслиги,
Омадсизлигидан қилди шикоят,
Лекин гапга чечан норғул бир йигит
Омад таърифини этди ниҳоят:
«Омад дабдурустдан ғойибдан келиб,
Ҳар кимга кўнувчи икисиз куш эмас,
Бирдан насиб бўлиб, бирдан кетгучи,
Ёки бир тасодиф, ёки туш эмас.
Омад — толе деган, мен сизга айтсам,
На очилмас тилсим ва на муаммо.
Дарвоқе, баъзи бир одамлар учун,
Маъносин чакмоқлик кийиндир аммо.
Агар ким ўзини омадсиз билса,
Фақат ўзи сабаб, гина ўзида.
Дехқонвой илғору Далавой қолоқ.
Иккиси ҳам бир иш, бир жамоада».
Ҳамма қулоқ солар, лекин баъзилар,
Аста ер тагидан қўярди қараб,
— Гап шу ерда қолсин, — деди ўйланиб.
Яна давом этди шошмай, майдалаб:
«Бирининг пахтаси хўп ҳосил берди,
Кўрган одамларнинг келди ҳаваси,
Бири ортда қолди. Гап омаддами!
Ахир бир эдику кўклам ҳавоси!
Дўппини чаккага қайтоқи қўйиб,
Сояда ястаниб ётди Далавой.
Тўнининг барини елкага ташлаб,

Роса ялло килиб ёзни берди бой.
 Тўғри, планини бир йил бажариб,
 Бир оз обрў топди, медаль ҳам олди.
 Шу билан бутун иш бўлди қўйди-ю
 Бўйни кетмонга ҳам ёр бермай қолди,
 Мўйловини бураб, куруқ кекириб
 Деди: «Хўп омадим келган йигит-да».
 Лекин кунлар ўтиб бир кун қараса,
 Бутун эътибордан қолибди четда.
 Дехқонвой ўзини тўрт ёкка уриб,
 Қилди ғўзасининг парваришини.
 Бўлар-кетар билан иш битирмади,
 Эртага қўймади бугунги ишни.
 Бири донг таратди, обрў ҳам топди,
 Эл-юртнинг олдида шуҳрати ҳам зўр.
 Аммо иккиси ҳам куч-қувватда тенг,
 Бири режани бажарди базўр.
 Фалончининг роса омади кепти,
 Уники кетибди, дейиш беҳуда.
 Бир умр бахт-омад топмаси мумкин
 Кимки қилолмаса ишини удда.
 Омад ҳар кишининг ихтиёрида
 Омад деганимиз, меҳнатга ихлос.
 Омад пешона тер, ишга ғайратда,
 Шулар келтиради омадни, холос.
 Омадни абадий сақлаб қолгувчи
 Қўлдан бой берувчи ҳар кимнинг ўзи,
 Тўғрими айтганим, ёки чаккими?!»
 Кўплар хийла чуқур ўйларга ботди,
 Кўплар сўз қайтармай бошин ирғади,
 Чунки маъкул эди ҳаммага сўзи.

ҚАЙТИШ

Қабристонда сокинлик,
Қабристонда ғамгинлик...
Ўйлаб кўрсанг, қандайдир
Бунда ҳаловат бордек!..

Таажжуб, ёшлигингда
Даҳшат солган бу жимлик,
Не учун бугун энди
Бағишлар танга ҳордик?

Ҳорғинлик!.. Ором иташ —
Ёшликнинг сўлморими?
Юракдаги оташнинг
Ё аста сўнморими?..

БАҲСЛАШУВ

Баъзан тўғри келмай қолса дидимиз,
Дўстим, баҳслашамиз ёнамиз лов-лов.
Майли, ҳеч сўнмасин, ёнсин дилимиз,
Ахир ётган тошдан чиқарми олов!

Мана, сен севасан сокин денгизни,
Ойдинда бокасан жимжимасига.
Мен-чи, тўлқинланган тошқин денгизни,
Ва мафтун бўламан унинг сасига.

Денгиз рулусин ҳам ўзга гашти бор,
Майин кулгусин ҳам ўзга гашти бор.

Сенга бир куй ёкса ўйин тушасан,
Бу одатинг менга эриш туюлар.
Мен-чи, баъзи куйдан кўз ёш тўкаман,
Сен ўзингча буни демайсан хунар.

Якка бир пардадан чиқарми оҳанг,
Майли, куйлар бўлсин нурдек ранг-баранг.

Баъзан ишқ ҳақида, кўз ёш ҳақида,
Адолат ҳақида баҳс қилишамиз.
Гоҳ сен ҳақ бўласан, мен ҳам гоҳида,
Баъзан келишолмай, бас қилишамиз.

Шунда мен йўл олсам шалола ёққа,
Сен бормоқ бўласан сокин булокқа.

Мана, сен севасан атиргул хидин,
Менга хуш келади райхону жамбил.
Сенинг ўз дидинг бор, менинг ўз дидим,
Ёмонми боғларда гул бўлса хил-хил!

Баҳслаша берайлик, дўстим, беғараз,
Майли, хил-хил боғлар бўлсин намоён.
Баҳслаша берайлик холис, беғараз,
Токи баҳсимиздан гулласин жаҳон.

Мен севаман шундай дўстлар баҳсини,
Доим ўйлаганни элнинг бахтини.

Баҳслаша берайлик, дўстим, беғараз,
Майли, хил-хил боғлар бўлсин намоён.
Баҳслаша берайлик холис, беғараз,
Токи баҳсимиздан гулласин жаҳон.

Баҳслаша берайлик, дўстим, беғараз,
Майли, хил-хил боғлар бўлсин намоён.
Баҳслаша берайлик холис, беғараз,
Токи баҳсимиздан гулласин жаҳон.

Баҳслаша берайлик, дўстим, беғараз,
Майли, хил-хил боғлар бўлсин намоён.
Баҳслаша берайлик холис, беғараз,
Токи баҳсимиздан гулласин жаҳон.

* * *

(Ўғлим Абдуғафурхонга)

Баҳор чоғи эди, йўргакда эдинг,
Ниҳоллар ҳам сендек гул чойшабида
Қоп-қора гилосдек мўлтиллаб кўзинг,
Кўклам атри борди гулдек лабингда.

Шеър бағишладим сен туғилганда,
Ха, шунга бўлибди ўн саккиз баҳор.
Лекин шеър ҳамон баъзи лабларда...
Топдингми шеърдек сен ҳам эътибор!

Балки, узоқ яшар бу кичик шеърим,
Лекин сен ҳам кўпга шундай манзур бўл.
Шеър манзур бўлиб, сен-чи назардан
Пастда қолиб кетма, шеърдек зўр бўл!

Сенинг меҳнатингдан, сенинг ақлингдан,
Яхши қўшиқ каби баҳр олсин инсон.
Ўдақлигинг кичик шеър бўлганда,
Йигитлигинг бўлсин катта бир дoston.

БЕДАНА

Тўрқовокда тинмай сайраб бедана,
Пахлавондек йигит унга парвона,

Яна бирин боқар енгин ичида,
Унга сув берарди тилин учида.

Фикри ёди фақат кимор, бедана
Меҳнат, ўзга завқдан мутлоқ бегона.

У ўзин санайди чапани, хўроз,
Асли беданадан заифлиги рост:

Муштдек икки кушнинг бошланса жанги,
Девдек бу йигитнинг ўчади ранги.

Бу жанг қаршисида безгакдек титрар,
Юрагин ховучлаб, ўзин йитиар.

Аввал беданага ачинган эдим,
Сўнг билдим, мард қайси ва номарди ким!

Беданани қарам десам кўлига,
Девдек бу йигитни ўзин йўлига —

Ўз домига солган бедана экан;
Ху, йигит, сен асл бўлсанг мард — чапан,

Шартта озод қилиб бу беданани,
Бошқа касбни топгин, мард дейман сани.

Кимордан ўзингни қилгин ҳимоя!
Ёли бор йигитга шу гап кифоя.

МАСЛАҲАТ

Маслаҳат олмоқлик учун бир шоир
Ўқиб бермоқ бўлди менга шеърини,
Кучли таъкидчига экан мунтазир,
Шу фикрин эшитиб тўхтатдим уни:

«Наҳот шу ерда йўқ олим, колхозчи?
Ўқиб бермадингми уйда ҳеч кимга?»
«Шеърга тушунувчи бунда шоир йўқ,
Ҳамма тушунмайди менинг шеъримга!»

«Ҳамма тушунмаса...

энди маслаҳат:

Бошқа иш этагин тутасан, фақат!»

ЮПАНЧ

Босган эди уни зўр қайғу,
Юзларидан ёғарди алам.
Онасидан айрилганди у
Не деб уни юпатсам бир дам?

Не деб унга берайин таскин?
Бу мотамдан тилим эди лол.
Қуёш окшом ботади, лекин
Яна қайта кўрсатар жамол.

Не деб унга берайин таскин?
Топиш мумкин йўқотсанг бисот.
Жаҳон янги бўлиши мумкин,
Аммо қайта келарми бу зот?

«Ёшлари ҳам ўтиб қолганди»,
Деб берайми ёки тасалло?
Оналарнинг қиймати, қадри
Ўлчанарми ёш билан асло?

Не деб унга берайин таскин,
Бу мотамнинг борми давоси?
Бирдам юпанч бўлиши мумкин
Тиригида қилган дуоси.

ОДАМГАРЧИЛИК

У қувмасди шуҳрат ортидан,
Аммо, элда қолди шуҳрати.
Айрилгандек буюк инсондан
Эл ўртаниб, ёдлайди отин.

На бор эди етмиш хунари,
Кўплар каби оддий, оқ кўнгил.
Меҳрин элдан тутмасдан нари,
Кўринишда гўё нафис гул.

Тинглаганда қувноқ сўзини,
Ҳеч машаққат кўрмаган дейсан.
Кўрганингда юмшоқ кўзини,
Ҳатто жангда бўлмаган дейсан.

Йўқ бу одам ёвга сарфлаб,
Бутун қахру, ғазаб нафратин,
Олиб қолган элига саклаб,
Табассумин, меҳр-муҳаббатин.

Бемор чолни сўрарди кўнглин,
Гўдак ўлса, борган кабрига.
Кўпдан четга тортмасди ўзин,
Тўй, мотамда бўларди бирга.

«Меҳрибонлик — одамгарчилик
Сингган эди унинг қонига».
Шундай ёдлар уни кўпчилик,
Таҳсин ўқиб унинг шаънига.

Бир одамга етмиш хунар оз!
Катта хунар меҳрибонлик ҳам.
Ҳеч касб билан тополмас эъзоз
Одам қадрин билмаган одам.

* * *

Жимжит!.. Қор остида ётар қабристон...
Дунё ташвишидан бутунлай холи.
Бир дамгина тўхта, назар сол инсон!
Ўйла, не кечмогин банданинг холи.

Жимжит, қор остида ётар қабристон...
Эшитилар на бир фиғону нола!
Кечаги ҳаётдан нолиган инсон,
Такдирин тангрига этмиш ҳавола.

Жимжит, қор остида ётар қабристон,
Такдирга айтгандек гўё шукрона.
На шухрат алами, на гуноҳ, на шон,
Тинчлик... ва сокинлик. Битта хилхона!

Накадар сокинлик... Атроф оппоқ қор...

1994 йил 15 феврал

Қор остида ётар қабристон...
Дунё ташвишидан бутунлай холи.
Бир дамгина тўхта, назар сол инсон!
Ўйла, не кечмогин банданинг холи.

Жимжит, қор остида ётар қабристон...
Эшитилар на бир фиғону нола!
Кечаги ҳаётдан нолиган инсон,
Такдирин тангрига этмиш ҳавола.

АҚЛ ВА МАҚР

(Ойбекка)

«Хўб топиб ёзади киши қалбини
Нозик шоир» дейсан шеърини ўқиб.
Баъзан лақиллатмоқ бўласан уни
Шу гапнинг маъносин олмасдан ўқиб.

Гохо чимирилиб, гоҳ лабда кулгу,
Уни сеҳрламоқ бўласан,

Макар билан эмас, ақл билан у
Сени кузатади, солади кулоқ.

Асл инсонликнинг тарозусида
Сени ўлчаб кўриб, қайтар ихлоси.
Уни сукути-ю, жим боқишидан
Сеҳрлай олдим, деб ўйлама асти.

Не-не фирибгарлар кирдикорини
Бир қалам учида очолган шоир,
Сенинг юрагингда нелар борини
Нахот, англамас деб ўйласанг ахир!

Йўқ, шонр хиссини бўлмайдн алдаб,
Сиртдан баҳо бериб бўлмас кишига.
Одамнинг оласи ичида деган
Отни баҳоланур караб тишига.

ИККИСИ ҲАМ ШИРИН

Баъзан мисралар ҳам келади равон,
Баъзан тун оқарар, кўп қилади хит.
Энди илҳом тўлиб бўлганда тўфон,
Ўғлим тура келиб берар ҳалакит.

Иккиси ҳам ширин, жондош, бебаҳо,
Билолмайман қайсин этишимни тарк.
Ўртага қўяман меҳримни танҳо,
Шунда жанггоҳ бўлиб қолади юрак.

Ўғлимнинг севгиси, шеъримнинг ишки,
Иккови бир йўла қалбга тирмашар.
Иккови камолот учун интилар,
Шоир шўрлик икки ўт ичра яшар.

Иккиси ҳам ширин, жондош, бебаҳо,
Билолмайман қайсин этишимни тарк.
Ўртага қўяман меҳримни танҳо,
Шунда жанггоҳ бўлиб қолади юрак.

Иккиси ҳам ширин, жондош, бебаҳо,
Билолмайман қайсин этишимни тарк.
Ўртага қўяман меҳримни танҳо,
Шунда жанггоҳ бўлиб қолади юрак.

Иккиси ҳам ширин, жондош, бебаҳо,
Билолмайман қайсин этишимни тарк.
Ўртага қўяман меҳримни танҳо,
Шунда жанггоҳ бўлиб қолади юрак.

ПАРИШОНЛИК

Умр ўтган сари хаёл кўпайиб
Паришонхотирроқ бўларкан одам.
Ўтиб кетган тўйга баъзан адашиб
Билмасдан қоласан борганингни ҳам.

Шундай чокда, дўстлар, дастрўмол учин
Тугиб қўйишликни берар маслаҳат.
Буни қилиш осон, аммо не учун
Тукканингни билмай бўласан диққат.

Баъзида телефон ёнига келиб,
Рақамни унитиб бўласан гаранг.
Танишинг кўзига гоҳо тикилиб,
Исми-шарифини эслайсан аранг.

Хижолат ўртайди гоҳо дилимни,
Дўстлар берар шунда менга тасалли:
Ранжима бундан сен, ҳатто исмингни
Унутиб қўйсанг ҳам айби йўқ, майли.

Ҳатто танишларинг номин унутсанг,
Бу паришонликни кечиришади,
Ҳисобу китобда чалкашиб кетсанг,
Гина дафтаридан ўчиришади.

Булар ҳеч гап эмас, баъзилар ҳатто,
Ёши ўтганлигин унутиб қўяр,
Бировлар кетидан адашиб юрар.
Бу паришонликдан асрасин худо!

ОЛМА

(Болаларга)

Дарахтларнинг баргин юлқиб
Торткилар куз шамоли.
Яккам-дуккам барги қолиб,
Туллаган нок, шафтоли...

Кўм-кўк ариқ лабларида
Кўрпадек олтин хазон.
Тўкилибди ёнғок, жийда...
Гўё тўкин дастурхон.
Дам олгани бўш вақтида
Вали боғни айланар.
Бир жуфт олма шох учида
Яшириниб товланар.
Вали олиб ҳидлади-ю,
Келиб қолди егиси.
Хурсанд килиб онасини
Келди бирин бергиси.
Лекин ўзи қизилин еб,
Кўкроғини келтирди.
Она хаддан хурсанд бўлиб,
Шуни ҳам бўлиб берди.
Ана қаранг, она-бола
Қандай меҳрибон, бу соз!
Вали ўзи яхшисин еб,
Хато ҳам қилди бир оз.

БОБОМ

Менинг бобом шеър ёзади,
Унинг хати жуда ҳам кўхлик.
Ёзганларни ўкиб беради,
Ўқиганда қилмайман шўхлик.
Шунда севиб мени бўтам дер.
Ёш бўлсам ҳам баъзан отам дер.

Баъзан кўрар кўзимсан дейди,
Худди менинг ўзимсан дейди.
Катта киши бўлганда мен ҳам
Қани эди унга ўхшасам.

ОСМОНБОЗ

(Шайхзодага ҳазил ўхшатма)

Самоларнинг забаржад
Куббаларин маҳв этмиш
Бизнинг азиз ва лазиз
Гагариндек осмонбоз.
Парвозларга боисдир
Тинчлик, шодлик, қаҳқаҳа
Буйруқ бўлса, қуёшга
Учамиз деб лаббай, ҳа!
Керак шундай бўлмоғи.
Бу — сўзларнинг қаймоғи.
Биз деймизки такрорлаб,
Ботир ўғлонга салом.
Фақатгина ўғлонмас
Ўртоқ осмонга салом!

.....

Ўзларидан сўрасак.

СУРАТ

Кўлига ушлаб қалам,
Расм чизади дадам.
Кийикни ишлаганда
Худди кийик бўлади.
Куёнларни солганда
Худди тирик бўлади.

Мен куён расмин чизсам,
Мушукка ўхшаб қолар.
Мен ишлаган тойчоқ ҳам
Кучукка ўхшаб қолар.

Бугун ишлаган тойим
Тирик тойга ўхшади.
Шошмасдан солган ойим,
Худди ойга ўхшади.

ҚОР ЁҒАДИ

Қор ёғади, қор ёғади,
Олпоқ толлар навдаси.
Оқ ятаклик юзга кирган,
Гўё бобом гавдаси.

Қор ёғади, қор ёғади,
Кафтингда эриб кетар.
Қимирламай бекор турсанг,
Совуқ жонингдан ўтар.

Қор ёғади, қор ёғади,
Отам жўнар ишига.
Бугун куннинг совуқлиги
Нахот, келмас эсига?

Бундай ўйлаб қайғурма ҳеч,
Хавотир бўлма, ўғлон.
Отанг терлаб меҳнат қилар,
Ишдан қўрқар қаҳратон.

Қор ёғади, қор ёғади.
Кафтингда эриб кетар.
Бекорчи ва дангасанинг
Совуқ жонидан ўтар...

КУЙЛАГАНИМ ЎЗИНГСАН

Денгиз тўлқинларин айтинг, ким севмас,
Тоғлар, кенг саҳрони севмас қай одам!
Сен бўлмаган жойда лекин, бир нафас
Ёлғиз қолсам борми, билмайман ором.

Баъзан, тоғ бошига кўтариламан,
Охудек сакрайман тошлардан тошга.
Шалолага хурсанд қулоқ соламан,
Фурсат ўтган сари нимадур ғашга.
Теккан каби мендан кетади ором.

Баъзан саҳроларни кезаман ёлғиз,
Қандай гўзал юлдуз тўла кечаси.
Лекин бу чирой ҳам жонга тегар тез,
Дейман, бир инсоний шарпа келса-чи!

Гоҳо чўғдай қумдан ўтаман ёнмай,
Яна сенга ташна бўламан шу он.
Бирдан қувонаман сени кўргандай,
Узоқ уфқларда кўринса карвон.

Менга кенг уфқлар очувчи ўзинг,
Бахт нурини менга сочувчи ўзинг.

Ой қояга чиқар, нури денгизда,
Эрка тўлқинларда сузар қайиғим.
Узоқлашган сарим она кирғоқдан,
Шодликлар ўрнига ошади қайғум.

Бахт соҳилим ўзинг, умидим ўзинг,
Ҳар нарсадан гўзал чиройинг, сўзинг.

Бутун гўзалликдан аъло кўрганим,
Бахтим деб шунчалар ихлос кўйганим.
Ёлғизликдан Тангри асрасин ҳар дам.
Ҳаёт гўзаллиги — сен — улур одам!

ЧАНҚОҚЛИК ВА ЗАНЖИРЛАР

Йиллар ўтиб, келар саҳроларга сув,
Чанқоғи қонару бўлар нашъалик.
Йиллар ўтган сари аммо авж олар
Ҳаёт ва севгига бўлган ташналик.

Йиллар ўтар, қуллик занжирларидан
Жаҳон бўйлаб асло қолмайди асар.
Йиллар ўтган сари халқлар дўстлигин
Олтин занжирлари жараңглаб яшар.

Хотин, гапинг тўғри, баъзи бирлар бор
Ўтган ҳар хотинга боқади киё.
Мени ўхшатмагин уларга зинҳор,
Мен ҳам қарайману бошқача аммо.

Мен агар бошқалар кўзига боқсам
Ёки қоматига тикилсам бирпас,
Бундан шубҳаланма, ўртанма эркам,
Булар бегонани севганимданмас.

Баъзида боқаман таннозларга ҳам,
Нахот тушунмайсан сабабин ахир.
Унга боқаману, бепардоз, кўркам
Сени севганимдан қиламан фахр.

Гулга қарасам ҳам оғади эсим,
Гул ҳам жамолингни солар ёдимга.
Еллар эслатади сочингнинг исин,
Ойга боқсам келар ҳуснинг кўз олдимга.

Олча, гилосларга кўзим тушса ҳам
Ўхшашлик кўраман лабинг, кўзингга.
Кимга тикилмайин мукаммал, кўркам
Тенгдошни топмадим сенинг ўзингга.

* * *

Кузак япроқларни боғларга тўкди,
Чаманлар ўзгартди ёздаги тусин.
Тизилиб турналар йўл солиб ўтди
Қаергадир излаб баҳор ва ҳусн.

Бошимда айланиб, солиб арғумчок,
Дегандек бўларди: бизга бўл ҳамдам...
Сизга оқ йўл қушлар, қайтингиз тезроқ,
Қай диёр бор экан юртимдан кўркем?

Ўз юртин тарқ этиш бизга ёт мутлак!
Бўлмаса, дермиди бизларни одам!

Ўз юртин тарқ этиш бизга ёт мутлак!

Ўз юртин тарқ этиш бизга ёт мутлак!
Ўз юртин тарқ этиш бизга ёт мутлак!
Ўз юртин тарқ этиш бизга ёт мутлак!
Ўз юртин тарқ этиш бизга ёт мутлак!

Ўз юртин тарқ этиш бизга ёт мутлак!
Ўз юртин тарқ этиш бизга ёт мутлак!
Ўз юртин тарқ этиш бизга ёт мутлак!
Ўз юртин тарқ этиш бизга ёт мутлак!

ҚАЛБ, ДЎСТЛИК, СЎЗ...

Қишки Москвадан чикдим тонг чори,
Қалбим тўла кувонч, қалб тўла севинч.
Қорли қирдан ошар елдим чанғим.
Атроф ўрмонзор, қор. Атроф жимжит, тинч,

Накадар жимжитлик! Гўё шамол ҳам
Совукдан ўрмонга олган бекиниб.
Фируза арчалар баҳордек кўркам.
Қор-чи — худди биллур, кетар кўз тиниб.

О, накадар ўрмон хил-хил рангга бой!
Бунда топмоқ мумкин тўрт фасл гаштин.
Кўм-кўк арчаларда баҳорги чирой,
Қор-чи пахтазорни эслатар бутун.

Қуёшда товланиб учган зағчалар
Ёзги чуғурчукни солди ёдимга,
Аммо, умрим бўйи қишнинг бунчалар
Кўркин кўрмаганман кўзим олдида.

Чанғида учаман қорли ўрмонда
Шеър, завқ маст қилиб кезаман якка.
Қушлар ҳам узоққа учиб йўқолди,
Яна атроф жимжит.
Шу он юракка

Бир рашлик ўрнашди.
Қандайин сир бор?
Назаримда арча сўлаётгандек.
Хиралашган каби дурдек ёнган қор.
Кўкни булут қоплаб қолаётгандек...

Атрофни кабрстон сукути босди.
Атрофдан келмасди инсон нафаси.
Гўзалликлар, завким қайга йўқолди,
Ахён-ахён келар бойкушнинг саси.

Шамол олиб келди ногахон кўшиқ,
Даламдан келгандек қизлар яллasi
Теварагим нурга чулғанди тўлуқ,
Бир чирой касб этди атроф, ҳаммаси!

Мангу қолгим келди ўрмонда шу дам
Яна ўрмон гўзал кўринди такрор.
Табиат нақадар гўзал бўлса ҳам,
Инсон нафасисиз, ипсиз бир дутор,
Инсонсиз чирой йўқ!
Инсонсиз ҳаёт
Соҳиби тарк этган қасрнинг ўзи...

1. Шамол олиб келди ногахон кўшиқ — қизлар

Даламдан келгандек қизлар яллasi
Теварагим нурга чулғанди тўлуқ,
Бир чирой касб этди атроф, ҳаммаси!

Мангу қолгим келди ўрмонда шу дам
Яна ўрмон гўзал кўринди такрор.
Табиат нақадар гўзал бўлса ҳам,
Инсон нафасисиз, ипсиз бир дутор,
Инсонсиз ҳаёт
Соҳиби тарк этган қасрнинг ўзи...

Мангу қолгим келди ўрмонда шу дам
Яна ўрмон гўзал кўринди такрор.
Табиат нақадар гўзал бўлса ҳам,
Инсон нафасисиз, ипсиз бир дутор,
Инсонсиз ҳаёт
Соҳиби тарк этган қасрнинг ўзи...

Мангу қолгим келди ўрмонда шу дам
Яна ўрмон гўзал кўринди такрор.
Табиат нақадар гўзал бўлса ҳам,
Инсон нафасисиз, ипсиз бир дутор,
Инсонсиз ҳаёт
Соҳиби тарк этган қасрнинг ўзи...

Мангу қолгим келди ўрмонда шу дам
Яна ўрмон гўзал кўринди такрор.
Табиат нақадар гўзал бўлса ҳам,
Инсон нафасисиз, ипсиз бир дутор,
Инсонсиз ҳаёт
Соҳиби тарк этган қасрнинг ўзи...

ШЕЪРЛАРИМ

Шеърим, дарё бўлолмасанг ҳам
Рози эдим бўлсанг бир томчи.
Томчи дилга бўлолур малҳам,
Бўла олур дармон, илҳомчи.

Томчи дилни қондиради-ку,
Бир чўр дилни ёндиради-ку.

Бўлмасанг ҳам гарчи филсимон,
Бир қилча бўл, шунинг ўзи бас.
Қилдан бўлар чийратма арқон,
Бир арқон-чи, тоғ бошига даст
Бир одамни кўтара олур,
Жарликлардан қутқара олур.

Бўл демайман осмонга устун,
Жимжилоқдек кучга эга бўл!
Шеърларим жам бўлиб бир кун,
Бармоқлардан бўлгандек зўр қўл,
Кафтларга бос иссиқ кафтингни,
Қалбларга бер олов тафтингни.

Шеърларим бир одам каби,
Инсонларга бўлиб ҳамнафас.
Самимий дўст, бир ҳамдам каби
Кўнгилларни овлай олса бас.

Пастда элас-элас тўппидек қишлоқ,
Аниқ илғаб бўлмас гулзорлар рангин.
Дарахтзор майсадек кўринди шу чок,
Эшитилмай қолди сойнинг оҳанги.

Ўтовлар нуқтадек кўринди кирда,
Бир инсон нафаси келса-чи шу зум!
Наҳотки, қар бўлди қулоғим шу дам!
Ҳира тортган қаби туюлди кўзим.

Одамлар бағридан, халқ тўлкинидан
Бир нафас айрилиб, холи қолган дам —
Буюк тоғ баридан мангу ажралган
Тош парчадек ўзин ҳис қилур одам.

1961 йил 9 май

ALL INFORMATION CONTAINED
HEREIN IS UNCLASSIFIED
DATE 08-10-2001 BY 60322 UCBAW/STP

ЯШАГИМ КЕЛАДИ...

Мустай Каримға

Бугун эрталабдан хомушроқ турдим,
Билмадим, бу тушим асоратими?
Ё мени маст қилган гуллар атрими?
Нечундир бовимда хаёлчан юрдим.

Ўйларим чувалган, холим паришон,
Бу илҳом парисин сеҳримиди ё?
Баъзида не куйга солмайди дунё.
Не-не ҳолатларни кечирмас инсон.

Овутмоқ бўламан бир дам ўзимни,
Булбуллар куйига кулоқ соламан,
Ширин хаёлатлар ичра толаман,
Аммо қувонтирмас гул ҳам кўзимни.

Ўтган қувончларни эслайман бирдам,
Илк бўса лаззатин ёдлайман қайта.
Аммо хаёл асир қилган пайтда
Улар ҳам қалбингга бўлолмас малҳам.

Қайга етакламас гоҳи хотира,
Не-не хаёлларга бормайсан баъзан.
Аммо зўр қувончни ҳис этолмайман,
Дўстларим борлигин эслашдан кўра.

Дўстлардан эшитган илиқ сўзларим
Қалбимга нур бўлиб, бағишлар қанот.
Яна ҳам гўзалроқ кўринар ҳаёт,
Яшагим келади, яна яшагим.

СЎНГГИ БУЛУТ

Булут тарқаб, буржда юлдузлар,
Кўкни босди кўз камаштириб.
Севги изҳор этгандай гўё
Кўзни кисиб — ишора қилиб..

Аммо, кўкда бир парча булут,
Чўлда қолган бўталоқсимон
Кезар эди, тўда юлдузнинг
Қуршовидан чиқолмай омон,

Шунда оқ из солиб бир юлдуз,
Ёриб кирди булут ичига.
Гўё сўнгги душманни жангчи
Илган эди ўз қиличига.

1945 йил

СЎНДИРМА, ЁНДИР!

Баъзан мен ёнаман бир оташ каби,
Афсус, дўстим, унга доринг қилмас қор.
Мени даволаш-чун, баъзилардаги
Лоқайдлик касалин даволаш дарқор.

Бу қандай касаллик? Қандай дард, дерсан,
Синода ҳам йўқ деб, бўлмагин ҳайрон.
Бу сенинг тинкангни қуритар зимдан,
Ҳатто ўрирликдан минг бора ёмон.

У сенинг уйингга ўт ҳам қўймайди,
Ёнсанг, жон койитиб сепмайди ҳам сув,
Уйинг кул бўлади, у-чи куймайди.
Буйруқсиз ўрнидан жилолмайди у.

Бу дардга мубтало бўлган зотларни
Қайси қонун билан жазолаш керак?
Ё буларга қарши ёнган меними?
Қайси бирин олдин даволаш керак?

Дўстим, минг ташаккур, — шодлигимга ҳам,
Қайғумга ҳам доим бўласан шерик.
Ҳа, меҳрибон бўлар ҳақиқий одам,
Ахир одам билан одамзод тирик.

Даволама мени!

Шу меҳр билан,
Майли қалбим ёнсин бир қуёш мисол!
Бу ўтни сўндирма!

Аммо энг тубан, —
Лоқайд, бепарволар қалбига ўт сол!

КУЗ

Кундуз. Осмон юзин буркади булут,
Гўё чирок ёнгач туширилди парда.
Кўча тупроғидан кўтарар қуюн,
Шамол табиатга қилгандек зарда.

Терак учларига кўнмоқчи бўлиб
Осмони фалакда қушлар чийиллар.
Йўлидан чалғитиб, шохларни силкиб,
Олтин япроқларин тўзғитар еллар.

Ёмғир шивалади, бир тўп болалар,
«Уй-уйига» дея таралиб кетди.
Толзорларни кезган кўм-кўк анҳорнинг
Ёмғир камчисидан қабарди бети.

Кўпикларга бокиб кутган дўстларим
Шунда етиб келди кўп қилмай мушток.
Самовар навоси, тарнов шарроси,
Улфатлар базмига айтилган машшок.

МЕНИНГ ЮЛДУЗИМ

Сахрода ой ботар, сахро зим-зиё,
Юлдузлар ёпирилар осмонга бирдам.
Юлдуз оқ из солиб учади баъзан —
Биллур жомдан шароб тўкилди гўё.

Кимнинг насибаси тўкилди дейман,
Сўнди экан дейман кимнинг юлдузи.
Кўкка тикилганча ўйга толаман,
Юлдузларга боқиб узилмас кўзим.

Кумуш камар каби баъзан ялт этиб
Неча-неча юлдуз сўнади ҳар тун.
Афсоналар олар мени элтиб,
Қай юлдуз меники бўлиши мумкин!

Хаёл билан мудроқ босаркан мени,
Неча юлдуз сўнар, илгамас кўзим.
Булутларни ёриб, ёритиб тунни,
Розиман кўриниб сўнсанг юлдузим.

КЕКСАЛИК

Кексалик — донолик, нафси ўликлик,
Дунёга ортиқ хирс қўймаслик эмиш.
Хою хавасларга бўлган сўниклик,
Икир-чикирларга куймаслик эмиш.

Чинорнинг тагида бир дам ҳол йиғиб,
Хаёлан ариққа тикканда кўзин
Хаётни туганмас дарёдек билиб,
Оққувчи япроқдек санармиш ўзин.

Қўш-қўш набирасин етаклаб боққа,
Кўксултон ғўрасин берганда узиб,
Кафтида чигитдек қолган қадокқа
Шукрона этармиш, бир дам кўз сузиб.

Дастурхон ёнида ўғил-қизларин
Хурсанд кулгуларин тинглаганда у,
Мамнунлик нурлари қоплаб юзларин,
Яшамоқ мазмуни деяр экан шу.

Ўдаклар талашиб гоҳо ўйинчок,
Йиғлашса, бобом ҳам куйиб кетарди.
Қўшнилари жанжалини эшитгани чоғ
Ўтирган ўрнидан туриб кетарди.

Билмадим, бу чиндан доно бўлишми?
Сунбула сувидек ёки тинишми?...

ЗАРРАЛАР

Ёлғиз кезларимда замон сирларин,
Баъзан ўйлаб бўлар ҳафсалам ҳам пир.
Ожиз кўринади бу шеърларим
Атом бомбаларин олдида ахир.

Нега керак менга дунё ташвиши,
Нега керак менга бу ёғоч қалам?
Баъзан синиб кетар, муштдек қалбимнинг
Кичкина дардини кўтаролмай ҳам.

Шу кичик бир қалам очилганида
Булбул тумшугича келмас учи бор.
Қаҳридан тикондек санчилганида...
Тиканнинг заҳрини нима кучи бор.

Баъзан қўл ситайман.
Баъзан қалбимда
Пайдо бўлиб қолар умиддан учкун.
Гоҳо шу кичкина учкун ўрмонда
Даҳшатли аланга бошлаши мумкин.

Баъзан йўлин топиб сингган бир томчи
Ўпирган-ку буюк кўприкларни ҳам.
Кичик деб қараймиз баъзи нарсага,
Ахир яралган-ку заррадан одам!

Ахир узок йўлни ёрита олур
Кичкина туйнукдан тушган зарра нур.
Ғайридин, бир ожиз она олдида
Шафкатга келган-ку жаҳонгир Тимур.

Йўқ, кичик қаламим, ўксима асти,
Атомлар ҳам зарра, шундан ибрат ол!
Оламни ўртамай атом бомбаси,
Сен инсон қалбига шафкат ўтин сол!

УЙЛАР

Бугун ҳам кўзимга уйку келмади,
Бугун ҳам хаёлим бўлди паришон.
Юлдузлар парпираб, еллар елмади,
Недандир кўнглимга берарди нишон.

Нечун бу дунёга яралдинг инсон?
Нечун? Хаёлларим бермайди туткич!
Ҳаммага тилайман инсоф-у имон,
Кўнглимда недандир уйғонар кўркينч!

Эртанинг вахмаси!? Ҳа, ҳа эртани,
Қай инсон эртанинг қилмас ташвишин!
Қани, бу дунёда топилса, қани,
Ташвишу шодликдан холи бир киши.

Ҳаётда не учун яшайди Инсон?
Уйку кўзларимга келмайди ҳамон.

1987 йил 1 декабр

Аммо бу ҳаётда яшайди инсон,
Аммо бу ҳаётда яшайди инсон,
Аммо бу ҳаётда яшайди инсон,
Аммо бу ҳаётда яшайди инсон.

Аммо бу ҳаётда яшайди инсон,
Аммо бу ҳаётда яшайди инсон,
Аммо бу ҳаётда яшайди инсон,
Аммо бу ҳаётда яшайди инсон.

Аммо бу ҳаётда яшайди инсон,
Аммо бу ҳаётда яшайди инсон,
Аммо бу ҳаётда яшайди инсон,
Аммо бу ҳаётда яшайди инсон.

БАҲОНА

Кимдир излаб келса дардига дармон,
Имкон йўқлигидан нолиймиз гоҳо.
Шунда не учундир ожиз, меҳрибон,
Ёшлик чорларимни эслайман аммо,

Томдан томга сакраб баҳор чорида,
Лола терганимиз ёдимда ҳамон.
Қўксултон узганда қўшни борида
Дўстимга елкамни қилардим нарвон.

У чоқ иккимиз ҳам ҳали ёш эдик,
Ҳали қўлимиздан келмасди бир иш.
Варакка қоғоз ҳам топа олмасдик
Ва ожиз ёшликдан қилардик нолиш.

Майсага аванаб иккимиз гоҳо
Не-не ниятларни қилмасдик орзу.
Мен катта бўлгудек бўлсам мабодо,
«Шу боғни берардим сенга» дерди у.

Ўз қўлидан келса юлдузин шу дам
Қилмоқ бўлар эди мен учун эҳсон.
Қанчалар меҳрибон, сахий бўлса ҳам,
На чораки, унда йўқ эди имкон.

Энди-чи, ҳар ерга етар қўлимиз,
Етарли мартаба, обрўйимиз ҳам.
Лекин минг афсуски, ожиз қоламиз
Бирор дардимизга бўлишга малҳам.

Ёшлик ожиз эди — на мартабамиз,
Қурбимиз етарди бир ишга ҳатто.
Етмаган жойларда гоҳо қўлимиз,
Тутиб берар эдик елкани аммо.

Қани ёшликдаги ўша садоқат.
Қани меҳрибонлик, берубор эҳсон?
Нахот бари йиллар шаршарасида
Ёшлик билан оқди, оқизоқсимон.

Имкон бир бахона! Кўнгилдан инсон
Йирласа ёш чиқар сўқир кўздан ҳам.
Ҳамиша ожизу, доим беимкон
Инсонга меҳрини йўқотган одам.

Ўқиб қолган ҳаётимнинг ҳаққини...

Ўқиб қолган ҳаётимнинг ҳаққини
Ўқиб қолган ҳаётимнинг ҳаққини
Ўқиб қолган ҳаётимнинг ҳаққини
Ўқиб қолган ҳаётимнинг ҳаққини

Ўқиб қолган ҳаётимнинг ҳаққини
Ўқиб қолган ҳаётимнинг ҳаққини
Ўқиб қолган ҳаётимнинг ҳаққини
Ўқиб қолган ҳаётимнинг ҳаққини

Ўқиб қолган ҳаётимнинг ҳаққини
Ўқиб қолган ҳаётимнинг ҳаққини
Ўқиб қолган ҳаётимнинг ҳаққини
Ўқиб қолган ҳаётимнинг ҳаққини

Ўқиб қолган ҳаётимнинг ҳаққини
Ўқиб қолган ҳаётимнинг ҳаққини
Ўқиб қолган ҳаётимнинг ҳаққини
Ўқиб қолган ҳаётимнинг ҳаққини

Ўқиб қолган ҳаётимнинг ҳаққини
Ўқиб қолган ҳаётимнинг ҳаққини
Ўқиб қолган ҳаётимнинг ҳаққини
Ўқиб қолган ҳаётимнинг ҳаққини

ШАРПАЛАР

Мен учун сен йўксан! Фақат соясан,
Одам қиёфали шарпасан, халос.
Қандай сен ўзингни тирик санайсан,
Сенда дард бўлмаса, одамларга хос?

Билмадим, сен бахтни не деб ўйлайсан,
Балки яшаш дерсан бедард, бепарво!
Сендай англаганда жумла одамзод,
Балки, бахт нелигин билмасди дунё!

Дўлона ейишни истайсан, аммо,
Тоққа чикмасангу дўлона бўлса.
Жононни истайсан, чекмасдан жафо,
Сенинг рўпарангда жонона бўлса.

Қайси бобомдан сен пайдо бўлгансан?
Номин билмаганим минг марта маъкул.
Бедард одамларни ғафлат босади,
Ғафлат босганида Чингиз қилган кул.

Яхшики, сен нусха бўлмаган халким,
На тарих бўларди, на қасри олий.
Бу бахтли кун учун бўлмаганда жанг,
Ахир не кечарди ўзбекнинг холи!

Ўзинг ўйла, дўстим, мен оддий ишчи
Буюк биноларга қўярканми фишг,
Уқаланиб кетар гоҳ қўймасимдан,
Сен таскин берасан — қилма деб ташвиш.

Йўқ, менга керакмас бепарво қалб хам,
Нега керак менга буларсиз ҳаёт.
Меҳнат ташвишидан бебаҳра бўлсам,
Севинч ахир қандай бўларди бунёд!

Беташвиш яшашни бахт деб ўйлама,
Дард чекиш бизларга онадан юккан.
Чунки бу дунёга бизни оналар
Туққанда ўзлари, дард билан туққан.

Йўк, дўстим, хаётга лоқайд қарама!
Сўзларим қилмасин сенга малоллик.
Беташвиш яшашни бахт деб санама,
Бедардликнинг ўзи бахти қаролик.

Менда истикболни кўриш ташвиши,
Бусиз на завқим бор, на бахт, на тинчим.

Бизнинг ҳаётимиз, ҳаётимиз ҳаётимиз,
Бизнинг ҳаётимиз, ҳаётимиз ҳаётимиз
Бизнинг ҳаётимиз, ҳаётимиз ҳаётимиз,
Бизнинг ҳаётимиз, ҳаётимиз ҳаётимиз

Бизнинг ҳаётимиз, ҳаётимиз ҳаётимиз,
Бизнинг ҳаётимиз, ҳаётимиз ҳаётимиз
Бизнинг ҳаётимиз, ҳаётимиз ҳаётимиз,
Бизнинг ҳаётимиз, ҳаётимиз ҳаётимиз

Бизнинг ҳаётимиз, ҳаётимиз ҳаётимиз,
Бизнинг ҳаётимиз, ҳаётимиз ҳаётимиз
Бизнинг ҳаётимиз, ҳаётимиз ҳаётимиз,
Бизнинг ҳаётимиз, ҳаётимиз ҳаётимиз

Бизнинг ҳаётимиз, ҳаётимиз ҳаётимиз,
Бизнинг ҳаётимиз, ҳаётимиз ҳаётимиз
Бизнинг ҳаётимиз, ҳаётимиз ҳаётимиз,
Бизнинг ҳаётимиз, ҳаётимиз ҳаётимиз

Бизнинг ҳаётимиз, ҳаётимиз ҳаётимиз,
Бизнинг ҳаётимиз, ҳаётимиз ҳаётимиз
Бизнинг ҳаётимиз, ҳаётимиз ҳаётимиз,
Бизнинг ҳаётимиз, ҳаётимиз ҳаётимиз

* * *

Дехконнинг тўшидек қизғиш, покиза
Тупрокдан уларди куёшнинг тафти.
Тутганим тупроқмас,
 куёшу ернинг
Кудратин гўёки шимарди кафтим.

Кувончим бир олам,
 хар кетмон ердан
 Гўё юз очарди кучок-кучок гул.
 Бир танишим кўриб гап отди бирдан:
 «Наҳот, тополмадинг мардикорга пул?..»

Товба! Гап пулдами?!
Пул билан битса,
Сўрагандан ортиқ беришим мумкин,
Факат у пул эмас, пул билан бирга
Олиб кетар меҳнат завқин ҳам бутун.

ОҚИБАТ

Кўзларин бойласанг мушукни агар,
Яна ўз уйига қайтади чопиб.
Бегона қўлига тушганда каптар,
Дон еган масканин келади топиб.

«Бу ақлдан эмас, ҳайвоний бир ҳис»...
Ҳар ким ўз-ўзича тўқийди нақл.
Ахир нега керак, инсонга ножинс,
Меҳру муҳаббатдан бебаҳра ақл!

Ахир парранда ҳам, ахир ҳайвон ҳам
Туз еган ерини қўмсаб қайтади.
Соғиниш ҳиссидан эй маҳрум одам,
Билмадим, эл сени ким деб айтади.

1985 йил 13 июн

ИЛҲОМ

Ёлвораман, илҳом париси,
Ўз эркимга холи қўй бир дам.
Бола-чака, тўйлар орзусин,
Бошқалардек ўйлайин мен ҳам.

Шафқат этгил, тунда уйғотма,
Бир кеча бер уйқумга ором.
Севги бўлиб барримга ботма,
Сеҳринг билан мени қилма ром.

Бошқалардек гулларнинг атрин
Тотиб бўлай боғим ичра маст.
Сен ўшанда, деҳқон меҳнатин
Солмай тургин ёдимга бирпас.

Менга ҳам бахт бокқанда кулиб,
Тотмасимдан гаштин бир йўла,
Кимларнингдир дардин эслатиб,
Юрагимга солма гулғула.

Ўз бахтимдан ўзим қувониб,
Ўз ғамимни чекайин ўзим.
Дунё дардин ёдимдан қувиб,
Бир дам бергил қалбимга тўзим.

Илҳом шафқат этдими менга,
Ё қаҳримни, билмадим бироқ,
Энди дунё ташвишларига
Неча кунки, бефарқман мутлоқ.

Ноҳақликдан энди йўқ куймок,
Илҳом завқи безовта килмас,
Гулга боқсам босади мудроқ,
Қалбим дарддан туғёнга келмас.

Энди илҳом, ким бўлдим айтгил?
Ёлвораман? Айтиб, қил изҳор!
Ёлвораман, ёнимга қайтгил,
Халқ дардидан айирма зинҳор!

Миллати ва ҳаётини яхши қилишда,
қўлини қўйган ҳар бир инсон
қўли остида ҳаётини яхши қилиш

ШУНЧА ВАХШИЙЛАШИБ КЕТДИМИ ИНСОН

Асл кимлигингни билмоқчи бўлсанг,
Дўстим, ўтмишингга бир дам назар сол!
Тўғри, киргин бўлган, қанча-қанча жанг,
Уни ҳам ўйламай майли, қўяқол.

Мозийда нималар бошдан кечмаган,
Уни бадавийлик, гумроҳлик дедик.
Кўкка учиш қайда, ақл етмаган,
Лек гуноҳ, савобни фарқ қилар эдик.

Кимнинг хаёлига келарди у чоқ
Атом билан қилмоқ дунёни тор-мор.
Гуноҳ билар эди одамлар бироқ
Ҳатто чумолига бермоқни озор.

У чоқ ҳозиргидек ГЭСлар йўқ эди,
Ёққанимиз эди пилик, жин чироқ.
Дарё-ю денгизлар лик тўлиқ эди,
Ўзал парранда-ю жонворга бироқ.

Уйингда ўсмаса битта туп райхон,
Болалар билмаса, тутнинг таъмини.
Шунча вахшийлашиб кетарми инсон?
Бу дунёнинг кўрки, нашъаси қани!

На кушлар сайроғи, на оққан ирмоқ
Завки бор! О, ғафлат бунчалар босган!
Қани энди боғлар сайрига чиқмоқ,
Ўнинчи каватдир сен топган маскан!

Наҳот, унутилган боғларнинг гашти,
Наҳот, боғлар сайрин унитдинг инсон!
Наҳот, кўз олдиндан кетмаса асти
Пахтазор, пахтазор, пахтазор бир он!

Қуриган дарёлар, боғлар, тоғлардан
Боболар фарёди келар гоҳида.
Нахотки қолмаса шунчалар қадр
Инсон боласининг қилган оҳида!

Ноладек кулокка келиб урилар
Юртимдан бадарға қушлар чуввоси!
Қуриган ирмоқлар, кесилган боғлар,
Чаманлар чуввоси, Йиллар чуввоси!

.....

Нахот вахшийлашиб кетсак шунчалар!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ИЗ

Яна баҳор келди! Қолган умр ҳам
Ўтади сездирмай эригандек қор.
Боболар айтгандек бу дунё биркам,
Эй, дўстим, афсус деб, хўрсинма зинҳор!

Кечаги биллур қор, қара, йўқ бугун...
Ариқлар шилдираб, куйлаб оқмоқда,
Қирда қор парчаси остидан гулгун
Майсалар бўй чўзиб, яшнаб боқмоқда.

«Узилган бир киприк абад йўқолмас!»
Ҳеч нарса келмагай, ўтмагай беиз.
Кимдир қаср солар, кимдир ер чопар,
Ҳаётда ҳар кимдан қолур битта из.

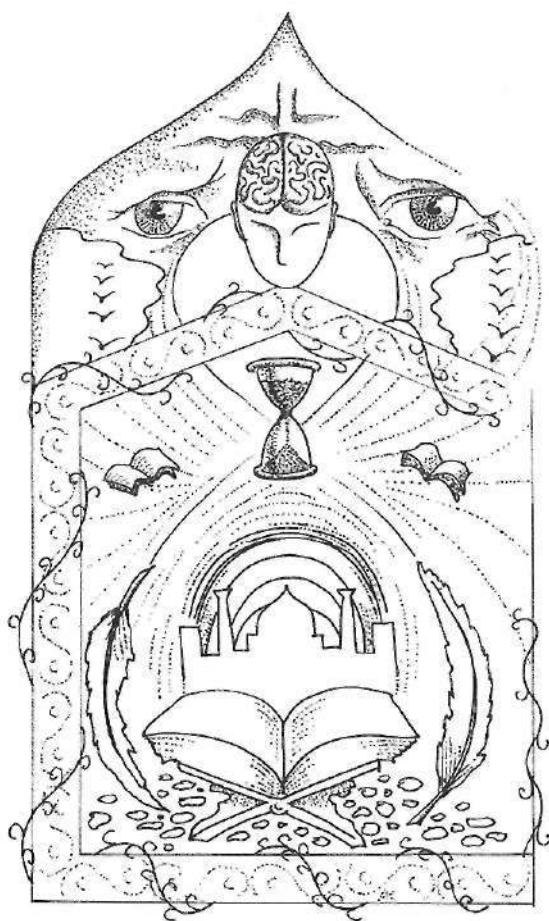
О, кимдан яхши из, бир нишон қолса,
Бунинг савобига ҳеч нарса етмас!
Аммо сен қолдирган изни кўрганда
«Дунёни топтабди!» демасалар, бас!

УМИД

(Гётедан)

Ёлбораман, умид париси,
Иш чоғлари менга бўлгин ёр!
Тугатмасдан ишнинг барисин,
Толиқишга эрк берма зинҳор!

Ишонаман! Рўёбга чиқар,
Таскинларинг кетмай беҳуда:
Умид билан суқулган таёқ,
Меҳнат, чидам натижасида
Бир кун берар мева ва япроқ.

РҮҒОНИЛАР

Ошиқлар кезади чаманлар аро,
Дилларида ором, дилларида ғам.
Висол қувончи-ю айрилиқ дарди.
Шу икки вужуддан мавжуддир олам.

* * *

Хадеб мактайверма уни, деб заргар,
Олтиндан темирни фарқ қилса ҳам гар.
Яхшидан ёмонни, дўстдан душманни
Фарқ этмас, сўқирдан минг марта баттар.

* * *

Мажнунтол йиғлама, қаддингни букма,
Умидвор дунёда қаддингни кўтар,
Тун-кун оқар сувдек ёшингни тўкма,
Кулган, йиғлаган ҳам оламдан ўтар.

* * *

Менга ноҳақ жабр қилганлар ҳам бор!
Дарҳақиқат уни этмасман инкор.
Лекин даъвойим йўқ ҳеч бирларига
Чунки улар эмас, шайтон гуноҳкор.

* * *

Унинг гуноҳини кечирдинг бироқ,
Инсофга келди, деб ишонма мутлоқ!
Хайвонни қанчалар ўргатма қўлга
Арқонни узади кўрганда ўтлоқ.

* * *

Чоким вайрон бўлиб, сўкилсам, майли,
Кузги япроқ бўлиб тўкилсам, майли.
Оташин ишқим-ла эл орасида
Дарвиш-девона деб сўкилсам, майли!

* * *

Майли, зарраларга айлансин юрак,
Меҳру дўстлик бўлиб сингсин ҳар танга.
Шеър юрак менга не учун керак,
Яхшилик қилмаса агар инсонга!

* * *

Доим тўғри йўлдан юриб, у хатони билмади,
Ҳеч кишини қарғамас ва дуони билмади.
Аммо умр сўнгида у ойнада ўзин кўриб
Ҳайрон бўлиб тикилди-ю, муддаони билмади.

* * *

Ҳар кимнинг ўз шодлик, кулфати бордир,
Дардини очгани улфати бордир.
Майга улфат бўлма, дардингни тинглаб
Элга ошкор қилар иллоти бордир.

* * *

Тоғ бургути бўлсанг, баланд парвоз қил,
Бургут нима! Ундан баланд бўл, эй дил!
Бахту мартабанинг баланди яхши,
Аммо димоғнинг-чи, пастроғи маъқул.

* * *

Қўлимда май тўла гулдор пиёла,
Гулзор деб капалак бўлар парвона.
Гулга кўнмоқ бўлиб майга ғарқ бўлди,
Майми ё гулзорми қилган девона!

* * *

Кўзгуга ўйилган гўзал нақшсимон
Илк севги қалбингдан асло кўчмайди,
Безак кўрки бўлиб яшайди ҳар он
Кўзгу синмагунча у ҳам ўчмайди.

* * *

Севги — вафо десанг, бу ишк абадий,
Агар мафтун қилса, кўз, қоши, лаби...
Ажралмоқ осондир сал шамол билан
Тарқалиб йўқолган булутлар каби.

* * *

Менга чин дўст бўлсанг, қасамёд этгил,
Дўстликни қасамдек умрбод этгил.
Дўстликдан муқаддас на онт, на сўз бор.
Дўстлик — қасамдан зўр, буни ёд этгил.

* * *

Узокдан ойда ҳам кўринади доғ,
Яқинидан борсанг, тиниқдир балки,
Сиртдан баҳо берма, одамга мутлоқ,
Ёмон деганингнинг балки пок қалби.

«Дунёда қолдими кўрмаган нарсам!..»
Кўрдим деб гердайма, не кўрибсан, кам.
Бир одам кўнглини овлай олдингми,
Инсоннинг қалбидан борми кенг олам!

Яхшилик не? — деб сўрадинг, наҳот ҳали билмасанг?
Яхшиликми, не кечганин одам ҳоли, билмасанг?
Ёмонлик бир зулмат бўлса, яхшилик бу қуёшдир
Қуёш доим нур сочади, тундан ҳолий, билмасанг?

Йўлим гоҳо Нилу гоҳо қил бўлсин,
Не парво дўстларим кенг феъл бўлсин.
Нилдан фил ўтказар, қил устидан-чи,
Филни етакловчи зўр ақл бўлсин...

TO DIRECTOR, FBI, WASHINGTON, D.C.
FROM: SAC, NEW YORK (100-100000)
SUBJECT: [REDACTED]
[REDACTED]

1. The first step is to identify the problem or question that needs to be answered. This involves understanding the context and the specific information required.

* * *

Олим — маърифатнинг сайқали бўлур,
Олим — ҳар китобнинг зарҳали бўлур.
Донолик таърифин қанча ёзсам оз,
Олим — камтарликнинг ҳайкали бўлур.

* * *

Душманга минг ёлвор, минг илтижо қил,
Бағритош мурувват чиқиши мушкул.
Ғанимдан марҳамат — ойнинг нуридан
Иссиқлик кутиш-ла баробар буткул.

* * *

Булоқни ковласанг, суви мўл бўлур,
Илдизни ковласанг, қуриб чўл бўлур.
Бунинг фарқин билиш, дўстим танқидчи,
Сенга ҳам, менга ҳам тўғри йўл бўлур.

* * *

Хох тўхтаган бўлсин, хох чиқарсин сас,
Агар милсиз бўлса, соат саналмас,
Кимдаки сўнарган халқига меҳр
Хох ўлган, хох тирик инсон дейилмас.

* * *

Вужудимни тилиб, тилка-тилка
Айла, виждонимни сотмайман.
Халқ дардини жойладим дилга.
Ўлдир, ўлимдан ҳам қайтмайман.

* * *

Иссиқда ярқирай қуёшнинг тиғи...
Боғу роғлар жимжит, уфқлар сархуш.
Олисдан келади куйми, ё йиғи,
Қайдадир бетиним чирқирайди қуш.

* * *

Яхшилик нима-ю, ёмонлик нима?
Гўё бунда йўқдек ҳеч қандайин сир.
Агарда бўлмаса бирор мўъжиза
Нега ҳамма яхши бўлолмас ахир?!

* * *

«Қачон тамом бўлар дунёда иғво»,
Дейди-ю кимдандир арз қилар гоҳо.
Шу оннинг ўзида битта иғвогар
Пайдо бўлганини сезмайди гўё.

* * *

Куз келди, эртанги шудринг остида
Майсалар бўй чўзиб, келмас сўлгиси.
Қуёш бокиб турса, бахт кулиб турса
Кимнинг бу дунёда келар ўлгиси.

* * *

Кичик бир учкундан ўт олур ўрмон,
Бир ҳовуч сув чўғни ўчираб осон.
Эй, инсон, бу чексиз дунё олдида
Мен ким? — деб ноумид бўлма ҳеч қачон!!

* * *

* * *

* * *

* * *

* * *

* * *

Сарҳисоб қил, яна қанча умринг қолди?
Эрта тонгга етар қанча нуринг қолди!
Не ҳаловат берди амалу мартаба,
Кўз-кўз қилардек қандай ғуруринг қолди!

* * *

Не ҳоқонлар ўтиб, беармон бўлмади:
Ҳеч вақт кўнгул истар замон бўлмади.
Соҳиби қаромат, ўзинг, эй дарвеш,
Дунёга устун бўлар бир инсон бўлмади.

* * *

Умид бирла яша, ноумид шайтон,
Балки шу учунми тинчимас инсон.
Бориға қаноат қилмай югурмоқ
Шайтон амримасми, ахир, эй Раҳмон!

* * *

Қизишган чорингда, дўстим, чекиб зор,
Ҳаммага маслаҳат солмагин зинҳор.
Қизиган шишага сачраган томчи
Чатнатиб, чил-чил ҳам қилишлиги бор.

* * *

Ёшлиқни қўмсайман қариган замон,
Ўйлаб гашти билан гоҳ бўласан маст.
Лекин қариликни эслайсан қачон?
Қайтадан ёш бўлсанг!
Бу ҳам ёмонмас.

* * *

Дунё ўзи нима? Жавоби осон —
Дунё дегани бу — туғилмоқ, ўлмоқ,
Замину замонни ўзгартар инсон,
Аммо ўзгарарми туғилмоқ, ўлмоқ.

* * *

О, мактов! Мадҳия! Баъзи одамлар
Сен билан топади ўлмас шарафшон,
Лекин баъзиларни йўлдан чалғитиб,
Худди қилич каби қиласан яксон.

* * *

Ёлгончи ўзини ўзи қилур фаш,
Чиқаси келганда эгасидир бош.
Қанча ростгўйликдан бонг урмасин у,
Кулар, қилмишига бўлганлар сирдош.

* * *

Оламни устиндек туради суяб,
Муҳаббат қувончи, муҳаббат дарди,
Устимизга осмон тушмади кулаб,
Муҳаббат ўзгарди, севги ўзгарди.

ИЛОХИИ
МҮХАББАИ

* * *

Ошиқларда фақат дард бўлар,
Бедардларда севги не қилсин?
Севмакликнинг ўзи бахт бўлар,
Ошиқ йўлини тангри кенг қилсин!

* * *

Баъзилар севгини дерлар зўр ташвиш,
Уйкусиз тунларга беролмасдан тоб,
Кошки мумкин бўлса ёшликка қайтиш,
Розийдим қуйдирса мени у офтоб!

Ох, ўн саккиз ёшим! Ўн саккиз ёшим,
Ишқ ташвиши асир айлаган тунлар.
Кошки ўша ташвиш бўлса йўлдошим,
Тарк этмаса эди мени бутунлай.

Қани ойдин кеча? Қани у арик?
Висол ташвишлари ўртаган бир он.
Буларни ташвишмас ором дер ошиқ,
Ошиқлик лаззати қайтмас ҳеч қачон!

Севгига ташвиш деб қараганим йўқ,
Севги ташвишига бера олдим тоб.
Ўртанмасам, кайдан бўларди кўшиқ,
Бўлармиди севги ҳақида китоб!

ОҚШОМ

Кеча оқшом кутдим, келмадинг,
Зулмат ичра қолдим бир ўзим.
Умрим бўйи бу зулматга тенг
Бир зулматни кўрмаган кўзим.

Эркам, бугун келдинг оқшомда,
Ҳали кўкка кўтарилмай ой.
Билмагандим, ёруғ оламда
Борлигини шунча нур, чирой.

ИЛОҲИЙ МУҲАББАТ

Мен сени севгандим уйқусиз тунлар,
Сендан ўзга менга йўқ эди дунё.
Қалбимда сен ҳоким эдинг бутунлай,
Дунёда ҳеч қувонч йўқ эди гўё...

На амал мартаба, на молу давлат,
Ва на суриштирмақ теги тахтингни.
Қалбимда бир сенга бўлган муҳаббат,
Фақат кўрар эдим сенда бахтимни.

Сенинг юзларингда на пардоз-андоз,
На олтин, дурлардан бўлган тақинчок.
Фақат кўзларингда қизларга ҳос ноз,
Фақат боқишларинг эди тортинчок.

Нақадар илоҳий севги эди бу!
Нақадар беғубор, нақадар холис!
Дунё ташвишлари, машаққатлари
Хаёллардан эди бутунлай олис.

Туну кун қалбларда фақат муҳаббат,
Ҳеч нарса йўқ каби севгидан ўзга.
На кўрқув, на ваҳм, на бирор даҳшат...
Ўлим кўринмасди ҳаттоки кўзга!

Илк севги нақадар беғубор, тоза!
Билмовчи нелиги таъмағу кўрқув.
Мана шу севгига асл андоза,
Ҳақиқий, илоҳий, муҳаббатдир бу!

1994 йил 5 октябр

ҚИЗИМ ХУРШИДАХОНГА

Яралдинг олами Хуршид, дилимни сен мунаввар қил,
Сөчиб нур, нур паноҳида йўқолган бахтимни бор қил.

Ато қилди менга фарзанд, менинг номим ота бўлди,
Оталик ҳурматимни сен, ҳамиша элга ошкор қил.

Қилиб элчи ўзингни тинч-омон, яхши замонлардан
Келар йиллик ақиқатда бутун элни хабардор қил.

Умидим кўп эрур сендан, умидим бахтиёр бўлгин,
Баҳордек яшнаган умринг боғин мангу чамапзор қил!

1943 йил

Онагинам, менга умр тилардинг,
Халол, ҳақгўй бўл, деб қилардинг дуо.
Бундай бўлмоқ учун, сен билармидинг,
Ўғлинг машаққатлар чекишин аммо?

Сенинг тилакларинг ёдимда ҳамон,
Сўзларингни ҳамон эслайман, она.
Бугун булутларга бурканиб осмон
Куз келиб, мен сени эсладим яна.

Изғирин бошланди, сен ўзинг кўрган
Азим туп ўрикнинг барги олтин ранг.
Кимлардир қувонса куз келганидан,
Кимдир афсус билан чекади аттанг.

Билмадим, буларнинг қай бирлари ҳақ,
Буларнинг қай бирин олай тарафин.
Онажон, одамлар кўнглини овлаб,
Ҳақни англабмоқлик нақадар қийин!

ЖАНЖАЛСИЗ УЙ

Баъзи бир дўстларим хотиним билан
Айтишиб қолдим деб арз қилар менга.
Тўғриси айтсам, ҳасратин тинглаб,
Ичимда хавасим келади унга.

Эр-хотин талашиб, гоҳо тортишиб,
Бирон иш битирса нимаси ёмон?
Дардларинг ётса-ю, дилингда тошиб,
Аммо айтишликка бўлмаса имкон,
Мана бу ёмон.

Балки хотининг йўқ, тилинг йўқ дерсиз,
Йўқ, йўқ, хотиним ҳам, тил-жағим ҳам бор.
Аммо ҳеч кишига ато қилмасин
Менинг хотинимнинг фаълини зинҳор.

Қизик одати бор — бир гап бошласам,
Оғиз очиргани мени қўймайди.
Энди сезгандирсиз, шунинг учун ҳам
Бизнинг оилада жанжал бўлмайди.

СҮРОҚ БҰЛАРМИДИ!..

Агар тун бўлмаса, чироқ бўлармиди!
Ишқда вафо бўлса, фироқ бўлармиди!
Бир ишванинг ўзи ишққа муҳр бўлса,
Севасанми, деган сўроқ бўлармиди!

Гавҳар денгизда-ю, севги дилда бўлар,
Чиндан дилда бўлса, гоҳо тилда бўлар.
Агар тил бор десанг ёлғончиларда ҳам,
Тилимни кес, гунг қил, пичоқ бўлармиди!

Яхши бўлмоқ учун ширин тил ҳам керак,
Севгини айтишга очик дил ҳам керак.
Чирокда тил бўлса, ахир парвона ҳам
Ишқ ўтида ёниб чўлоқ бўлармиди!

Ё севгимга шубҳа билан қарайсанми?
Ё ишқимга бирон далил сўрайсанми?
Гар севмасам сени, сенга ёзган шеърим
Юрагимда қайнар булоқ бўлармиди!

Синамоқчимисан ёки қалб, сўзимни,
Одоб, ахлоқиму ёки тўзимимни?
Мен одобсиз бўлсам, минг бор сўзлашганда
Битта бўса шунча йироқ бўлармиди!

Ёки нуқсони йўқ ёрни излайсанми?
Айбимни айтишга фурсат қўзлайсанми?
Сен ўзингни боғбон, мени чўл деб билсанг,
Боғбон яхши бўлса янтоқ бўлармиди!

Севмаганга хол ҳам хунук доғ кўринар,
Асл борбонга-чи, чўл ҳам бор кўринар.
Гар севмасанг мени, кўришмаган бир кун
Йил туюлиб димов-фироқ бўлармиди!

Севасанми дея бекор сўрабман, ёр,
Севишимиз сўзсиз элга бўлди ошкор.
Агар севишмасак, бугун учрашганда
Хайр, дейиш шунча узоқ бўлармиди!

ИНСОН ИНСОН УЧУН...

Неки қилдим сен учун танҳо...
Ёлғизликдан ахир не маъно?

Бошим узра дўддек ёғиб ўқ,
Ёприлганда булутдек бало,
Кечаман деб ўйлаганим йўқ
Мен шунда ҳам ҳаётдан асло.

Неки қилдим сен учун бутун,
Сен-чи, ҳаёт бердинг мен учун.

Чикқанимда тоғлар бошига,
Конлар излаб, чекиб машакқат.
Бўрон туриб тошларни тошга
Уриб, ҳатто мени бешафқат
Ҳалок қилмоқ бўлганида ҳам,
Ўйламадим ўлимни бир дам.

Неки қилдим сен учун танҳо,
Сенсиз ҳаёт нурсиз, бемаъно.

Қасал бўлиб, бераҳм азоб
Ўлимимга қилганда ризо,
Парвонадек айланиб шу тоб,
Сен қошимда бўлардинг пайдо.
Шу севгингни зое қилмай деб,
Хизмат қилай сенга, ўлмай деб,
Сен туфайли ўлимга қарши
Чидам билан мен кўтардим бош.
Қандай улур меҳринг оташи!
Инсон, сенинг меҳринг чин куёш!
Сен берувчи умид, бахтни ҳам,
Мен сен учун яшайман, одам.

Менга олтин қаср берсалар,
Бор неъматни қилиб муҳайё,

Лекин шунда бир шарт қўйсалар:
«Одамларсиз яшайсан танҳо,
Ўз нафсингни ўйласанг агар,
Олтинлардан қўямиз ҳайкал»,
Йўқ, йўқ! Сендан холи бўлганим,
Бахтсизлигим, тирик ўлганим!

Инсон, менинг тириклигим сен!
Шон-шуҳратим, буюклигим сен!

«Севаман» —* деб қасамёд этма зинҳор,
Солма йўллариға гулдан пояндоз.
Агар қилмоқ бўлсанг севгингчи изҳор,
На бўлар керагу на безак, пардоз.

Муқаддас севгини, наҳот, безаклар,
Гуллар қадри билан ўлчанса, ахир.
Наҳотки завқ билан айтилган бир сўз
Севгига абадий бўлолса муҳр.

Тилда «севаман» деб, ўтмасдан йиллар
Муқаддас бу сўзни хор қилганлар бор.
Сиртки пардоз рангдек ювилиб кетар,
Гуллар хазон бўлар, ўтаркан баҳор.

Севги нималигин англамоқ бўлсанг,
Покиза сакламоқ бўлсанг ҳар нафас:
Тўй куни бўсасин таъмин унутма,
Севгини вафо деб англай олсанг бас.

«Севаман» деб қасамёд этма зинҳор,
Солма йўллариға гулдан пояндоз.
Агар қилмоқ бўлсанг севгингчи изҳор,
На бўлар керагу на безак, пардоз.

Муқаддас севгини, наҳот, безаклар,
Гуллар қадри билан ўлчанса, ахир.
Наҳотки завқ билан айтилган бир сўз
Севгига абадий бўлолса муҳр.

Тилда «севаман» деб, ўтмасдан йиллар
Муқаддас бу сўзни хор қилганлар бор.
Сиртки пардоз рангдек ювилиб кетар,
Гуллар хазон бўлар, ўтаркан баҳор.

ҚИШЛОҚ ҒУЗАЛЛАРИ

Дўстим, толиқдингми, ҳали йўл узок,
Қара, пахтазорнинг йўқдир поёни.
Денгиз тўлкинидек ҳаммаёқ оппоқ,
Қай ёнга қарама пахта майдони.

Ҳали қишлоқ олис, ҳатто кўкдаги
Бургут ҳам чарх уриб излар қўналға,
Хордиқ олмоқ бўлсанг, пахтазордаги
Қуёшда қорайган қизларга қара!

Уларга разм сол, буни эккунча,
Қабармаган дейсан қанча-қанча қўл.
Бу ерга сув бошлаб, боғ-роғ этгунча,
Не машаққат чеккан, дўстим, ўйлаб кўр.

Хордиқ олмоқ бўлсанг, сувга кулоқ сол,
Қай тоғдан келганин эшитгин бир дам.
Чинор соясида йиғганинга ҳол
Сўраб кўр, қандай қад тиклаганин ҳам.

Ниҳол ўтказилган боғларга қара,
Сўлгин япроқларнинг эшит шитирин.
Балки айтиб берар, чўли маликда
Қандай илк нишона қилганин сирин!

У ҳам айтолмайди, ҳали у ниҳол,
Чўлнинг офтобидан гўдакдек ҳолсиз.
Бу офтоб тафтидан ўт-ўлан беҳол
Бунинг сирин айтар балки деҳқон қиз?..

Йўқ, у ҳам айтмайди, феълин биламан...
Қара, қош-кўзлари, киприклари чанг.
Қанча тер тўкканин ундан сўрама,
Ўсма қўйишга ҳам унинг вақти танг.

Шунча меҳнат килиб, сени кўрганда,
Хатто тик бокмайди, шунча тортинчок.
Керилиб кимлигин қилмас писанда,
Не қилдим дегандек боқади юмшоқ.

Бир ниҳол ўтқазсак, бир кетмон урсак,
Белимиз қайишиб, қабаради қўл.
О, дўстим, чарчадим деган чоғингда
Бу қизлар меҳнатин бир чамалаб кўр.

Ўқиган: Ш.ҲАМЗОЕВ. Ўқ.М.Ҳ.ҲАМЗОЕВ. 1977-78

Чинорнинг шохлари қурий бошлади,
Шундай қўл-оёқдан кетаркан қувват.
Вақти етиб чинор япроқ ташлади,
Тўкилгандек бўлди сочларим шу вақт.

Бўронлар силкитар, чақинлар чақар,
Аммо букилмасдан турар комати.
Чинор илдизидек ўзинг қувват бер,
Кексаликнинг ўзинг бергин омадин.

* * *

Яна баҳор келди, қадрли дўстим,
Сенинг ҳам қалбингга кирдими баҳор!
Ахир бу кунга ҳам етмайди ҳар ким,
Бунга етганлар бор, етмаганлар бор!

Мавжудотни қара, мавж уриб кетди.
Гўё назаримда табиатда тўй.
Қишки булутлар ҳам кўкни тарк этди,
Эски гиналарни дўстим, сен ҳам кўй!

Дўстим, нима ҳам бор дунёда боқий,
Ўткинчи дунёнинг фарзандларимиз.
Беш кунлик умримиз бор экан токи,
Не бўлрай, юз бурсак, яхшилиikka биз!

Хатто, бугун, қушлар эркалик билан
Тумшукларин чўзар бир-бирларига.
Муҳаббат боқийдир, дўстгинам, инон!
Ёлғизлик ҳуш келмас хатто тангрига.

Айқириб оқмоқда баҳор сувлари,
Оқиб кетмоқдадир ҳазонлар, ҳаслар.
Қушларнинг сайроғи ва ку-кулари
Кўнгил руборин ҳам супириб ташлар.

ТАШАККУР

Нега кулиб боқдинг менга маккора,
Эрка сўзлар билан нега қилдинг ром!
Севгинг умидида қилиб овора,
Нахотки этмасанг бир бўса инъом.

Эрка боқишларинг балки бир ёлгон,
Сочим оқларидан кулишмиди ё?
Алдаган бўлсанг ҳам аммо ҳеч қачон
Ранжимоққа сендан ҳақким йўқ асло!

Чунки неча кунки, севгинг домида,
Дунё ташвишларин унутдим буткул.
Алдаган бўлсанг ҳам, ишк оромида,
Яшаткан кунларинг учун ташаккур!

Чунки сен билан бир вақтда
Қаётган бир қароқчи қўлларим
Қоронғида сўзларимни
Виндирган сўзларимни

Чунки сен билан бир вақтда
Қаётган бир қароқчи қўлларим
Қоронғида сўзларимни
Виндирган сўзларимни

ОНАЛАР ТАШВИШИ

Онам ёшлигимда тилак тиларди,
Ўғлим кирса дея, эл қаторига.
Йигит бўлганимда дуо қиларди.
Яраса деб элнинг бирор корига.
Қўлга қалам олиб, ненидир ижод
Қилган чоғларимда тунлар бандма-банд,
Кувониб ишимга тиларди кушод,
Доним бўлсин дерди, мартабанг баланд.
Номим тушганида элнинг оғзига,
Қўшиқ бўлганини эшитса шеърим,
Ҳадсиз қувончимни кўриб баъзида,
Инсоф берсин дерди, ўзингга ўғлим.
Шундай деярди-ю, аммо шу тобда
Менинг кўзларимга боқарди ўйчан.
Нимадир қиларди уни безовта,
Нимадир қалбида қилар эди жанг.
Агар йўлдан озиб, шуҳратдан бутун
Махрум бўлишимни ўйлайди, десам,
Фақат ўз шуҳратим, обрўйим учун
Олмаган эдимку кўлимга қалам!
Ҳаёлчан кўзига тикилиб бирпас,
Унинг сўзларини ўйлаганим он,
Менда ўз шуҳратим ташвиши эмас,
Бир даҳшат қалбимда қиларди тугён.
Агар йўлдан озиб, бир хато қилсам,
Кибр пайдо қилсам топилур даво.
Аммо шуҳрат берган халқни унутсам,
Бир ақлдин озиш, бу даҳшат аммо.

ТАСОДИФ

О, тасодиф, тасодиф гоҳ бахт,
Гоҳ келтирар ўлим ва хатар.
Тасодифдан хурсандман беҳад,
Дучор қилди бахтга бу сафар.

Тасодифан кўрдим базми кеч,
Ўғирладинг севгимни дархол.
Юрак дардин айтолмадик ҳеч,
Боқишларинг қилди мафтун, лол.

Айланмади тил ўша онда,
Хайрлашдик бебўса ва жим.
Сен кетдингу қолдим армонда,
Учрашишни сўроқлолмадим.

Тасодифнинг мен учун бу гал
Келтиргани бахтми ё ҳижрон.
Ҳали-ҳали этолмайман ҳал,
Фироқингда ўртама, жонон.

Тасодифдан шодман, аммоки,
Афсус билан қолганлигим рост!
Қайдасан, ёр, топгунча токи,
Тасодифга йиғлайман, халос.

* * *

Муҳаббат, севгисиз қалбни қуёшсиз осмонга ўхшатдим.
 Ўзим кимман, билурманми? Қаю инсонга ўхшатдим?
 Сенинг шамси жамолинг, минг шукурларким насиб этди,
 Гуноҳдан фориғ этган саждагоҳ топганга ўхшатдим.
 Агар чин илтижо қилсанг, топарсан шухрат-у, шон ҳам,
 Бўлур мол-у, бисотинг ҳам, бўлур ҳар ишга имкон ҳам.
 Вале ишқсиз ҳаёт ўлмас, муҳаббатсиз ва завқ ўлмас,
 Вужудингда юрак эрмас, уни зиндонга ўхшатдим.
 «Фалаклар ёнди оҳимдан, муродим шаъми ёнмасми?»
 Муродим шаъми гар сўнса, фалаклар шаъми сўнмасми?
 Ироқлар ҳам яқин бўлгай муҳаббат бўлса Шукрулло,
 Ҳақиқий севгини дўст, деб тўкилган қонга ўхшатдим.

1988 йил 21 ноябр

Э. ҲАМЗОНИНГ ҚИЯМТ-НОВА...
 А. ҲАМЗОНИНГ ҚИЯМТ-НОВА...
 А. ҲАМЗОНИНГ ҚИЯМТ-НОВА...
 А. ҲАМЗОНИНГ ҚИЯМТ-НОВА...

А. ҲАМЗОНИНГ ҚИЯМТ-НОВА...
 А. ҲАМЗОНИНГ ҚИЯМТ-НОВА...
 А. ҲАМЗОНИНГ ҚИЯМТ-НОВА...
 А. ҲАМЗОНИНГ ҚИЯМТ-НОВА...
 А. ҲАМЗОНИНГ ҚИЯМТ-НОВА...

А. ҲАМЗОНИНГ ҚИЯМТ-НОВА...
 А. ҲАМЗОНИНГ ҚИЯМТ-НОВА...

СЕВГИ ВА РАШК

Сен ҳаммага кулиб боқасан,
Сен — риёкор, ишк кўзгатувчи
Сен, ҳаммага бирдек ёқасан,
Сен, чин ишқин ё булгатувчи?
Севолдингми бирон одамни?
Тошқин сувдек севгинг ўйноқи.
Биласанми вафоли дамни,
Севгинг борми, ҳеч кимга боқий!
Сен ҳаммага кулиб боқасан,
Наҳот севги кўзгатмас рашкни.
Кулгинг билан оташ ёқасан,
Биласанми рашкни, оташни?
Биласанми, рашк нималигин?
Биласанми, табассум сирин?
Бир кўз қараш инсоннинг фикрин
Чалғитишга арзир кучи бор,
Наҳот шундан бўлсанг беҳабар?

Мен ёнганман рашк оташида,
Мен эзилдим севги тошида.

Сен ёр бўлсанг менга жонингдан,
Сен ёр бўлсанг хонумонингдан,
Мени ёр деб бокқанингсимон,
Оқ кўксимда оққанингсимон.

Ҳеч кимсага қилма табассум,
Ҳеч кимсага сен бўлма маъсум.
Табассуминг бўлмасин кўчма,
Сен қалбимга оташсан, ўчма.
Сен ҳаммага кулиб боксангу,
Рашк қилмаган бу қандай севги?

Ҳа, ҳаммага ҳурмат билан бок,
Ҳа, ҳаммага бўлгин дўст, ўртоқ.

Табассуминг юзингда бўлсин,
Табассуминг кўзингда бўлсин,
Аммо қалбни ўзингда сақла,
Илк бўсанинг таъмини оқла!
Ишқ бўлмасин табассумингда,
Ишқ бўлмасин ёнган юзингда,
Бегонага чўғ бўлиб боқсанг,
Ҳа, менга-чи оташ бўлиб боқ
Ўзга қалбга ўт ёқа олсанг,
Ҳа, менга-чи, қуёш бўлиб боқ!

Агар шундай қила олмасанг,
Ёнганимни била олмасанг,
Умрим бўйи дейман беқарор,
Умрим бўйи дейман риёкор.

Мен севмасам рашк қилармидим,
Севган қалбни фош қилармидим.

Азобланма, дўстим, ўртанма,
Шубҳаларинг барчаси бекор.
Сени мафтун қилган гўзалнинг
Ўзи сенга мафтун, беқарор.

Асл севги тилда бўлмайди,
Қиз демайди «Севдим, ошиқман!»
Билмак бўлсанг ишқин, севгисин
Қалбин тингла, шошма, ошиқма.

Боқишидан англамоқ мумкин,
Ният, ишқин айтмасдан бир сўз.
Чунки баъзан қалбнинг сирини
Ошкор қилар бир табассум, кўз.

ТЕЛБА ДЕМА

Бу телбанинг сўзлари дема!
Телбаликнинг маъноси нима?
Ё пойма-пой сўзлаганими?
Ё ўзича ўйлаганими?
Кулишими ёки беўрин,
Қилганими сени ҳақорат?
Бу ҳам унинг ички дунёси...
Ўз шодлиги, ўзин қаҳри бор
Телба дема!

МУБОРАК

Дунё яралибдики у қонунга бўйсунган
Бу фақат тонг ила тун, доим шунга бўйсунган.
Яхшилик ва ёмонлик бу табиат қонуни
Аммо бу ҳам аслида инсонларга бўйсунган.

Етмиш йил умр кўриб, не қонунлар кўрмадим
Қонунларни кўрдим-у рўшнолик кун кўрмадим,
«Бахтлар», «Эрklar» қонуни деган номлар бердик-ку
Халқимизнинг нонини аммо бутун кўрмадим.

Бахтлар қонуни дедим, бахтимни тополмадим.
Юртимда шохман дедим, тахтимни тополмадим.
Алдандим-у инондим, инондим-у алдандим,
Етмиш йилда мустақил вақтимни тополмадим.

Сталинни қонунин бахтлар қонуни дедик,
Аммо минг-минг бегуноҳ Чўлпонлар бошин едик.
Мустақиллик бўлмаса на адолат, на эрқлик,
Қонун бор-у аслида тутқун эдик, қул эдик.

Қонун-қонун бўлурми мустақиллик бўлмаса,
Адолат-у виждон-у оқиллилик бўлмаса.
Юртимиз тинч, эл омон, бунга минг-минг шукрона,
Етармидик бу бахтга одиллилик бўлмаса.

Халқ шоири Шукрулло деган менинг номим бор,
Бу ишончни то абад оқлагувчи жоним бор.
Ёлғонлар жонга теккан, алдовнинг умри қисқа,
Мен ҳам салкам ҳожиман, рост айтар имоним бор.

Бу қонун қонун эмас, бу — бахтимиз, муборак
Шитоб гуллашга кирган дарахтимиз, муборак.
Бу жаҳонлараро бизнинг шуҳрат шонимиз,
Бу бизнинг ривожимиз, ўз тахтимиз, муборак.

ЎЙЛАР ВА ҲАҚИҚАТ

— Дунё келажакда қандай бўларкин?
— Дунё келажаги мангу озодлик.
Битармикан уруш, қон тўкиш, қирғин?
— Йўқ, инсон истаги ҳаёт, ободлик.
— Эрклик абадийми, ёки зулмми?
— Булут тарқалади, қолади қуёш.
— Турилмак мангуми, ёки ўлимми?
— Ҳаётда иккиси яралган тенгдош.
— Жаҳон бўлганида биз каби эркин,
Бутун битганида уруш ва қирғин,
Бахтли бўлганида бутунлай одам.
Бўлармикан шунда ҳеч кишида ғам?
— Туғилмак бор экан, шодлик бор доим,
Демак, туғилмак бор — шодлик ҳам мангу,
Ҳали қонун экан ҳаётда ўлим,
Қонундир инсон деб чекмоқлик қайру!

* * *

Чирт-чирт узилади боғларда япрок,
Дарахтлар юк ташлаб, тортибди енгил.
Майсалар ичида сувлар кўнғирок,
Бир ором кайфида яйрайди кўнгил.

Теварак боғларда тўкилур япрок.
Мевали дарахтлар тиклайди кадин.
Дарахтлар гердайса хаки бор, бироқ,
Йўловчи, сенинг-чи, бормикин хаддинг?

ИККИ ЁШЛИК

Баъзи бирлар кўриб, мени ёш дейди,
Ўғлим билан юрсам тенг-курдош дейди.
Тўғри, ўз ўрнида булар ҳам ҳақли,
Лекин ёшликнинг бор ёшлиқдан фарқи.

Томга чиқиб варрак учиргим келар,
Болалигим кўзиб, келганда баҳор.
Баловатга етган ўғлимни кўриб,
Ўзимни босаман гоҳ беихтиёр.

Унга қарайману шунда ўзимни
Шўхликдан тияман, тутаман сипо.
Шоир қалби билан баъзан кўзимни
Қизларга буришдан қиламан ҳаё.

Лекин ўзим ҳам ёш, қалбим, завқим ёш,
Ҳали оқ нелигин билмас соқолим.
«Ўғил-қиз қаритар ота-онани»
Деган халқимизнинг қадим мақолин
Мазмунини шунда ўйлаб қоламан.

Ўзимни кўрганлар мени ёш дейди,
Ўғлим билан юрсам, тенг-курдош дейди.
Лекин у кулгандек қулоламанми?
Қўшилишиб шўхлик қилоламанми?
Шўхлик, завқни босиб сипо тутаман,
Мен билан бўйлашиб турганида у.
Ёшлик жilовини бериб қўйибман,
Балки ўғил-қизнинг қаритгани шу?!

ЯХШИЛИК

Тог баррида шинам, кичкина ховли,
Эсласам зур кувонч уйғонар хамон.
Мехри мени бир дам қўймайди ҳоли,
Сеҳр қилганмиди меҳмондўст чўпон?

На гўзал кизи бор қилгувчи асир,
Нечун бу даргоҳга шайдосан юрак!
На зардан нақши бор, на олтин қаср,
Мафтун этди десам ўндаги безак.

Кўрганман хонларнинг олтин нақш касрин,
Жавоҳир жомларда майлар қирмизи.
Аммо ундан минг бор туюлди ширин,
Заранг қосадаги чўпон қимизи.

Бу оддий кимизда қайдан мунча таъм?
Ё қўшиб берганми бир меҳригил?
Шу кичик ховлини не қилмиш кўркам,
Бу дўлвор чўпонга меҳрим бир дунё!

Гўзалик олтину безаклардами?
Олтиндан бўлса ҳам шамширдир
шамшир!
Гўзал кўринарми касри олийлар,
Олтин шамширлардан қон томса ахир!

Тоққа йўл кўрсатган азиз чўпоннинг
Райхонли ҳовлиси саройдан кўркам.
Инсоннинг марҳамат, яхшилигисиз,
На ҳаётда чирой, на неъматда таъм!

НУРГА ЙЎҒРИЛГАНЛАР

Пахтакор, шаънингга бир пайт айтиб,
Кўнглингни овлашни ўйлаганим дам,
Сўзларим бўғзимда қолади қотиб,
Гўёки тебранмай қолади калам.

Ахир пахта экиш: гуллаган чаман —
Бор-роғлар ичида бўлган сайр эмас.
Бобом деҳқон ўтган, деҳқон ўғлиман,
Деҳқончилик касби менга сир эмас.

Баҳор... Ёмғир ёриб, майсалар униб,
Кўнгил дала сайрин қўмсагани он,
Сайру сафоларни бутун унутиб,
Қатқалок ташвишин ўйлайди деҳқон.

На баҳор чечаги кўзин эркалар,
Кўнгилга на лола сайри сиғади.
Унга қуёш керак, кўкдан нур тилар,
Унинг хаёлида ғўзалар дарди.

Гўё ҳар бир ғўза — ўз ғўдаклари —
Қолаётган каби дўлу жалада.
Уни асрагандек қуёш нурлари
Кўзи офтобда-ю, фикри далада.
Ҳамма ҳам, ҳа дардин билавермайди,
Булут чиқса ундан кетади ҳузур.
Қуёшсиз бу пахта ахир унмайди,
Унга қуёш зарур, ҳарорат зарур.

Ғир этиб, ғанимат баҳор ҳам ўтар,
Чиқар у истаган ёз қуёши ҳам.
Тафтидан ўт-ўлан қовжираб кетар,
Ловиллаб тафтидан ёнади одам.

Курт-кумурска қочар ернинг қаърига,
Кушлар чинорларга биқинар шу он,
Кимлар бу иссиқдан денгиз бағрига,
Кимдир жўнар салқин тоғларга томон.

Дов-дарахт устида тандир тафтидай
Кўтарилиб чиқар иссиқ бир ховур.
Оёғи куйгандек кўкда бўзтўрғай
Кўналга тополмай айланар гир-гир.

Куёш иссиғидан беҳузур бўлиб,
Дехқонни сояга бир дам имласам,
Қоп-қора, унниқиб, шунда ҳам кулиб,
«Куёш ҳам ғанимат» — деярди шу дам.

Дўзах оташининг дамида ёниб,
У-чи, бўлар эди жаннат яратмоқ,
Куёш боқар ҳатто хайратда қолиб,
Оташда пахталар очилса оппоқ.

Оловдан чўчиса эди Прометей,
Хом эт еб ўтарди дунёда инсон
Куёш яллиғидан қочганингда ҳей,
Дўстим, бўлолмасдинг пахтакор дехқон!

Дехқон, таърифингни сўйламай қанча,
Кимлигинг қанчалар айламай баён,
Кузақда етилган ҳар кўсак — ғунча —
Сенинг меҳнатингга ажойиб мезон.

О, дўстим, пахта бу — мўъжиза, бир сир,
Пахта бу табиат яратган жумбоқ.
Кўзингни юмдингни, ғўзалар ахир
Тонгдан мени тер деб, очилар оппоқ.

Бир кунмас, ҳафтамас, бутун йил бўйи,
Ғўзалар бир нафас кўзин юммайди.
Шунда бўлар бутун дехқоннинг уйи,
Уни бир нафас ҳам холи қўймайди.

Кузнинг ноз-неъматини пишиб, етилиб,
Тўкин дастурхонга ёзилганда ҳам,
Кўкка булут чиқса, чордона қуриб,
Чой ҳам ичолмайди ҳатто хотиржам.

Биламан, сен қуёш — зиё ошиғи,
Ўзинг ҳам, пахтанг ҳам йўғрилган нурга.
Азиз пахтакорим, меҳнат довури
Қуёш ҳамроҳ бўлсин бутун умрингга.

Қуёшнинг нурини қўйиб қўйиб
Қуёшнинг нурини қўйиб қўйиб
Қуёшнинг нурини қўйиб қўйиб
Қуёшнинг нурини қўйиб қўйиб

Қуёшнинг нурини қўйиб қўйиб
Қуёшнинг нурини қўйиб қўйиб
Қуёшнинг нурини қўйиб қўйиб
Қуёшнинг нурини қўйиб қўйиб

Қуёшнинг нурини қўйиб қўйиб
Қуёшнинг нурини қўйиб қўйиб
Қуёшнинг нурини қўйиб қўйиб
Қуёшнинг нурини қўйиб қўйиб

Қуёшнинг нурини қўйиб қўйиб
Қуёшнинг нурини қўйиб қўйиб
Қуёшнинг нурини қўйиб қўйиб
Қуёшнинг нурини қўйиб қўйиб

Мана неча йилки, сен ёлғиз, бева,
Мана, неча йилки, бошингда фироқ.
Муҳаббатинг сири қани, айт, нима?
Бардошингни сирин, билмайман бироқ?

Асло ҳайрон бўлма, садоқатимга,
Бардошимга таҳсин ўқимагин ҳам.
Сехри борми, деб ҳам бокма севгимга,
Агар фироқига чидаган бўлсам.

Ғариб оқшомлари ўртайди хижрон,
Хўрликларим келиб, ҳатто йиғлайман.
Шайтоний хаёллар чулғади бир он,
Аламдан қалбимни гоҳо тиглайман.

Ёрим гўзалликда тенгсиз эмасди,
Кўп ҳам эмас эди қолдирган моли.
У ҳам кўп қатори бир одам эди,
У ҳам нуқсонлардан эмасди ҳоли.

Садоқатим сирин не деб айтайин?
Мен шоир эмасман оддий бир хотин.
Хижрон ўртаганда нуқсонларинмас,
Унутмай сақладим яхши хислатин.

СЕВГАНИНГДАНМИ, ТЎЙГАНИНГДАНМИ...

Гоҳ бир йигин... қайтаман тунда,
Зуғум билан чимирилар қошинг.
Чиқарасан бир жанжал шунда,
«Токай совуқ ейилар ошинг».

Билолмайман: балки бу жанжал
Севиб, менга қўйганиданми?
Ё севгидан тўйганиданми?
Ўша онда қилолмайман ҳал.

Гоҳ иш билан сафарга чиқсам,
Очиқ чехра-ла кузатиш ҳам йўқ,
Сафар юкин тузатиш ҳам йўқ,
Баъзан ўйлаб севинаман ҳам:

Фироқимда ўртанар дилдан,
Ха, бағридан қўйгуси келмас,
Шундай бўлса, нега бир нафас
Дардин очиқ айтмайди тилда?

Гоҳо яна ўйлар қилар ғарқ,
Балки менинг бори, йўқлигим
Кеч қайтишим, очу тўқлигим,
Унинг учун бутунлай бефарқ?

Йўқ, бу бари муҳаббат рашки,
Севганимдан десанг азизам:
Соч-соқолим оқарганда ҳам
Шундай рашкинг қолсайди қошки!

АЛЬБОМГА

Йиллар ўтар, ўтар умрлар,
Ер бағрига тортар бирма-бир,
Лабда қолиб ширин бўсалар,
О, ажралмоқ накадар оғир.

Йиллар ўтар, мен ҳам ўларман,
Шу парчани қолдирдим аммо,
Хотирангда тирилолмасман,
Туюларман балки муаммо.

Кўмсаганда бўса лаззатин,
Гар кўлингга тушса шу варақ.
Кўзёшингга суртсанг, бир марта,
Тириларман қабримда шу чок.

ҚАНДАЙ БЎЛАРКИН?..

Сени севган эдим иш кийимингда,
Содда, гўзал эдинг, жуда камтарин,
Уялиб, тортиниб бокишинг шунда
Чертиб кетган эди юрагим торин.

Ўз хуснингга ўзинг бино қўймасдинг,
Гўзал санамасдинг балки ўзингни.
Мен-чи, сенга боқиб асло тўймасдим,
Узгум келмас эди сендан кўзимни.

Сени эркалардим шу меҳр билан,
Севгимни яширмай гўзалим дердим.
Чиндан гўзалмидинг, ё менга шундай.
Боримни яширмай, қалбимни бердим.

Аммо, сен-чи, кунлар ўтиши билан,
Ўзинг мафтун бўлдинг ўз чиройингга.
Муҳаббатим учун хурмат топмадим,
Умид билан қўйдим мен ўз ройингга.

Бутун гуноҳ менда, менинг ўзимда,
Мақтовларим бўлди бошимга бало.
Муҳаббатни сендек англаганларнинг
Келажаги қандай бўларкин аммо?

АЛББОМГА

Йиллар ўтар, ўтар умрлар,
Ер бағрига тортар бирма-бир,
Лабда қолиб ширин бўсалар,
О, ажралмоқ нақадар оғир.

Йиллар ўтар, мен ҳам ўларман,
Шу парчани колдирдим аммо.
Хотирангда тирилолмасман,
Туюларман балки муаммо.

Кўмсаганда бўса лаззатин,
Гар қўлингга тушса шу варақ.
Кўзёшингда суртсанг, бир марта,
Тириларман қабримда шу чок.

ҚАНДАЙ БЎЛАРКИН?..

Сени севган эдим иш кийимингда,
Содда, гўзал эдинг, жуда камтарин,
Уялиб, тортиниб боқишинг шунда
Чертиб кетган эди юрагим торин.

Ўз хуснингга ўзинг бино қўймасдинг,
Гўзал санамасдинг балки ўзингни.
Мен-чи, сенга бокиб асло тўймасдим,
Узгум келмас эди сендан кўзимни.

Сени эркалардим шу меҳр билан,
Севгимни яширмай гўзалим дердим.
Чиндан гўзалмидинг, ё менга шундай.
Боримни яширмай, қалбимни бердим.

Аммо, сен-чи, кунлар ўтиши билан,
Ўзинг мафтун бўлдинг ўз чиройингга.
Муҳаббатим учун ҳурмат топмадим,
Умид билан қўйдим мен ўз ройингга.

Бутун гуноҳ менда, менинг ўзимда,
Мақтовларим бўлди бошимга бало.
Муҳаббатни сендек англаганларнинг
Келажаги қандай бўларкин аммо?

ТЎКМА КЎЗ ЁШИНГНИ

Тўкма кўз ёшингни, йиғлама гўзал!
Мажнунтол сингари ёйма сочингни.
Менинг гуноҳимни кечиргил бир гал,
Бир дам қояга боқ, кўтар бошингни.

Томчи томиб турар қоядан чак-чак,
Бир томчи тошларга солибди ажин.
Ахир тош эмас-ку, мендаги юрак...
Кўз ёшингни тўкма, менга ҳам ачин.

* * *

Кун қизариб ботди. Қор босган томлар,
Тутлар шохидаги қорларда шафак,
Терак тепасида етти кунлик ой,
Анхор бўйидаги толларда шафак.

Анхорнинг кирғори тизза бўйи қор,
Атроф кийган гўё оқ шохи яктак.
Далани айланган кўк — тиниқ анхор
Гўё осмони ранг янги белбоғдек.

Шафак кизиллиги ўчди атрофда,
Аёзда яркирар ойнинг ўроғи.
Қуёшдан ёнарди, аммо, шу топда
Сувга чиққан қизнинг икки ёнори.

Сув баҳона бўлди, йигит билан қиз
Сухбат қилишдилар, отишдилар қор.
Гул отгандек бўлди иккиси шу кез...
Севги фасли баҳор демаклик бекор.

СИБИРЬ ТОНГИ

Мунчалар оромбахш Сибирнинг тонги!
Гўзалликка тўла, оҳангга тўла.
Шунда табиатнинг анвойи ранги
Қамраб ололмайсан барин бир йўла.
Тонгда ўрмон ичра шамол сайр этар,
Тиник ирмоқ куйлаб кезар ичида,
Қушлар патирлашиб тўзишиб кетар,
Осмон тўла оҳанг, шохлар учида.
Сибирь ўрмонида тунаб қолгандек,
Арчазорлараро уйғонар қуёш,
Тирмаша-тирмаша азим қайинга,
Қўкка чиқиб олиб, кўрсатаркан бош,
Лангиллаб оқади яхлит, тинч дарё,
Нурга тўлиб кетар чексиз бугдойзор,
Бутун жаҳон ичра топилмас асло,
Бунчалар гўзал тонг! Бепоен диёр!
Мунча гўзал! Қуёш яркираб чиқиб,
Арчалар бетига югурганда қон.
Чексиз шу кенгликда қуш қуйи янграб,
Ёришганда ўрмон устида осмон!
Ажиб кўркка эга дарё ҳам мунда,
Тагида кўринар ташланган тўр ҳам.
Балиқчилар билан тўлқин бағрида —
Дейсан — бир умрга сузсам, чикмасам,
Нам барра, сайхонда қалқиркан туман,
Жавлон урсам дейсан бошидан-оёк.
Ўрмон, ўтлоқларнинг исин келтирган
Намхуш дарё ели нақадар юмшоқ!

БАҲОР ТОМЧИСИ

Тонгда келди бир майин шамол,
Томиб ўтди баҳор томчиси.
Гунафшалар, барг ёзган ниҳол,
Ёшлигимнинг ажиб элчиси.

Томчи томар гуллар баргига,
Майсаларда дурдек ялтирар.
Томган томчи чертар қалбимни,
Ишқ фаслини ёдга келтирар.

Хаёлимда томчи сел бўлар,
Ёмғир қуяр гўё челақлаб.
Қуёш қаби ишқ тўла йиллар,
Хаёлимда кечар чарақлаб.

Томчи, томчи... баҳорги томчи,
Ҳар биттаси битта хотира,
Хотирамдан мени, алдоқчи
Қуттирган ёр кетмайди сира.

Ширин ўйни олиб қочдинг-ку,
Юзга томган баҳор томчиси!
Ғафлатни қув кўзимдан мангу,
Ёшлигимнинг ажиб элчиси.

ТИЛЛА УЗУК

Кўлимдаги тилла узукка қараб
Никоҳ кунларини эслайман бир он.
Хотиним сочини турганда тараб
Умр ўтганига қоламан ҳайрон.
Қадим ранг оларди юзидан анор,
Ажинлар қоплабди энди ёноғин.
Назаримда неча ўғил-қизи бор,
Ёзиб қўйган каби худди саноғин.

Қора дўппимдаги оппоқ қатимдек
Сочларига қатто оралабди оқ.
Аммо не сир борки, худди қадимдек
Севгимиз қолибди сақланиб шундоқ.

Одам қариганда хусну чиройга,
Агар унча фаҳми етмайди десанг,
Тўғриси айтсам, кириб гулзорга
Гулу гунчалардан излайман-ку ранг.

Сочларида оқ-у кўрсам ҳам ажин,
Севгим қадимгидек сақланар ҳамон.
Чунки ёшлигини, унинг чиройин
Ҳар бир фарзандида кўраман аён.

Кўлимдаги эски узукка қараб,
Хотинимга қараб ўйлайман бир дам:
Олтин эскирди деб бўлурми ташлаб,
Хотин хотин эрур қариганда ҳам.

* * *

Онам мени гоҳо койирди,
Эркаларди яна кун ўтмай.
Ўлим мени ундан айирди,
Орзулари сўнгига етмай.

Овлолмасдим баъзан кўнглини,
Ёшлик қилиб берардим озор.
Азонгача пойлаб йўлимни,
Ташвишимда чекар эди зор.

У шунда ҳам қарғамас эди.
Ҳаддан зиёд бўлса бетоқат:
«Кўрсатмасин асло доғингни,
Ортимда қол», деяди фақат.

Бу ўзини ўзи қарғаши
Эканлигин сезмасдим ҳатто.
Кўкрагимга босиб бошини,
Ҳазиллашиб, қилмасдим парво.

Онам мени шундай койирди,
Эркаларди яна дам ўтмас.
Энди ўлим ундан айирди,
Нолишларин фаҳмига етмай.

Онажонлар чекканда ҳам ғам
Фарзандини қарғамас ҳеч вақт.
Аммо ўзи ўтга тушса ҳам
Ортимда қол деяди фақат.

ҚАЙРАҒОЧ

Бир тутам соқолдек елда силкиган,
Қучокқа сирмаган, қомати мағрур,
Ғужум қайрағочнинг кузги баргидан
Ерда юлуқ-юлуқ ўрмалайди нур.

Бобомни ҳам кўрган, ёшлигимни ҳам,
Қанча йиллар ўтган ўша туриши.
Қанча умр кўрган ҳеч ким сўзламас.
Ҳеч кимнинг бўлмайди у билан иши.

Саратон кунлари кенг қўлкасида
Одамлар ҳол йиғар бир дам ясланиб.
Шунда аҳён-аҳён, эккан одамнинг
Муборак номи ҳам ўтар эсланиб.

УНИ КЎРГАНМИСАН?

Уни китобларда ўқигандирсан,
Ёки кўрганмисан анор юзлини?
Оху кўз деганни эшитгандирсан,
Аммо кўрганмисан оху кўзлини?

Агар кўрган бўлсанг, қани менга айт,
Гўзаллигин сири нимада экан?
«Йўқ, йўқ, таърифлашга ожиздир минг байт!
Баҳор чиройи не, ундан ҳам кўркам!»

Мен уни кўрганман гунафша фасли,
Юзларида ёнган чоғида шафак.
Шахло кўзларини кўрганман аслин
Булоқ томчисидек тил-тиник, ўйноқ.

Боқсанг кўзларини олиб қочади,
Яширмоқчи бўлар табассумини,
Шу гўзал далада кетмон чопади
Ўша ерга боргил, изласанг уни.

Пахтазорларга чик, мевазорга кир,
Бир чеккадан шошмай, чўчитмасдан бок.
Тоғни талқон қилган, гўзал бўлса ҳам
Бир нафис феъли бор — бир оз тортинчоқ.

Боқсанг, анор каби қизарар юзи,
Кўзин олиб қочиб ерга боқар у.
Гўзаллигин бутун унитар ўзин,
Асил гўзалликнинг сири мана шу!

БАХТ ВА СЕВИНЧ ҲАҚИДА

Баъзилар бахт не деб мендан сўрайди,
Бахт деган — осон гап — орзуга етиш!
Етиш йўлин айт деб яна қўймайди,
Бунинг учун керак машаққат чекиш.

Баъзилар сўрайди севинч нима деб,
Ғам, ташвиш тушмасин бошингга асло.
Ташвишдан қутилиш йўлин сўрарсиз,
Бекор юришлиқдан асрасин Худо!

ИНҚИРОЗМИ, ЭЪТИРОЗ...

(Ижод ҳақида)

Тўғри, бир оз вақт шеър ёзмадим,
Баъзилар дедилар бунинқироз,
Гоҳида тўлкинлар бўлар экан жим,
Денгиз қуриди деб қилманг эътироз.

Баъзан шеър билан ёна олмадим,
Бирдам сўндим, аммо, ўчмадим бутун,
Нега алангага айланолмадим?
Нега бўлиб қолдим бурқсиган тутун?

Гоҳ гурлаб кетганда шеър бўрони
Кўкка чирмашмасдан аммо алангам,
Базму роҳатларнинг шовқин-сурони
Шеъримга буркалиб сўндирди бирдам.

Баъзан шону шуҳрат, мақтов лаззати
Хаёлимни қуршаб қилар экан қул,
Алангамас, сўнгги шеърин қўргача
Назаримда, бўлди босган каби қул.

Баъзан нимадандир қилганим таъма,
Фикримга ненидир солган шарпаси,
Ёки мафтун қилган амал, мартаба,
Майда орзулару... булар ҳаммаси
Хазон каби ёниб бўлмас экан қул,
Ҳақиқий шеърнинг ёниши мушкул!

БОБОМНИНГ ФАЛСАФАСИ

Бобомда ажойиб одат бор эди:
Кичик чумолига бермасди озор,
Лекин одамларга феъли тор эди,
Баъзан йиғлатарди бизларни зор-зор.

Агар бизда бирон ёмонлик кўрса,
Шундай ёнардики, хатто урарди.
Аммо асалари кўлига кўнса,
Чертишга ботинмай, қараб турарди.

Заҳарли арига марҳамат қилиб,
Одамга қаҳридан бўлардим хайрон.
Буни сезган бобом мийиғида кулиб,
Шошмай фалсафасин қиларди баён:

Бу баҳор ошиғи, гуллар шайдоси,
Унинг ниятидир етказмоқлик бол.
У жонивор кимгадир санчса найзасин
Ўзининг умри ҳам топади завол.

У кимни чақмасин, қолади ниши,
Биттани чақишдан ўтмас нарига.
Бировга ёмонлик етказган киши,
Кошки ўхшасайди асаларига!..

Куёш ёр васлига ошикиб, шошиб,
Йўл юрган йигитдек бўртиб турибди,
Терак сочин ўрмай чикқан киз каби
Нозланиб, тонг чоғи елпиб турибди.

Теракка илинган варрак дариллар,
Кушларга жўр бўлиб чиқарар овоз.
Бир вақт учиргандим... Наҳотки йиллар,
Ёшлигим шунча тез айлади парвоз!..

Бир вақтлар... Наҳотки шунча йил ўтди!
Илк шеърим, ишқ фаслин эсладим шу чоқ.
Наҳотки, ёшлигим қўлимдан кетди
Узилган варракдек, сирғилиб йирок!..

Тегирмон парраги остига кириб,
Қайси баҳор эди, балиқ тутганим?
Арава изида толдан от миниб
Кеча эмасмиди чоғиб ўтганим?..

О, нақадар учқур замон суръати!
Тегирмон ўрнида ГЭСлар гувиллар.
Терак бўйи уйлар... Демак ҳаётни
Қаритмабди, балки, яшартган йиллар.

Мени-чи, мени ҳам яшартдимми у?
Мени қамраб олган баҳордек сулув
Уйларим бўлинди. Бирдан ариқдан
Тошқин сув келгандек бўлди гуриллаб.

Сув эмас, гуллаган шафтоли ёқдан
Ўғлимнинг овози келди дўриллаб.
Ўғлимга тикилдим, яшартди мени,
Ёшлигимни шунда учратдим тугал.

Гуллаган шафтоли майин тукини
 Ўғлимнинг лабига берибди бу гал.
 Демак қаримабман! Бўз йигитлигим
 Ўз уйим, ёнимда доим барқарор.
 Ёшлик ҳисси билан тепади қалбим,
 Яшасин авлодлар, бахш этиб баҳор.

Ўшангизнинг қўлидан келди бу қўлидан
 Ўшангизнинг қўлидан келди бу қўлидан

Ўшангизнинг қўлидан келди бу қўлидан
 Ўшангизнинг қўлидан келди бу қўлидан
 Ўшангизнинг қўлидан келди бу қўлидан
 Ўшангизнинг қўлидан келди бу қўлидан

Ўшангизнинг қўлидан келди бу қўлидан
 Ўшангизнинг қўлидан келди бу қўлидан
 Ўшангизнинг қўлидан келди бу қўлидан
 Ўшангизнинг қўлидан келди бу қўлидан

Ўшангизнинг қўлидан келди бу қўлидан
 Ўшангизнинг қўлидан келди бу қўлидан
 Ўшангизнинг қўлидан келди бу қўлидан
 Ўшангизнинг қўлидан келди бу қўлидан

Ўшангизнинг қўлидан келди бу қўлидан
 Ўшангизнинг қўлидан келди бу қўлидан
 Ўшангизнинг қўлидан келди бу қўлидан
 Ўшангизнинг қўлидан келди бу қўлидан

Ўшангизнинг қўлидан келди бу қўлидан
 Ўшангизнинг қўлидан келди бу қўлидан
 Ўшангизнинг қўлидан келди бу қўлидан
 Ўшангизнинг қўлидан келди бу қўлидан

Ўшангизнинг қўлидан келди бу қўлидан
 Ўшангизнинг қўлидан келди бу қўлидан
 Ўшангизнинг қўлидан келди бу қўлидан
 Ўшангизнинг қўлидан келди бу қўлидан

ТОШ ҲАЙКАЛ

Ёмғир қуйди,
Эгди бошини
Ўриклару шигил кўксултон.
Дарёларни шимган булутни
Тепамиздан сиқарди осмон.
Кўпикланиб ариқлар оқди,
Ҳалқоб бўлди қишлоқ йўллари,
Хатто уйлар кўздан улоқди,
Тўсиб олди жала тўрлари,
Жала қуяр, излаб бошпана
Якка сада томон олдим йўл.
Мен югуриб етган замона
Сочлар ёйик, оқ кўйлақлар ҳўл,
Қизни кўрдим.
Қолдим хайратда.
Қиз-чи, бокмас, бир хижолатда.
Бор танига ёпишган кўйлақ.
Бутун қомат кўринмиш яққол,
Қиз жим...
Гўё сада тагида
Оқ мрамардан қўйилган ҳайкал.
Кўзларимга ишонмай қолдим.
Ишонмайин қолдим қизга ҳам.
Гўё денгиз сув парисини
Итқинганди кирроққа шу дам.
Мафтун эдим, хатто ўзимни,
Ёмғирни ҳам унутиб шу он.
Тайёр эдим бутун қалбимни
Қилмоқ учун унга соябон.
Мен бу дардга топгунча чора,
Қиз айлади қалбимни пора.
Қиз булутдек ҳўмрайиб бокди,

Йўлга тушди гўё чакмок, ўк.
Жала тинди, куёш ҳам балқди,
Мен-чи, қола бердим қуп-курук.

Қиз йўқолди олиб қалбимни,
Тош хайкалдек мени қолдирди.

КУТИШ

Булут босиб келар мовий самони,
Дарахтлар баргини чертади ёмғир.
Сочларни тўзғитар баҳор шамоли,
Томчилар шарросга айланар охир.

Сўнгги нон ушоғин олганча шошиб
Чумчуклар чинорга ёпирилди ҳатто.
Худди қолган каби йўлдан адашиб,
Аммо йигит турар бир ўзи танҳо.

Қора сочларидан томчилар томар,
Чучмўма, бинафша қўлида даста.
Ҳатто у сезмасди чикқанин қамар,
Сезмасди ёмғирнинг тинганин аста.

Бош эгган мажнунтол новдаларидан
Охирги томчилар томаркан чак-чак,
Унинг хаёлида тўйлар олдидан
Бош ювгандек бўлар гўзал келинчак.

Унинг оромига йўқ эди киёс,
Унинг хаёлида тўйлар кезарди.
Томда тараклаган баҳорги шаррос
Унга ногорадек эшитиларди.

Унга кўзи тушган баъзилар кулар,
Қаерда дегандек бунинг эс-хуши?..
Бу йигит завқини қаёқдан билар
Севгидан умиди бўлмаган киши?..

ГУБОРЛАРНИ ЮВМОҚДА БАҲОР

Лим-лим тўлиб оқар бўтана анҳор.
Кимга теккан унинг ювуқсиз кўли?
Қайси кўнгулларнинг лойқаси оқар,
Қайгача узайиб боради йўли?

Илон изи бўлиб, буралиб оқар.
Қай эгри кўнгилдан олган андоза!
Қайдан оқиб келар бунча қуйқалар,
Қачон лойқа тиниб, бўлади тоза!

Қирғоқларга уриб, бўтана бўлиб,
Хасларни ирғитиб оқмоқда анҳор.
Майли, оқаберсин, хайқирсин, тўлиб,
Губорларни қувиб кирмоқда баҳор.

ХОТИНЛАР МАДҲИ

Нелар кечмас йигит бошидан,
Нималарга бўлмас у дучор!
Шундай чоқда минг-минг шукрки,
Бахтимизга сиз хотинлар бор!

Юрагимни ўртаб бир ғашлик,
Гоҳ нохушлик қийнаганда ҳам,
Не сеҳрингиз борки, хотинлар,
Дардим арир сизга бокқан дам!

Не сеҳрингиз борки, билмайман,
Яширинган не меҳригиё?
Куч берасиз сўник лабларга
Булоқ суви теккандек гўё.

Не мўъжиза борки сизларда,
Ногоҳ сизга кўзим тушган он
Бирор қудрат қайтаролмаган
Ёшлик завқин қиласиз инъом.

Этолмайман сизсиз тасаввур
Шодликни ҳам, ҳатто дунёни!
Сизга бокқан чоқда англайман
Яшамоқнинг теран маъносин!

Бу шеърни ёзишимга ҳам
Бир жилвангиз бўлди сабабкор.
Ҳа, сизларсиз на орзу-ҳавас,
На илҳом бор, яхшики сиз бор.

Шамол учиргандек кўкда сузар ой,
Нихоллар баргида товланар нури.
Илк баҳор кечаси хатто ёқимтой
Узоқлардан келган бақа «кур-кури».

Бу курмагур келар ҳар йил бепардоз,
Шошиб унутади пардоз кутисин.
Гўё деган каби санъаткорга соз,
Унинг ширин куйи бахш этар ҳусн.

Илк баҳор тунига бу куй ҳам чирой,
Теракнинг учига қўниб тинглар ой.

Билангиз, билангиз, билангиз билангиз,
Билангиз, билангиз, билангиз билангиз!

Билангиз, билангиз, билангиз билангиз,
Билангиз, билангиз, билангиз билангиз!
Билангиз, билангиз, билангиз билангиз,
Билангиз, билангиз, билангиз билангиз!

Билангиз, билангиз, билангиз билангиз,
Билангиз, билангиз, билангиз билангиз!
Билангиз, билангиз, билангиз билангиз,
Билангиз, билангиз, билангиз билангиз!

Билангиз, билангиз, билангиз билангиз,
Билангиз, билангиз, билангиз билангиз!
Билангиз, билангиз, билангиз билангиз,
Билангиз, билангиз, билангиз билангиз!

БАТАН

Денгиз, эркалатдинг мени баррингда,
Денгиз, кучорингда суздим беармон.
Кездим киргогингда, кездим богингда,
Мени эркалатди куёшли осмон.

Бугун сўнгги кеча киргогингдаман,
Хайр, Ўрта денгиз, қояли соҳил.
Денгиз, Ватанимга бугун қайтаман,
Қайтишни ўйладим жўш урди кўнгил.

Хайр денгиз, қалбда тошмоқда илҳом,
Она Ватан ўзинг, кўшиқ, шеър, ором...

Денгиз, эркалатдинг мени баррингда,
Денгиз, кучорингда суздим беармон.

Бугун сўнгги кеча киргогингдаман,
Хайр, Ўрта денгиз, қояли соҳил.
Денгиз, Ватанимга бугун қайтаман,
Қайтишни ўйладим жўш урди кўнгил.

Хайр денгиз, қалбда тошмоқда илҳом,
Она Ватан ўзинг, кўшиқ, шеър, ором...

Денгиз, эркалатдинг мени баррингда,
Денгиз, кучорингда суздим беармон.
Кездим киргогингда, кездим богингда,
Мени эркалатди куёшли осмон.

Бугун сўнгги кеча киргогингдаман,
Хайр, Ўрта денгиз, қояли соҳил.

МОМАҚАЛДИРОҚ

Бирдам гумбурлади момақалдиروق,
Қирлару боғларга ёмғир қуймоқчи.
Қалб ўтидек кўкда ялт этди чакмоқ,
Дарахтлар соч ёйди, бошин ювмоқчи.

Болалар югурди ток тағларига,
Бодраб чиқар экан кўзиқоринлар.
Кўксултон тердилар этакларига,
Жикқа хўл бўлса ҳам сочу яғринлар.

«Ёмғир ёғалоқ» деб хурсанд чопишар,
Тўполон, шодлиги ичга сиғмасди.
Менинг юрагимга момақалдиروق
Бир дард солганини улар сезмасди.

Улар сезмасдилар, момақалдиروق
Жанг йилларин менга эслатганин ҳам,
Улар кўрмаганлар, қирқ биринчи йил
Ўту қон ичида қолганин олам.

Улар билмайдилар — жангоҳдан қайтиб
Гуллар экканимни ҳатто бир қўл-ла.
Экканман гулларни шуларга атаб,
Улар ўйнасин деб, кудсин деб улар.

Осмон гумбурласа салют деб ўйлаб,
Кўча-кўйни тутиб бўладилар шод.
Ҳа, булар, ғалаба салютин тинглаб,
Тинчликка туғилиб, ўсган бир авлод.

Менга не эслатди момақалдиروق,
Бунни айтмаганим балки маъқулроқ.

Ана, кўкка чиқди бирдан камалак,
Тинчлик қуёши-ла ёришди олам.
Ўйинин бошлади гулда капалак,
Кўкка кўтарилди кабутарлар ҳам.

Ўзим эккан гулга завқ-ла боқаман,
Кувноқ бу ёшларга боқаман узоқ.
Салют бериб тинчлик, баҳор, қуёшдан,
Шодлик бўлиб янгра, момақалдирок!

Қўқоқлар қўқибди қўқибди қўқибди
Қўқибди қўқибди қўқибди қўқибди
Қўқибди қўқибди қўқибди қўқибди
Қўқибди қўқибди қўқибди қўқибди
Қўқибди қўқибди қўқибди қўқибди

Қўқибди қўқибди қўқибди қўқибди
Қўқибди қўқибди қўқибди қўқибди
Қўқибди қўқибди қўқибди қўқибди
Қўқибди қўқибди қўқибди қўқибди

Қўқибди қўқибди қўқибди қўқибди
Қўқибди қўқибди қўқибди қўқибди
Қўқибди қўқибди қўқибди қўқибди
Қўқибди қўқибди қўқибди қўқибди
Қўқибди қўқибди қўқибди қўқибди

ЭСЛАШ

Хар баҳор кутамиз турна келишин,
Қурқурин эслаймиз унинг хар баҳор.
Хатто ариқларда сувлар ҳонишин
Эслаймиз! Куйлари қилади хумор!

Кўнглимиз зор кетар хар йил баҳорга,
Кўнглимиз зор кутар гул очилмоғин.
Инсон нималарни олмайди ёдга,
Аммо у эсларми марҳум ўртоғим!

Нега, баҳор каби у қилмас хумор...
Қушлар сайроғича хатто суҳбати!
Баъзан унутамиз эслашни бир бор,
Тирикнинг кадрили? Марҳум ҳурматин!

Гоҳо хумор қилар лолазор томлар,
Ойни аллалаган баҳор шамоли.
Қабристон ёнидан ўтганинг дамлар
Шундай эсларми она жамоли?

Инсонга нималар қилмайди хумор,
Неларга кетмайди инсон кўнгли зор!

Баҳор булутлари дока рўмол, —
Кўкдаги варраклар оналар руҳи.
Шамол гўдакларнинг майин нафаси...
О, дўстим, эслашга инсон ҳам бор-ку!

ГОҲ ШОҲ, ГОҲ...

Майсиз ўтган умр умрми!
Май ичмаган одам одамми?
Кайф қилмаган, ҳаёт гаштини,
Нималигини билмас оламини.

Бир қултум май қилади подшо,
Унутилар дунё ташвиши.
Амалдор ҳам, бойвачча ҳам сен,
Бўлмас ҳатто сендан зўр киши.

Товушларинг очилиб кетар,
Рақс қиласан тонггача бедор.
Хуллас неки хунаринг бўлса,
Ҳаммасини қиласан ошкор.

Аммо-лекин... эртасига-чи?
Бевафолик қилгани ёмон.
На давлатинг қолар чўнтақда,
На шодликдан қолади нишон.

Мартабадан тушган одамга
Хўш, қалайсан, дейишган каби.
Ҳар бир ўтган сенга хўмраяр,
Саломга ҳам келмайди лаби.

Шунда ғамгин ўйга толасан,
Интихоси бўлмайди аммо.
Ҳатто ўзинг билмай коласан
Кимлигингни — шохми ё гадо!!

Гоҳида шох, гоҳ гадо бўлиб
Минг азобда яшашдан ҳар гал,
Нафсни тийиб, ҳамма қатори
Одам бўлиб яшамок афзал.

ОНАМНИНГ ДУОСИ

Йигит чорим эди, шайдойи чогим,
Ёв хужум бошлади Азиз Ватанга.
Кўзим кийиб ташлаб севган ёримни,
Кўп қатори мен ҳам жўнадим жангга.

Онам дуо қилиб қолди ортимда:
«Ўзинг асра дея бевақт ўлимдан!»
Она ва ёр меҳри жўшди қалбимда,
Оташларга кирдим.
Ўлим йўлимдан
Минг бор тўсиб чиқди. Билмадим қўрқув.
Висол завқи билан курашдим дадил.
Эътикод ўлимни енга олди-ю,
Соғ-саломат қайтдим қирқ бешинчи йил.

Онамнинг шодлигин йўқ эди чеки.
Ўлсам ҳам йўқ, дерди энди армоним,
Бу қувончи узок бормади лекин,
Дахшат, қўрқув билан ҳовучлаб жонин

Кўз ёш тўкиб қолди яна ортимда:
«Қурук тухматингдан асра деб худо»
Мени қамадилар, не учун шунда
Онам ҳам кўплардек билмасди аммо.

У ҳам билмас эди, мен ҳам билмасдим,
Тинчликда ўртади яна дод, фироқ.
Ёв қўлига тирик асир тушмасдим,
Ўз юртимда асир қилиндим бироқ

Менинг кимлигимни, қалбимни билган
Дўсту қўшнилари ҳайрон ҳаммаси.
Ҳаммаси ичидан жим... Тили кесилган
Гўё гунг одамдек чиқмасди саси.

Балки гунохкорман, балки нурдек пок!
Ким ҳам журъат этар билишга сирин!
Кимга арз айласин, ким бўлар паноҳ?
Ёки Сталинга очсинми дилин!

Йўқ, ундан ҳайиқиб боқарди мутлок!
Қўрққанига қалбин очармиди халқ!

Дилга қора, мудҳиш парда солганди,
Ўттиз еттинчи йил, эллигинчи йил.
Эллик учинчи йил бу қора парда
Кафан бўлиб ерга кўмилди буткул.

Ҳақиқий эрклик бу қалб эркинлиги,
Қалбларнинг бекафас нафас олиши.
Бу дунё бепоён, аммо кичик қалб
Мумкин экан эрклик топмай қолиши.

Ҳақиқат, адолат сўнмовчи қуёш!
Яна онам билан кўришдик дийдор.
Онам дуо қилар кўзларида ёш:
«Бу кунларга шукр! Минг қатла, минг бор!»
Бу шеъримнинг асл, чин муддаоси.
Ижобатин айтмоқ она дуосин!

Биса эддун санасо маънафат кун
Биса эддун санасо маънафат кун
Биса эддун санасо маънафат кун
ГҶДАК

Сени гҶдак санашса агар,
Йуқ, улардан, дҶстим, ранжима!
Сен учун бу жуда мҶътабар,
Маъносини қилсанг таржима.

ГҶдак қувмас шухрат кетидан,
Тана билан бермайди салом.
Макр изи бҶлмас бетида
Ва ясама қилмас эҳтиром.

Гина билмас, содда, беғубор
Феълинг учун санашса гҶдак.
Бу жуда соз, нопок қалб билан
Улғаймоқлик не учун керак!

Умр бҶйи гҶдак поклиги
Насиб бҶлса ҳар кимга агар,
Гултож борми шундан ортиқроқ,
Эҳсон борми бундан мҶътабар!

ГУНОҲ МЕНДА ЭМАС

Сени кўрмай қолган бўлсам, кечиргил,
Дўстим, манманликда қилма гуноҳкор.
Хатто мен розиман, заҳар ичиргил,
Айбимга қаршингда бўлмасам икром.

Инсоф билан айтгил, ким ҳам сезади,
Куёшнинг олдида липилласа шам!
Кўзим ҳеч нарсани кўрмай қолганди,
Сен айтган гўзалга кўзим тушган дам.

СЕНИНГ ХУСНИНГ

Кўзи тушгани ром айлар
Сенинг иффат, сенинг хуснинг.
Гўзаллик оламида бекиёс
ибрат, сенинг хуснинг.

Чиройинг сирини излаб,
юзинг кўзгусига боқдим,
Ўзинг тиккан чаман белбор —
асл меҳнат — сенинг хуснинг.

Тикилдим лабда ҳолингга,
хато қилдим, хусн излаб,
Сўзинг тинглаб, сўзингдан
олганим лаззат — сенинг хуснинг.

Гўзал хуснингни бузрувчи
ёмон ҳулқинг деган сўз бор,
Қуёшдек кўзларингга жо
ибо ҳар вақт — сенинг хуснинг.

Гўзалсан, бекиёс жонон,
чиройга мангу соҳибсан —
Садоқат севгига, ёрга вафо,
хурмат — сенинг хуснинг.

СЕВГИ СИРЛАРИ

Иккимиз севамиз бир-биримизни,
Севгимиз яшайди юракда пинҳон.
Балки шу сирмикан бовлаган бизни,
Ўшамикан қилган бизни меҳрибон?

Бу не сирлигини сўрама, эркам,
Майли, юракларда қолсин яширин.
Балки шу сирмикан оғир дамда ҳам
Доим тилимизни қилгувчи ширин?

Севгимизнинг сирини сузук кўзлару
Боқибнинг эмасми тортиниб қиё?
Севаман, деб очик тўш кериб турсанг,
Балки юз бурардим, дея беҳаё.

Ёки мен бош урсам оёқларингга,
Балки қочармидинг тубан деб нари?
Табассуминг сўниб ёноқларингга.
Демасмидинг — чидам, ғуруринг қани?

Йўлингга тикайин, майли, ўзимни,
Сўрама, севгининг сирини зинҳор.
Борди-ю, мақтасам қошу кўзингни,
Балки қочармидинг, деб лаганбардор.

Севгининг юлдуздек мўъжизаси бор,
Хар тун жиловлайди эътиборингни.
Балки боқмасмидинг айласам ошкор,
Порлаган бағрида нелар борини.

Балки ўз умрини, бутун тақдирин
Ойнага солгандек кўролса одам,
Қайғуриш, интилиш, кураш, завқ билан
Қарши олмасмиди эртасини ҳам?!

Мен сенга бахш этай бор хаётимни,
Сўрама қилгин деб қалбингни ошкор.
Агар оча қолсам қалб бисотимни,
Бўм-бўш эт бўлурми сен учун даркор.

Майли, қалбда қолсин меҳримиз мангу,
Умид билан яшаш ўзи бир севги.

БАҲОР ҲАЗИЛИ

Ажойиб сеҳри бор баҳор жамолин
Гунчадек ёзади қалбларни қўклам.
Булутларни қувиб қўклам шамоли
Очади осилган ковоқларни ҳам.

Боримнинг бу йилги ҳосилин кўриб
Хотиним қувончин чеки йўқ асло.
Қилган меҳнатимдан миннатдор бўлиб,
Бағрига босгудек бўлади ҳатто.

Узумлар шўрасин ҳеч ҳисоби йўқ,
Атрофда гилослар ётар бош эгиб.
Осгудек бўлади ҳатто исирик,
Яхшиликка бўлсин, кўз тегмасин деб.

Унинг қувончига тикилиб бирпас
Мен бошқа нарсани ўйлардим бутун.
Мевага кўз тегса, ахир ҳеч гапмас,
Қайта янгисин ҳам экишлик мумкин.

Лекин хотинимнинг очик чехраси,
Менга севгисига тегмасин ҳеч кўз.
Кошки табассуми қолса мангуга,
Қани, доим бўлса шундай ширин сўз.

КЕЧИР

Гинаиғни қўй ёрим, гуноҳимдан ўт,
Шубҳа оламида ўртама қалбим.
Одамларнинг ҳар хил гапларин унут,
Нуксонлардан фориғ бўлмагай ҳеч ким.

Гап деган нарса бу — гўё қисим қор.
Юмалатган саринг бўлади катта.
Навобий шеърин ҳам навоийхонлар
Бир хилда фаҳм этган эмас албатта.

Сен, мендан ранжима, бурма юзингни,
Кечирим лаззатин тотиб кўр бир дам.
Хато қилмовчи деб билсанг ўзингни,
Майли, кечирмагил унда мени ҳам.

Сен, мендан ранжима, бурма юзингни,
Кечирим лаззатин тотиб кўр бир дам.
Хато қилмовчи деб билсанг ўзингни,
Майли, кечирмагил унда мени ҳам.

Сен, мендан ранжима, бурма юзингни,
Кечирим лаззатин тотиб кўр бир дам.
Хато қилмовчи деб билсанг ўзингни,
Майли, кечирмагил унда мени ҳам.

ҚАЛБ

Қалбим, чакна дердим бир чакмоксимон,
Аслида-чи, чакмоқ бир чакин экан.
Булут фасли ёнган бир ёлқин экан,
Қалбим, сен чакмоқдан баландроқда ён!

Чакмоқларни қолдир оёқ остида,
Қувиб етолмасин сени минг чакмоқ.
Бир онлик йўл бўлди космосга чикмоқ.
Юксал, қолиб кетма хаёт ортида.

Ахир, юлдузгача юксалди инсон,
Буюклиқ мезонин қалбим, халқдан ол.
Қўкка учганлардек, шеърим, балкий ол,
Энди чакмоқ эмас, юлдуз бўлиб ён!

Қабримни изласа агар насллар,
Юлдузларга дафн бўлган десинлар.

* * *

Гулзорга кирдиму гул узмоқ бўлдим,
Аммо кўлларимни тирнади тикан.
Шунча нафисликка, шу гўзалликка,
Таажжуб, бу ништар не ҳожат экан?!

Жонни ачитувчи тиғи бўлмаса,
Ҳар ўтган узарди балки беозор.
Ҳуснини беғубор сақламоқ учун
Атрофига аскар тизганми қатор?!

Сен ҳам гулдек гўзал. Сенга ҳам шундек
Сукланиб қарарлар, ундан ҳазар қил!
Ҳуснимга дов тушиб, сўлмасин десанг,
Вафони ўзингга кўриқчи деб бил.

Қабул қилинган. 1981 йил, 10-сентябр.
Қўлдан ёзиб берилган. 1981 йил, 10-сентябр.

Яхшига, яхшиман, ёмонга, ёмон,
Мен-ла айтишмагин, майли, бўлма ким.
Ҳақиқат қўлимда қурол бўлганда,
Майли, бошим кетсин, туrolмайман жим.

Мен билан талашиб баҳс қилмоқ учун,
Аввал билиб олгин ҳақиқат нима.
Муҳаббат ҳурмати сўзлар эканман,
Қаршимда гунг каби тек тур, сўз дема!

Қулоқ сол, билиб ол ҳақиқатни сен,
Бу сенга қул бўлгин деганим эмас.
Менга севгинг борми, ахир, эй баттол,
Мени ҳам ўзингдек сева олсанг, бас!

Қўлимда қўлимда қўлимда қўлимда
Қўлимда қўлимда қўлимда қўлимда
Қўлимда қўлимда қўлимда қўлимда
Қўлимда қўлимда қўлимда қўлимда

Қўлимда қўлимда қўлимда қўлимда
Қўлимда қўлимда қўлимда қўлимда
Қўлимда қўлимда қўлимда қўлимда
Қўлимда қўлимда қўлимда қўлимда

Қўлимда қўлимда қўлимда қўлимда
Қўлимда қўлимда қўлимда қўлимда
Қўлимда қўлимда қўлимда қўлимда
Қўлимда қўлимда қўлимда қўлимда

РАД ЭТИЛГАН СЕВГИ

Сен билан ажрашиб кетдик умрбод,
Қовушмоқни насиб этмади такдир.
О, севги шиори нақадар бедод,
Мени ўртаб кетдинг, бир умр ахир!

Хуснингга тикилиб бўлмоқликни маст,
Сен раво кўрмадинг ҳатто бир баҳор.
Қалбимни ўртаган сенинг хуснингмас,
Сени рад этишинг севгимни ошкор.

Ширин сўзлар билан аввал эркалаб,
Кўп ўтмай онтини унутган камми?
Бугун жон бергудек сочларни силаб
Дилида ўзгани ёд этган камми?

Бағри бисотимни куйдириб кетган
Мени севмаслигинг ёки раддингмас.
Худди сеҳргардек бутун маҳв этган
Сени жамолинг-у, сенинг қаддингмас.

Севгимни рад этдинг, ачинмайман йўқ.
Ахир бу дунёда не гўзаллар бор.
Балки насиб этар киприклари ўқ,
Балки сўз ўрнида бергувчилар бол.

Сен, менинг севгимни очик рад этдинг.
Ҳатто, севмасингни айладинг ошкор.
Мени ўртаган шу! Ростгўйлигинг-чун
Сенга қул бўлишга бўлардим тайёр!

БАҲОР КЕЛДИ

Баҳор келди яна қалбимда
Ёшлик севгиларин уйғотдинг.
У човларни солиб ёдимга,
Хаёлларнинг бағрига отдинг.

Бутун, бутун ҳаловатимни
Олиб кочган уйқусиз тунлар,
Берар эдим бор бисотимни,
Насиб бўлса қайта у кунлар.

Қани, ўша дунё ташвишин
Унутишга етгулик қудрат!
Хаёллару умрни ширин
Қила олган олий муҳаббат!

Баҳор, келиб яна қалбимда,
Ёшлик севгиларин уйғотдинг.
Ишқ дардини солиб ёдимга,
Яна ўйлар бағрига отдинг.

МАКТУБ

Балки севгим сенгадир аён,
Кўпдан сени севаман, гўзал.
Тонг отажак бешак, бегумон,
Ҳижрон битиб, висол етган гал.

Ишон, эй ёр, сен қанча севсанг,
Меники ҳам ундан кам эмас.
Фақат, фақат вафони билсанг:
Ол жонимни, ҳижронни қўй, бас.

Тўнғич севгим тўхтаган сенда,
Кутмагайман риё ва зулм.
Ва севгайман пировардида
Насиб бўлур ё сен, ё ўлим.

Хотирлайман боқишларингни,
Ёдга келар бўса тунлари.
Юрагимга ўт тушар шунда,
Кўкка учар ёв кукунлари.

Хар баҳор, ёз мени кутарсан,
Зўр умидда севгинг мавжланар.
Ойдин кеча... Сир ёқасида
Кезишларни эслаб дил ёнар.

Йиллар ўтди, ойлар кечмоқда,
Минутларни кузатарсан, ёр.
Бу жанг, ахир, ишон, албатта,
Мен ғолибман, кутгил умидвор.

Висол куни якин, шод кутгил.
Бўсаларга лабларим чанқок.
Ҳижрондан сўнг тегса лаб лабга,
Хар галгидан булар тотлироқ.

Қалбимдаги севги тўлқинин
Сирдиrolмас ўзига бу хат.
Мактуб кутма, чунки яқинда
Қўражаксан мени саломат.

НУРЛИ КЕЧАЛАР

Яна келиб баҳор шамоли
Тол баргагин сочдек тарайди.
Кўкдан боккан ойнинг жамоли,
Ёшлик бўлиб менга қарайди.

Ишқ тунлари хали ёдимда,
Ёдимдадир чекканларим оҳ.
Сен ўшанда менинг ёнимда
Бўлар эдинг ҳамиша ҳамроҳ.

Қирғоқларда ҳаёлга ботиб,
Анхорларга тикилсам бир дам,
Гўёки сув париси бўлиб
Сув тагидан боқардинг сен ҳам.

Ёрим тунда ёнимга келиб
Меҳр билан тутса юзини,
Сен баргларга бир дам беркиниб
Яширардинг биздан юзингни.

Сен ёшлигим гувоҳи эдинг,
Баҳор бўйи асло ботмасдинг.
Сен севгимнинг ҳамроҳи эдинг.
Мен ётмасам, сен ҳам ётмасдинг.

Назаримда чиқардинг ҳар тун,
У кезлари ботмасдан сира.
У кечалар ҳамон мен учун
Бўлиб қолган нурли хотира.

МЕНИНГ НАЗАРИМДА...

Муҳаббат нима деб сўрашар мендан,
Шоир бўлсам ҳамки гоҳ бўламан лол.
Тўғри, уйланганман, кўпни кўрганман,
Баъзан аниқ бир гап айтишим маҳол.

Биров ундай дейди, бировлар бундай,
Менинг ҳам ўз фикрим лекин йўқ эмас,
Баъзи бир ёшларга айтсам айтгудек,
Севгимиз ҳам бўлган қилгудек ҳавас.

Менинг назаримда муҳаббат гўё
Ҳаётнинг йўлини ёритувчи нур.
Аммо бу нур ўзи бўлмайди пайдо,
Агарда аланга ёнмаса гур-гур.

Бу нур бағишлайди қалбга ҳарорат,
Бу нур ёритади доим йўлингни.
Нури яхши, аммо олови фақат
Гоҳида куйдириб, ўртарди мени.

Севги оловларда ёнмоқ демакдир,
Қалбларга нур бўлиб қолмоқ демакдир.

ЖИЙДА

(Сўнмас муҳаббат)

Ёшликларим ўтган жийдазор
Шода-шода ёнар ёқутдек.
Ариқ бўйи, ялпиз, майсазор
Ичра гоҳо товланар ўтдек.

Ҳудди ўтдек юрагимга ҳам
Ўша онда ўт ёқиб кетди:
Жийда гулин ёр чеккасига
Таққанимни эслатиб ўтди.
Баҳор эди. У чоқ гул эди,
Энди ял-ял бўлиб ёнипти.
Бу товланган жийдамас, ишқнинг
Сўнмас чўғи бўлиб қолипти.

* * *

Шарросдан юз ювди мудроқ дарахтлар,
Гул чирой кўрсатиб яшнади баҳор.
Азамат тоғларни ошиб, айқириб,
Пишқириб оқади малла тўн анҳор.

Умрини баҳорга киёс этгулик,
Анҳордек қудратли шижоатим бор.
Аммо фикрим лойқа хаёлотлардан,
Ифлос тўлқинлардан халос, бегубор.

ХЛММАСИ ЎЗИНГ

Тунда ёрим тўлиб чиройга
Келган эди ўхшатдим ойга. ;

Меҳри тошиб қайрилма қошим,
Мени деди — ёркин қуёшим.

Оғир ботди менга бу сўзи,
Маъносини англарми ўзи!

Ой чикканда бўлмайди қуеш,
Қуёш балкса, ой буркайди бош.

Иккаласи қовушолмас ҳеч,
Бир-бирини излар эрта-кеч.

Ой, юлдузим, қуёш бўла қол,
Мен осмону бағримда сен қол.

БУРГУТ

Бургут кўкда парвоз қилар
Чиқармасдан овозин.
Бургутлигин ҳамма билар
Ҳавас қилар парвозин.

Аммо хўроз минг қичқирсин
Ўзин ҳеч ким кўрмайди.
Минг қичқирсин парвозда у
Асло бургут бўлмайди.

ЎҚ

Қиш окшоми, бўралайди қор,
Чинорларнинг учида қарға,
Бевақт қишдан кимдир чекса зор,
Ўйин тушар қарғалар қорға.

Ел тебрата тараклар шохин,
Қарғаларни аллалар шамол.
Сув бўйида эса изгирин,
Оппоқ оқшом кўрсатар жамол.

Теваракка сокинлик чўқар,
Дов-дарахтни қоплар момик қор.
Кўр ойдинда яйрар қарғалар,
Дарахтларда бошлайди бозор.

На мол-мулкнинг ғами, на ҳасрат,
Эркинлигин ҳавас этгулик.
Аммо битта дарди бор фақат,
Умр бўйи унга етгулик.

Битта чўқиб ўн бор боқар у,
Шўрликнинг ҳам ҳаловати йўқ.
Ўлимидан, кўнгил хуши-ю,
Эрмак учун отилажак ўқ.

ЧОЙХОНА

Чойхонага кимлар келиб кетмайди,
Чинор соясида кимлар йиғмас ҳол.
Кимларни ўзига мафтун этмайди
Ҳовуз бўйидаги кўм-кўк мажнунтол.

Бу ерда не гаплар бўлиб ўтмайди:
Нархи-наво баҳси, дунё ташвиши.
Дам олиш, бир чойнак чой баҳона-ю
Ўзин фалсафасин сўзлар ҳар киши.

Гоҳо сабаб бўлиб бир сўз, бир қилиқ,
Ўртада бошланур пайров, аския.
Аҳмаджон отанинг чакагин очди
Гердайиб ўтирган Мирали туя:

«Шухратни севмайман», — дейиш ёлғон гап,
Мақтовдан қочиш ҳам самимий эмас!
Гиёҳ ҳам интилар қуёшга қараб,
Пастга урилишни ким қилар ҳавас?

Шухратни севгину аммо шухратни
Ўйингда дастурхон ёзиб топмагин.
Соврин олиш учун асло бировнинг
Отини улоқда миниб чопмагин.

Мажнунтол сингари ўтган-кетганга
Шухрат деб элмагин ҳеч вақт қаддингни,
Нима кераги бор обрў олишни
Ўзгалар олдида тўкиб қадрингни!..

Ном чиқармок осон. Ким ҳам билмайди
Алдар Қўса номин? Ҳаммага аён!
Аммо элга сира манзур бўлмайди —
Ёмонни яхши деб, яхшини ёмон...

Мўйсафид бир нафас толди сукутга,
Кимдир бошламоқчи бўлди аския.
Секин олиб қочди ўзини четга
Юздан терин артиб Мирали туя.

Чойхонага кимлар келиб кетмайди,
Чинор соясида кимлар йиғмас хол.
Лекин чойхонани баъзи бирлардан
Муздек тер чиқарар чоғлари ҳам бор.

Бир куннинг бир кунини ўтказиб қўйиб
Бир куннинг бир кунини ўтказиб қўйиб
Бир куннинг бир кунини ўтказиб қўйиб
Бир куннинг бир кунини ўтказиб қўйиб

Бир куннинг бир кунини ўтказиб қўйиб
Бир куннинг бир кунини ўтказиб қўйиб
Бир куннинг бир кунини ўтказиб қўйиб
Бир куннинг бир кунини ўтказиб қўйиб

Бир куннинг бир кунини ўтказиб қўйиб
Бир куннинг бир кунини ўтказиб қўйиб
Бир куннинг бир кунини ўтказиб қўйиб
Бир куннинг бир кунини ўтказиб қўйиб

Бир куннинг бир кунини ўтказиб қўйиб
Бир куннинг бир кунини ўтказиб қўйиб
Бир куннинг бир кунини ўтказиб қўйиб
Бир куннинг бир кунини ўтказиб қўйиб

Бир куннинг бир кунини ўтказиб қўйиб
Бир куннинг бир кунини ўтказиб қўйиб
Бир куннинг бир кунини ўтказиб қўйиб
Бир куннинг бир кунини ўтказиб қўйиб

Бир куннинг бир кунини ўтказиб қўйиб
Бир куннинг бир кунини ўтказиб қўйиб
Бир куннинг бир кунини ўтказиб қўйиб
Бир куннинг бир кунини ўтказиб қўйиб

БАТАН ҲАҚИДА ҚЎШИҚ

Менинг кўз олдимга келгин, малагим,
Мени бу дунёда қолдирма якка.
Менинг дардларимни ахир тинглар ким?
Бошимни кўтарган сен-ку, фалакка!
Наҳот кўрсатмасанг, ахир, бир эҳсон.
Мен сенинг пойингга сизинган инсон!

Арши аълоларга кўтар додимни...
Бу дунёда қолсин муаллақ танзим...
Қаердан мен топай ўз илоҳимни —
Сенсиз, бу дунёда, азиз Ватаним?!

Севгим, Ватан бўлиб кўрингин ҳар дам!
Менда имон каби яша ҳамиша.
Мен шундай севгига топинган одам!..

КЕЧИРИЛМАС ҒУНОҲ

Агар у мактанчоқ бўлса, ранжима,
Бундай феъли учун килма гунохкор.
Мактанса, мактансин, тингловчининг ҳам
Ўзин ақлу-хуши, фаросати бор.

Палончи амалдор менинг дўстим деб,
Кимдир мактанганда тўй-тамошода,
Билмай ёнидаги ўша эканин
Бўлганлар йўқ эмас элга шарманда.

Кимдир мартабага ишқивоз бўлса,
Шухратпараст бўлса, у ҳам ҳеч гапмас.
Мартабаси ошсин! Аммо бошқанинг
Оёғидан тортиб, чалмаса у, бас!

Олдинга интилиш одамларга хос,
Инсон юрсам дейди олдинга ўтиб.
Хатто самолётда, тайинли жойга
Ховлиқиб, бир-бирини ўтади туртиб.

Кимдир майдан учиб юрса заминда,
Кимдир фазоларга килмокда парвоз.
Бешкунлик дунёда харким ўз эрки,
Кўнгил хуши билан яшагани соз.

Тақдир деб чидайсан, бевақт ўлимга,
Чидайсан юз берса севгида риё,
Бекорга айтмаган, омма, халкимиз —
Қуруқ тухматингдан асра деб худо...

Шундай одамлар бор мактанмоқ бўлиб
Хатто жаннатдан ҳам ахтарар нуқсон.
Гўлоҳга ўт ёқиб мактанган булар
Ёмонликдан баҳра олгувчи инсон.

* * *

Бугун нега ўйчан бунчалар,
Нега хафа, нега диққат у?
Юз очгандек баҳор ғунчалар
Кетмасди-ку юзидан кулгу?

Кувноқ эди, очик дил эди,
Шодлик учун яратилгандек.
Энди юзда ташвишнинг изи,
Дард ханжари қалбин тилгандек...

Нахот энди шундай бир ғўзал
Табассумни тарк этса абад?
Бевафолик солган дард, чигал
Қалбин мангу қилиб олса, банд?

Йўк у эмас — тушкин, умидсиз,
Уни дема қайғуга асир,
У шодликни севмаса чексиз,
Ғамга қарши бунчалик қаҳр
Хисси билан ўртанармиди?
Нафрат билан дил ёнармиди?

Бахт, шодликни севмаган одам
Бефарқ қарар ғам, қайғуга ҳам.

* * *

Чумчук шохга кўнди,
Шохдан шохга ўтди,
Липпа ерга тушиб
Чўкиб қочди дон.
Турналар ўтмоқда
Сен-чи, ер титиб
Насиба излайсан
Қанотсиз Инсон!
Насибасин териб
Қушлар учмоқда.
Насибасин териб
Учмоқда эркин.
Инсон, сен умрбод
Тинмай тер тўкиб...

1990 йил 6 феврал

Эт-додда, ақыл, ҳаёлимиз. У
қол-қонимизга ақилдорлар
қилганимиз, бу қилганимиз, қилганимиз!

ПАХТАКОР ДЎСТИМГА

Мени кечир пахтакор дўстим,
Хаёлимни бўлма бир нафас,
Пахтазорга айласам таъзим,
Асло сени унутганиммас!

Тўғри, баъзан боғларда кезиб,
Хўп мақтаймиз боғлар хуснини.
Баъзан эса, мевасини еб
Унутамиз боғбон исмини.

Бугун бўлсам рўзанга мафтун,
Мақтаб десам — бошимга гултож.
Фахрланмай у билан нечун,
Борми уни севмасдан илож!

Боқолмайман унга севгисиз,
Боқолмайман тўлғанмай бир дам.
Мен кўраман ўшанда тенгсиз,
Камолингу жамолингни ҳам.

Назаримда шу она тупрок,
Тукқан каби сизни эгизак.
Қалбинг каби пахтанг ҳам оппок,
Ўзинг каби содда, бебезак.

Кўринишинг пахтадай оддий,
Мана шунда ҳикматинг бутун.
Ақлинг билан ахир бадавий,
Бир дунёга ясадинг якун.

Мен пахтага ташлайман назар,
У ҳам сенинг қалбинг каби оқ.
У ҳам сенинг ўзингга ўхшар,
Ўзинг каби мулойим, юмшоқ.

У юмшоқ-ку, аммо изғирин,
Бўронларда кўксимга қалқон.
Пахта каби сен ҳам энг қийин,
Меҳнатларда бардошли ҳар он.

Кузга етиб сарғайиб, хориб,
Дарахтлар ҳам тўкар япроғин,
Аммо сен-чи, бир нафас толиб
Ечганинг йўқ, меҳнат белборин.

Қуёш бардош беролмай ҳатто,
Булутларга буркаб олар бош.
Пахтазордан кетмайсан, аммо,
Бўрон увлаб, ёққанда ҳам тош.

Манглайингда кузнинг ёмғири,
Далаларда куйлар қирғияк.
Бор, майсалар заъфарон бари,
Чайлалардан йиғилган хамак.

Кўпикланган денгиз сингари,
Кенг уфқда фақат пахтазор,
Ёкқунича қишнинг илк қори,
Сен шу ерда ўзинг, пахтакор.

Назаримда шу она тупроқ
Тукқан каби сизни эгизак,
Мен пахтага боқаман, бироқ,
Сенинг ақлинг шеъримга безак.

ШЕЪРИМ ҲАҚИДА

«Шоир бўлиш қандай бахт, маза,
Ҳамма уни севар, танийди»
Шоирлик бу жуда даҳмаза,
Ҳамма бирдек севса қанийди!

Бир шеъримни мактаса бири,
Балки бири қарғашга тайёр,
Шеър — бу жанг, жанглар шамшири,
Дўсти каби рақиби ҳам бор.

Ҳа, шеъримни ҳаммага бирдек
Маъқул қилиш ниятим ҳам йўқ.
Шеърим дўстга аталган гулдек,
Бевафога отилган бир ўк.

Менинг дўстим — ўқувчим, халким,
Маъқул бўлса шеърим шу бахтим!

Шеъримни мактаса бири,
Балки бири қарғашга тайёр,
Шеър — бу жанг, жанглар шамшири,
Дўсти каби рақиби ҳам бор.

ДҶУСТЛИК

Нима бор дӯстликдан муқаддас, кӯркам,
Шу берар орзу-ӯйимга қанот.
Дӯстликсиз умр ҳам, дӯстликсиз қалб ҳам
Кўчган ҳовли каби туюлар, ҳайҳот!

Шодлик, ҳасратимни айтардим кимга?
Дӯстликсиз келарми тилимга қўшиқ.
Дӯстсиз онгларингни, қўшма умрга,
У майи бўшаган кўзадек қуруқ.

Дӯстлар деб уйимга ўтказаман гул,
Дӯстларсиз битмасди балки бу шеър.
Дӯстлик чирой берар ҳаётга буткул,
Дӯсти йўқ юраклар, гўё сувсиз ер.

Мен бир тупроқ бўлсам, дӯстлар бир дарё,
Сувсиз жамолини очармиди ер.
Сувсиз ер ҳам бўлмас кўзга тўтиё,
Тўзиб ётар эди бўлиб гармсел.

Дарё оққан жойда ер кўкаради,
Дӯстлик бор эканки, эл кўкаради.

* * *

Кеча лайлак келди, келди қалдирғоч —
Уйимнинг оқ тўшли азиз меҳмони.
Яна кўмсаб келди қайси эллардан,
Ватаним баҳорин, тиниқ осмонин?

Бағри оқ қалдирғоч, Мисрдан келиб,
Обод уйимдан у уясин топди.
Боғимда гулларга, сувга тўш уриб.
Соғлом тупроқ билан шиптини ёпди.

Қалдирғоч! Тинчликнинг ўлкаси десанг,
Доимо кўзингга керак десанг ранг,
Сен истаган баҳор менинг юртимда,
Менинг юртимдадир шодлик, куй, оҳанг.

Ўзал айвонимга ўзинг солган ин
Доимо беозор, шундай сақланур.
Менинг чаманларим, қирларни сайр эт,
Таранг қил қанотинг, уча бер мағрур.

Қандай келди ушбу келди қалдирғоч
Қандай келди ушбу келди қалдирғоч
Қандай келди ушбу келди қалдирғоч
Қандай келди ушбу келди қалдирғоч
Қандай келди ушбу келди қалдирғоч
Қандай келди ушбу келди қалдирғоч
Қандай келди ушбу келди қалдирғоч
Қандай келди ушбу келди қалдирғоч

Қандай келди ушбу келди қалдирғоч
Қандай келди ушбу келди қалдирғоч
Қандай келди ушбу келди қалдирғоч
Қандай келди ушбу келди қалдирғоч
Қандай келди ушбу келди қалдирғоч
Қандай келди ушбу келди қалдирғоч
Қандай келди ушбу келди қалдирғоч
Қандай келди ушбу келди қалдирғоч

ИЛҲОМ ВОДИЙСИ

(Бадиҳа)

Дўстим, сайр қилмоқни истаса кўнги,
Изласа чаманлар ичра оромгоҳ,
Шу гўзаллик аро танти, хушфеъл
Улфатлар суҳбатин кўмсаса ногоҳ,
Отингни камчила, Фарғонага юр,
Шу ерда тантилик, шу ерда хузур.

Сени кутиб олар атрофда тоғлар.
Худди давра олган улфатлар симон.
Ўрталиқда яшнаб ётади бовлар,
Водий неъмат тўла ёзин дастурхон.
Бу ернинг жамоли, табиати ҳам,
Ўзин соҳибининг феълига бакам.

Гўзаллик тимсолин яратмоқ бўлиб,
Дўстим, санъатингга излар бўлсанг ранг,
Атлас кўйлақдаги кизларни кўриб
Кувёшга боққандек гангиб қолмасанг,
Турфа гул сингари юзларига бок.
Нур тўла ўйноқи кўзларига бок.

Шеърингга изласанг янги қофия,
Ё дурдек ёнувчи, ўлмовчи фикр,
Чинорлар тагида бўлган аския,
Кекса пахтакорлар суҳбатига кир.
Илҳому ижоднинг маскани шу ер,
Битмас хазинаси ҳам кони шу ер.

Баъзан эсноқ келиб, босганда мудрок,
Бир ишга қилмасанг агар ҳафсала.
Саратон офтоби тикка келган чок,
Тандирдек ловуллаб ёнганда дала,
Уникиб, тер тўккан пахтакорга бок.
Ғайрат нелигини англайсан шу чоқ!

Дўстим, оғирингни енгил қилар у,
Чигил, жумбоқларнинг ечар тугунин.
Неларни истамас кўнгил деган бу,
Аритар дилингни ғубор-тутунин.
Шундай бир диёрга шеър битмайнми,
Дала бургутларин мадҳ этмайнми!

Самарканд чиройи, қадим Бухоро,
Хоразм файзига йўқдир эътироз,
Бепаян пахтазор, бу чаманаро,
Фарғона гўёки гултожихўроз.
Қофияси келиб айтган сўзим бу,
Юксак таҳсинларга лойиқ эрур у.

Мана, дўстим, қутқулганча маъна

қоғозга ёзиб берди ҳақни бу,
қоғозга ёзиб берди ҳақни бу,
қоғозга ёзиб берди ҳақни бу,
қоғозга ёзиб берди ҳақни бу.

ҚИШ ЭРТАСИ

Қиш эртаси нақадар гўзал!
Атроф текис, оппоқ-оппоқ қор,
Гўё олам энди яралиб
Оқ шохидек тўкмаган оҳор.

Тол, ниҳоллар қорга бурканиб,
Тизза бўйи қилганлар таъзим.
Фақатгина мирзатераклар
Қуёв каби турар мағрур, жим.

Тонгда тушган изни беркитиб,
Учқунлади қор устига қор.
Доғ кўринмас олам бетида,
Қалбим каби тоза, беғубор.

РАНЖИТМА

Менга озор берма, мени ранжитма,
Ташлаб кетолмайсан мени умрбод.
Унутгусиз, кўнгил қолар сўз айтма,
Бу сўзимни мангу қилиб олгин ёд.

Ахир, бирга кечган ёшликларимиз,
Ёшлик шўхликлари, ёшликнинг дарди...
Сиримиз, қалбимиз, бебошлигимиз...
Иккимиз билардик, ким ҳам биларди.

Бир мактабда етдик балоғатга ҳам,
Бир қишлоқда ўсдик, бирга гул тердик,
Гўё иккаламиз бир-биримизнинг
Қалбимизга ёшлик, ишқ бўлиб кирдик.

Ўша қишлоғимни эслаганда ҳам,
Илк севги гаштини қўмсаганда ҳам,
Аввал сен келасан кўзим олдига,
Номинг келар ҳар бир сўзим олдига.

Мени ранжитмагил, бермагил озор,
Кечмоқлик йўқ мангу бир-биримиздан.
Жафойингдан тўйиб кетсам ҳам, зинҳор —
Ажралиш йўқ, лекин дил-дилимиздан.

Набиралар кўриб кексайганингда,
Қишлоқ, тенгдошларинг қилмасми хумор?
Ёшлик, илк севгини эслаганингда,
Мени бир кўришга бўлмайсанми зор?

Болаликдек бардам, илк севгидек шўх,
Шунда мен қочаман куйдириб, ташлаб.
Севги шарбатига, ёшлик гаштига
Сени зор қиламан, қиламан ташна.

Ёшлигимиз ҳаққи, ранжитма мени,
Ташлаб кетолмайсан мени умрбод.
Минг афсус чекарсан, ёшлик, қишлоқни,
Илк севги човларни этганингда ёд!

Мендан кечарсану, ёшликдан бирок —
Кечолмайсан севги гаштидан мутлоқ.

Мендан кечарсану, ёшликдан бирок —
Кечолмайсан севги гаштидан мутлоқ.

Мендан кечарсану, ёшликдан бирок —
Кечолмайсан севги гаштидан мутлоқ.

Мендан кечарсану, ёшликдан бирок —
Кечолмайсан севги гаштидан мутлоқ.

Мендан кечарсану, ёшликдан бирок —
Кечолмайсан севги гаштидан мутлоқ.

Мендан кечарсану, ёшликдан бирок —
Кечолмайсан севги гаштидан мутлоқ.

Мендан кечарсану, ёшликдан бирок —
Кечолмайсан севги гаштидан мутлоқ.

Мендан кечарсану, ёшликдан бирок —
Кечолмайсан севги гаштидан мутлоқ.

ДЕНГИЗ ҚИРҒОҒИДА

Денгиз пишкиради, денгиз шовуллар,
Тўлқинлар урилар қирғоққа — тошга.
Куёш нури тушиб чўққи тўлқинлар
Айланади олтин қубба — оташга.
Денгиз чиройига қараб тўймайсан,
Завқингдан бағрига отилгинг келар.
Қанча қулоқ солма, қамраб ололмайсан
Унинг куйларини!

Куйлайди нелар?!

Қанча бунда оҳанг! Қанча тинглама,
Унинг куйин топиб қилолмайсан ёд,
Қалбинг тошиб кетар завқингга сирмай
Ўрнингдан гоҳ туриб кетасан азод.
Гоҳ бир дам, фикрга сени фарқ қилиб,
Тўлқин ортга қайтар,

соҳил қолар жим.

Шунда хаёлингга минг хил ўй келиб,
Қалбингда жўшқин завқ бўлади ҳоким.
Шунда унинг сирин топмоқ бўласан,
Излайсан, ўйлайсан тўлқиннинг тилин...
Худо дардқаш қилган инсонга уни
У овлай олади ҳар кимнинг дилин!

САБАБИНИ БИЛСАМ

Теваракни буркаб оқ нурга
Лаппа-лаппа ёғар момик қор.
Капалакни эслатди.

Шунда —

Хаёлимда гул ёзди баҳор.
Деразамда акс этар ўрмон,
Кўз ташлайман атрофга хурсанд.
Қор учади...

Қалбимда шу он,
Мавжланади завқларим беҳад.
Киш фасли-ку?

Кўринар кўзга
Минг кўкламдан зиёда гулзор?
Сабабини билсам, дилимга —
Чўккан экан
абадий баҳор.

ГУЛЗОР ВА ЁР

Кўклам ўтар...

Гулзордаги гул
Йўкотади ёшлигин, исин.
Қиммати ҳам қолмайди буткул,
Чунки қадри — ундаги хусн....

Йиллар ўтар...

Умрдошингнинг
Сочига ҳам оралайди оқ.
Фарзанд кўриб, қора қошининг
Ажин босар атрофин

Бирок,
Сен ўзинг ҳам ойнага боқ-чи!..
Қирчиллама шаштинг қолмаган,
Умр деган эски қароқчи,
Бўз йигит деб сийлаб қўймаган!

Ёр — гул эмас,

эски гулзорни
Қилмоқ мумкин янгидан гулзор,
Ёринг сочин оқин кўрганда,
Ўз тишинга боқиб кўр бир бор.

ИСТАЙМАНКИ...

Мен навкирон, хали ҳаётда
Насибам мул, орзум беҳисоб.
Умр китобида йигитлик —
Муқаддима, бир дебоҳа боб.

Истайманки, умр достонининг
Барча боби ўтсин бешикаст.
Истайманки, рижимламасин
Ҳаёт гулин душман уриб даст.

Истайманки, олам ҳамиша
Баҳор чоғи, тонготар бўлсин.
Ўпкаларга олинган нафас
Чаманзордек муаттар бўлсин.

Истайманки, дайдиб келган ёв
Гулзоримни яксон этмасин.
Жангда ўлай, майли, халқимнинг
Бир умрлик эрки кетмасин.

1941 йил

СОНЕТ

Халқ — бойлигу, Ватан — хазина,
Мен посбон. Бу ноёб касб.
Хох тун бўлсин кўраман, босиб
Душман кирса, бўлиб бир игна.

Севинчларга тўла бу сийна,
Чунки шуни менга муносиб —
Кўриб халқим айлабди насиб,
Майли! Умрим бўлсин ҳадия.

Ватан ишқи билан, о, қалбим
Денгиз каби тўлик, лиммо-лим.

Севгим бўлмас асло бегона,
Ишонтирай қайта онт ичиб
Ки жон берсам жангларга кириб,
Севгим, юрак бут қолар яна.

УМРИМ БОРИЧА

Ҳаёт! Баҳор! Мунча жонбахш, тошқинсан!
Ё бу қувонч тўла қалбим аксими?
Ватаним! Илҳомдек мунча жўшқинсан:
Бир онни, бир тонгги каптар рақсини
Куйласам, тўймайман умрим бориचा!

Капалаклар учар... Гул атрофида
Асалариларнинг сибизгалари,
Лола тақиб қизлар баҳор тобида
Эркин меҳнат қилар. Буларнинг барин
Сўйласам, тўймайман умрим бориचा!

Шу кичик манзара бахтиёр, эркин
Одам тасвирининг мисоли кўркем,
Бахтли, эркин бўлсанг кўнглингга сира
Болари куйи ҳам, гул ҳам, баҳор ҳам;
Бахтим — сўлмас чаман умрим бориचा!

Заррада ҳаёт бор.

Улуғ Ватаннинг
Ҳар бир заррасида бахт олам-олам.
Бахту эркин ҳаёт, боғларга нашъа
Берган сен, Истиклол

Азиз Ватаним
Куйлайман сени мен умрим борича!

КЎНГИЛ ЧИРОҒИ

I

У кўр бўлиб қайтди урушдан...
Согингани ўз диёрини,
Жондан севган азиз ёрини,
Жамолини қайта кўришдан
Махрум бўлиб қолди афсус у,
Ёруғ олам эди қоронғу...

.....

Гоҳ муштира бош қўйганича,
Узоқ-узоқ ўй сурганича,
Тилсиз каби қоларди сокин...

.....

Ҳа, бизлар ҳам баъзида локин
Фикримизни жамлаш-чун жимиб,
Теваракдан бутун кўз юмиб,
Худди шундай сурамиз хаёл...
Фикримизнинг етгач қиёми,
Бир завқ билан кўз очиб дарҳол,
Тасаввурдан ўтганин жамин
Шу ҳаётдан излаб кўрамиз.
Ва фикрга нукта қўямиз.
Бу имкондан ҳайҳот, у махрум!
Тасаввурнинг измига махкум!

II

О, нақадар даҳшат бир ўйин
Эртадан-кеч ичдан ўйламоқ!
О, нақадар даҳшат бир куйни
Ўз-ўзича ёлғиз тингламоқ!
Йигирма йил кўрганин нахот,
Хаёлида сурса умрбод!?

III

Баъзан баҳор келган чоғида,
Қушлар билан туриб боғида
Гуллар рангин ажратмаса ҳам,
Гунчаларни пайдаслаб, бир дам
Атри билан нафас оларди,
Ирмоқларга қулоқ соларди,
Шунда унинг завқини кўриб,
Қолар эдим узок ўй суриб:
Ахир, қанча кечириб баҳор,
Гўзалликнинг етмай фарқига,
Фарқ бўлмасдан унинг завқига,
Кўзи очиқ кўр бўлганлар бор.
Тошни ялаб оққанда ирмоқ,
Тонгда хониш қилганда булбул,
Дили тошмай, бепарво мутлоқ
Ўтганлар бор, буларни буткул,
Дили билан кўр десанг бўлур.

Аммо унинг юзларида нур,
Балқир эди ёрқин бир ғурур.

IV

Шунда унинг, кузатиб бир он,
Юзидаги севинч хисларин,
Бир мамнунлик, ғурур изларин
Сирларини ўйлардим хайрон:
Ҳа, ёшлиқдан ёлғону риё,
Хиёнатни билмади сира.
Худбинликнинг афсус, алами
Қилган эмас кўнглини хира.
Кимдир келиб ортимдан пичок
Солади деб ўйламас мутлоқ.
Унинг фикри, унинг хаёли
Бундай хавфу хатардан холи!
Шу учунми, юзларида нур?
Ё шунданми ундаги ғурур?

V

Ҳали кўзи очилмаса ҳам
 Ширин эди унинг хаёли.
 Ёшлигида ўсгани кўркам
 Ўша баҳор, ўша диёри,
 Ўн саккизда севгани ёри,
 Тасаввурда ўзгармай шундоқ
 Кўринарди. Эслгани чок,
 Хотинини олиб ёнига,
 Ором кириб бутун жонига,
 Сочларини силарди узоқ.
 У билмасди ёрин юзига
 Тушганини тўр каби ажин.
 У билмасди уруш ҳижрони
 Оқартганин қоп-қора сочин.
 Кўз олдида ўша жаннати,
 Ўз олдида ўша жаннати.

VI

Ўз севгани, ўз она-юртин
 Кўрганидан қувонса ҳам у,
 Тасодифлар эски ярасин
 Баъзан очиб, ўртарди қайғу.
 Кечагидек ёшлик чоғлари
 Нурга тўла бу ёруғ дунё,
 Ўйнаб-ўсган кўча, боғлари,
 Тушларига кирарди гоҳо.
 Ана шунда кўпдан кўрмаган
 Дўстлар билан кўришар висол,
 Бу тушлигин унутиб бирдан,
 Қайта кўзи очилган мисол,
 Ўзида йўқ чексиз қувониб,
 Уйкусидан хурсанд уйғониб,
 Кўзин очмоқ бўлганда, хайҳот!..
 Атрофини босарди зулмат.

VII

Гоҳо унга тикилганча лол,
 Ўз-ўзимга бераман савол:

Ёшликларин, ёрин жамолин
Тасаввурда тиклай олур у.
Аммо фарзанд, набираларин
Жамолини кўрмоқдан мангу
Маҳруммасми? Бу алам гоҳо
Ўртамасми қалбини аммо?

VIII

Саволимни сезган каби у
Ақс этарди юзида қайғу.
Шунда оғир хаёлга ботиб
Қолар эди бирдан уф тортиб.
Бунинг сирин сўрашга дархол
Йўқ, менда ҳам етмасди мажол.
Чунки у ҳам ахир тирик жон
Бу дунёнинг дарду кулфати
Ўзига хос дўсту улфати
Йўқ эмасди.
Орзу-ҳавасу
Тўй-тамоша, рўзгор ташвиши
Одамларнинг хар хил миш-миши...
Фикрлашдан холимасди у.

IX

Гўзал эди унинг хотини
Нозик эди қадди камоли.
Баҳор келиб, ўз санъатини
Кўрсатаркан, унинг жамоли
Яна тўлиб, яшнаб кетарди,
Нурдек тиниқ бепардоз юзи,
Севги тўла қуралай кўзи.
Хар кўрганни мафтун этарди
Тўлин ойдек шу гўзал жувон
Етагида кўзсиз — ногирон
Йигит билан кўча-кўйларга
Борар эди базму-тўйларга...
Иккаласин кўрган баъзилар
Тикилганда жувон хуснига
Лекин, ҳайҳот ўйларми улар

Кўр бўлганин йигитнинг нега?
Бу йигитнинг босган йўлларин
Кечирганин қанчалар қийноқ,
Унинг рашкин, оғир ўйларин
Сезармиди ҳамма ҳам бироқ —
Кўкрагига тақилган медаль
Кўзидаги қора кўзойнак
У кечирган қанча жанг-жадал,
Эслатмасми азобин андақ?!

Х

У ҳаётда ахир не кўрди?
Йигит ақлин таниб кўр бўлди!
Ёвга асир бўлишликдан у
Кўр бўлишни билганди афзал...
Чунки кўр ҳам истаган маҳал,
Эркинликда қушлар қуйидан,
Бокқа кириб гуллар бўйидан,
Тўйиб ором олиши мумкин...
Аммо, ёвга бўлганлар тутқин,
Гарчи очик бўлса ҳам кўзи,
Ёлғиз хона ичра бир ўзи
Нималарни кўриши мумкин,
Нимадан завқ олиши мумкин?
Ёв қўлига тушгандан асир,
Ўз юртида бўлишни басир
Афзал билди. Ғазабкор олчок
Қилмоқ бўлди уни маломат:
Ўз юртингни истасанг кўрмоқ
Сенга рухсат деди-ю, хайхот,
Шунда қора кўзларни ўйиб,
Қах-қах уриб юборди қўйиб.
Кўзларидан қон оқди шу чок,
Аммо ёвга у тиз чўкмади.
Қон тўқди-ю кўзидан, бироқ
Шафқат сўраб, кўз-ёш тўкмади.
Кафтларига босиб кўзини
Бир куч билан босиб ўзини,
Ёвнинг қулгу қаҳқаҳалари,
Маломати тингунича то,
Бу ҳам жойдан жилмади аммо.

XI

Пўлат ўтда, жангларда одам,
Тобланади дейдилар, биров,
Машаққат-у ўтга ҳамма ҳам
Мана шундай дуч келгани чоқ
Қайдан олур чидам-бардошни,
Кўзларидан оқизмай ёшни.

Ахир ҳазон ўтга текканда
Тобланмайди, кул бўлур фақат.
Эътиқоди суст бўлганлардан
Нима қолур?.. Риё, хиёнат!
Оҳ, бу азоб, аламга бардош
Даҳшатларга қилганда журъат,
Юрагига не солди оташ,
Сеҳрлади қандай муҳаббат.

XII

О, муҳаббат бу бир сеҳрми,
Ё мўъжиза, илоҳий сирми?
Ё негадир бўлган умиднинг
Юракдаги бир туғёними?
Йигирмага кирган йигитнинг
Ҳислар тўла қайноқ қоними?
Муҳаббат — бу — раҳм, қаҳрми,
Ё мўъжиза тўла наҳрми?
Ё ўз ором, тинчидан кечмоқ,
Ўзгалар деб заҳарни ичмоқ?
Шодлик, бахтин йўқотганга у
Баришлашми табассум, кулгу?

Ё эътиқод, интиқомми бу!
Ё қонларга сингган онгми бу!
Ёки ёрнинг сочин исими,
Ёки ватан, халқ севгисими?!
Э, воҳ, лекин бу чидам-бардош
Муҳаббатдан туғилган бўлса.
Ўзи севган ўша қора қош
Меҳри билан йўғрилган бўлса,

Лекин икки кўздан айрилиб
Қаршисида бўлганда пайдо,
Ёри қилмай севгига вафо
Кетмасмикан бундан қайрилиб?
Гўзалим деб севганларини,
Мен сеники деганларини,
Бўлганида бундай ногирон.
Эслармикан аммо ўша он?

.....

Қандай орзу, қандай муддао
Ёш қалбига бўлган эди жо!

XIII

Йиллар бедард, юрт обод эди,
Эл — хотиржам, ҳукмрони эрк,
Босқинчига қишлоқ-шаҳарлар
Дарвозаси занжирланган, берк.
Тоғ, адирлар сайилгоҳ эди,
Хуррам, тугал қушлар галаси.
Гуркираган базми йигитлар,
Тинмас эди қизлар яллasi.
Ишқ-севги хур, вафо — мукаддас,
Уланарди тўйлар кетма-кет.
Ҳар қалбада шафкат, мухаббат,
Ғам-ғуссадан холис эди, чет.
Хайхот! Тўйлар, қушлар навосин
Бирдан босди уруш наъраси
Ва банд бўлди маълум нафасга
Тунги элнинг бир бўсағаси.
Тутилгандек қуёш ўша кун
Юракларни ғам босди бутун.

XIV

Қаҳрамоним ўша ёз кези
Қишлоғига қайтди ўқишдан.
Бир ўй билан ўзидан-ўзи
Сайр қилмоқни истади якка.
Недир ўйни тутиб юракка,
Гоҳ қирларга чикди югуриб,

Интилгандек тиник куёшга.
 Гоҳ булоққа боқиб ўй суриб,
 Қолар эди ўлтириб тошга.
 Гоҳ кирарди жим-жит толзорга,
 Майсаларга берарди бағрин.
 Бутоқлардан қушлар меҳмонга,
 Аста боқиб, очиш-чун баҳрин
 Бирин-кетин сайраб кетарди,
 У-чи тинглаб яйраб кетарди.
 Назаримда урушу фироқ,
 Нелигини билмасди мутлоқ...

XV

Не учундир аммо у бугун
 Қўрган каби илк бор ўз юртин,
 Қоялардан бокқан бургутдек,
 Теваракка ташна боқар тек.
 Атрофида бир жаннат мисол,
 Яшнаб ётар эди Фарғона.
 Унгурларда гўёки хилол
 Қор ярқирар. Қуриб чордона
 Давра олиб бир тўда улфат
 Ўлтиргандек атрофда тоғлар...
 Ўрталикда гўёки неъмат
 Ёзилгандек мевазор боғлар
 Яшнаб ётар. Пастда Сирдарё,
 Пахтазорлар аро тўлганиб,
 Шарк куёши ичра товланиб,
 Ойна каби ярқирар гўё,
 У боқаркан атрофига жим,
 Не учундир бирдам табассум,
 Юзларидан қочди севинчи.
 Қўзларида ёш томчи-томчи
 Пайдо бўлди. Бокқани сари,
 Недур хумор қилган сингари
 Бирданига ҳўнграб юборди.

XVI

Ё таажжуб, гўзал, осуда.
 Табиатнинг шу масканида,

Тоғдан тоққа кўчган охудек,
 Севинч хисси қўшиб қонида,
 Тўрт томонга елдек югурмай,
 Булоқларга лабини урмай,
 Нега ғамгин ўйларга толди!
 Қувончлари қайга йўқолди?
 Ёки унинг йигит қалбида,
 Шу кунларда ватан ғарбида,
 Дарё бўлиб оқаётган қон,
 Гўё бирдан тошгандек вулқон
 Зилзиладек ўзин зарбасин,
 Қора булут каби шарпасин
 Солганмиди? Шу гўзал жаннат,
 Оромларни яратган инсон,
 Яна ўзи қилиши яқсон
 Солганмиди қалбига даҳшат!
 Ё қачондир, Чингизни қувган,
 Боболарнинг жанговор қони,
 Вужудига ёшлиқдан сингган
 Ватанига севги туғғени
 Яна қайта қўзғалдимиз, ё!
 Ёки жондан севган гўзали
 Ваъдасига қилмасдан амал
 Юрагига рашкни солдимиз,
 Ёки совуқ рашлик солдимиз?

XVII

Боғлар аро гўзал Фарғона,
 Ётар экан: елдан тўлғона,
 Чаманлардан эсган ел унга,
 Бермас эди заррача хузур.
 Қандайдир дард солиб аланга,
 Юрагини ўртарди гур-гур.
 У шу ғамгин ўйлар қўйнида,
 Тиниқ оққан сойнинг бўйида,
 Ўлтираркан, ногоҳ ўша кез
 Нилуфардек ўзи севган қиз
 Пайдо бўлди сув парисидек,
 Иккаласи тикилишди тек...

XVIII

Қиз туради ҳўл сочин ёйиб,
Беркитгандек холи бўйинини.
Юзларидан томчилар томиб,
Излагандек унинг қўйинини,
Оқ кўксидан аста сизарди
Ва киз юзи бирдан кизарди.
Аммо йигит бокди бепарво,
Кўрмагандек умрида гўё.

XIX

Шундай гўзал? Шундай маъсума,
Бу гўзалнинг гуноҳи нима?
Қиз қилдими ёки хиёнат,
Нега бундай совуқ синоат?
Қиз севгисин яна бир марта,
Синаб кўрмоқ бўлдим қайта?
У жим эди! Аммо киз унга
Хайронликда бирпас термулди.
Термулди-ю, нечундир шунда
Ғазаб билан лаблар чимрилди.
Вужудини шубҳа ва алам
Ўша онда қоплаб олса ҳам,
Қизлик ғурур ва орияти
Бир ўй билан чиқдими қолиб,
Бўғзидаги сўзлари қолиб
Аламларин ютиб ичига
Шиддат билан бурилди бирдан.
Дам ўтмасдан шарпа сингари
Қайларгадир қиз кетди нари.

XX

О, мухаббат, нақадар сен гунг!
Қалбни изҳор қилишга шу кун
Бор эди-ку бутунлай имкон,
Кўм-кўк, салқин теракзор — ўрмон
Жим-жит эди. Наҳот бемалол
Бир ширин сўз айтишга дарҳол

Нега йигит этмади журъат,
Шунча сеҳринг борми, муҳаббат!

Оппок, майин оёқларидан
Майсаларга аста солиб из,
Парилардек сеҳрлаб секин
Кўздан ғойиб бўлганида қиз,
Юлдузлардек тиниқ ва шаффоф
Ўйнаб турган қуралай кўзи,
Шарқ қуёши шимган илик, соф
Ҳаё билан бўртиган юзи
Нахот солмас қалбига ором!
Нахот қилмас тушларида ром!
Суксур каби қора сочлари,
Йигит қалбин қилганда шайдо,
Кўкдан тушган каби бир нафас
Чакмоқ каби бўлганда пайдо,
Нега тилсиз ёр бўлдинг, севги!
Нега қилсиз тор бўлдинг, севги!

XXI

У жим эди кизнинг ортидан
Севги изҳор қилиб чопмади,
Нахотки у бир гул атридан
Завқ топганча ором топмади!
Нахот, ўлик унинг хислари,
Йигит қони нега жўшмади!
Учраганда шундай бир пари,
Оёқларин нега ўпмади!
Нега у жим? Нега кўксидан
Севги фарёд бўлиб отилмас?!
Нахот маҳрум севгидек ҳисдан,
Нега боқмас бағрига бирпас!

XXII

Қизга унинг севгиси чексиз,
Чин севгига қилди у вафо.
Бу муҳаббат эртага эсиз
Қолишидан чўчирди аммо.

Қизни кўриб у қолганда лол,
 Хаёлида сочларин силаб,
 Лабларига қўйиб кўриб лаб,
 Муҳаббатдан тотиганда бол,
 Эртанги жанг, айрилиқ, фирок
 Ўртаганди кўксини шу чок.
 У шу онда ёрга муҳаббат
 Нелигини англаган эди.
 Айрилишни ўйлагани вақт,
 Хаёллари ганграган эди.

XXIII

У умрида хиёнат, вафо
 Сўзларини эшитганди-ю,
 Аммо унинг бунчалик жафо,
 Машаққатин сезмаганди у.
 Мана бугун биринчи марта
 Садокатнинг муқаддаслигин,
 Хиёнатнинг тубан, пастлигин
 Ҳис қилганди. Риёга қарши
 Чексиз нафрат, ўч сезган эди.
 Айрилиққа бардош бериши,
 Ўзида бир куч сезган эди.
 Аммо жондан севган гўзали,
 Бу жангларга кетган маҳали,
 Ёлғиз қолиб гоҳо уйида,
 Ўсма сиқиб, хаёл сурганда,
 Жим-жит боғлар, сойлар бўйида
 Севги хумор қилиб юрганда,
 Кўзларига келганида ёш,
 Садокатнинг чидам-у, бардош
 Эканлигин англамикан у?!

XXIV

Ою кунлар ўтарди бир-бир,
 Жанг майдони бизлардан йирок
 Бўлса ҳамки, аммо нечундир,
 Йўқотганди файзини кишлок.
 Соё бўйида чойхоналарда

Тўда-тўда ош қилувчилар,
Тугун-терсак кўтариб кўлда
Совчилару қиз кўрувчилар
Сийраклашди. Пахта тўйига
Атаб сайхон, сойнинг бўйига
Қилинган дор ўйнолмай қолди.
Дорбозлари жангга йўл олди.
Энди пахта далаларида
От минмаган қизлар минди от.
Карнай-сурнай, тўйлар ўрнида
Қишлоқлардан йиғи-сиғи, дод
Эшитилди дилларни бузиб.

Фарғонанинг чиройи бўлиб,
Юлдуз каби кеча порлаган,
Боғлар ичра товусдек юриб,
Минг йигитни ўзга чорлаган
Қизлар бугун ёрдан айрилди,
Бевақт сўлган гулдек қайрилди.

XXV

Кунларини ўтказар йигит,
Нелигини билмай ҳаловат.
Муҳаббатга ким берар ўғит,
Кимга энди солсин маслахат!
Аммо, ўзи эртага жангга
Жўнашлигин билганда аник.
Ўша онда бирдан айрилиқ
Ўти олди яна аланга.
Юрагини эзган бу азоб,
Севгисидан бўлган рашкмида?
У билмасди. Гўёки сароб
Олган эди бутун оромин,
Аммо, йигит шубҳалар домин
Бутун кучи билан парчалаб,
Қиз олдига бормоқчи бўлди,
Қалбин тўкиб солмоқчи бўлди.

XXVI

Қиз олдига у борганида,
Чехрасида йўқ эди ханда.

Юзларидан кетганди кизил,
Сўлган каби бемаҳал бир гул.
Кеча гулгун яшнаган бу қиз,
Энди тунда ёнгандек юлдуз,
Қора либос ичра тўлғониб,
Айрилиқнинг ўтида ёниб,
Қаршисида турарди жим-жит.
Кўзларидан ёш оқиб милт-милт.

XXVII

Айланганди терсига фалак,
Қиз отаси урушда ҳалок
Бўлди, деган келди қорахат,
Қора либос кийди муҳаббат!
Шу дам дардин қилмоққа ошкор
Қолмаганди йигитда мадор.
Аммоки, қиз шубҳа туманин,
Азобларда ўтган кунларин,
Эсладими? Ёки тарашлаб
Олдирилган сочига қараб,
Бу йигитни ўз жангчиси деб,
Отасининг қасосчиси деб,
Билгандами, дадил туриб қиз,
Сўзлай олди фақат бир оғиз:
— Эгнимдаги бу қора либос,,
Сен қайтгунча тушмас устимдан!..
Фақат шундай деди-ю, беҳос
Қучоқлади йигитни бирдан.
Бу қасамёд, чин меҳр эди,
Севгисига бир муҳр эди.
Мана жангга йигит ҳам кетди.
Бу орада ой, йиллар ўтди.

XXVIII

Дақиқалар имиллаб ўтар,
Синагандек қиз токатини.
Ҳар тонг унинг йўлларин кутар:
Кўзларига суртиб хатини.

Айрилиқнинг дарди-алами
 Етмагандек қиз бечорага,
 Кутмаганда акасин ғами
 Тушиб қолди бирдан орага.
 Жангдан келди қизнинг акаси,
 Бир оёқдан қайтди айрилиб.
 Ёстикдоши, севган эркаси,
 Қарамади унга қайрилиб.
 Келганига қилмади шукур.
 Ўзга ёрни қилди ихтиёр.
 Жанг бехатар бўлурми ахир,
 Наҳот жангчи бўлса гунохкор!
 Бу аламга энди не чора?
 Нима қилсин йигит бечора!
 Қиз акасин ёнига кириб
 Аламига берарди таскин.
 Ҳайхот! Ҳайхот! Кўздан айрилиб
 Ўз ёрининг қайтишин лекин
 Билармиди? Кўрган чоғида
 Бу қилмасми севгига риё!
 Эркалатиб ўз кучоғида
 Кўзларига бўлурми зиё!

Бахтсиз холин билмаган инсон
 Бўлолурми бахтли ҳеч қачон!

XXIX

Бир кўз қараш баъзан юракка
 Севги бўлиб кириши мумкин.
 Бир совук сўз дилларни тилка
 Қила олур баъзида бутун.
 Севган бўлса ширин сўзини
 Ёки ўйноқ қора кўзини,
 Бунини кўзсиз кўрганда бирдан,
 Қиз олурми ўз севгисин тан?
 Йигит шуни ўйлагани вақт,
 Босар эди қалбин хижолат.

Аммо қиз-чи, уни кўрган кун,

Эғнидаги қора либосин
Севинч билан устидан ташлаб
Келинликнинг кийди сарпосин.
Шунда кизнинг айтган сўзлари
Қулогимдан кетмайди нари:
«Сен йўгингда менинг кўзларим
Шу чокқача очиқ бўлса ҳам
Аммо, дилим, менинг ўйларим,
Қоп-қоронғу эди бу олам.
Юрагимни қоплаб ётган тун
Мана бугун чекинди нари.
Юрагимни ёритди бутун
Муҳаббатинг, севгинг гавҳари.
Юракларда ёнмас экан нур
Кўзлар топмас ҳаётдан ҳузур.

XXX

Кўп йил ўтди ўшандан буён,
Бу эртакдек орқада қолди.
Бу орада ўзгарди замон,
Вайроналар изи йўқолди.
Қаҳрамоним улғайган кишлоқ
Қиёфасин ўзгарди бутун.
Аммо, бу-чи, кўролмас мутлоқ
Яшнаб ётган атрофия гулгун.
Сезмаса ҳам қорани, оқни,
Яхшилигу, ҳақу ноҳақни,
Бир одамдек билар эди у,
Юрагидан сезар эди у.
Назаримда ёвнинг тиглари
Кўзларини олганда ўйиб,
Икки кўзин қорачигларин
Юрагида солганда кўмиб,
Бу дунёнинг шодлигу алам,
Ташвишидан эмасди маҳрум.
Шодлик-дарди унинг бир олам
Тушқунликка бўлмаган маҳкум.
Айниқса у баҳор келганда,
Фарзандлари яйраб кулганда,
Қўшилишиб бир дам кулару.

Яна, қоплар юзини қайғу!
 У шуларнинг кулгусини деб,
 Ўз Ватани, келгусини деб,
 Кўзларидан айрилганини,
 Ўйлармикан кўзи очиклар!
 Баъзан ногоҳ қоқилганини
 Кўрганида кулмасми улар!
 Бу қоқилар-туртинар гоҳо,
 Икки кўзи очиклар аммо,
 Кўрлик қилиб ёруғ жаҳонни,
 Бу авлодлар мангу кўришдан
 Маҳрум этмай, қонли урушдан
 Сақлар, олиб қолсайди қани?
 Бу сўзларни қиларди такрор,
 Айниқса у келганда баҳор.
 Баъзан илиқ қуёшнинг нури
 Силаганда унинг юзларин,
 Чимирилиб қошу кўзлари,
 Ушлаб олмоқ бўларди уни.
 Мен у билан кўришмай қачон,
 Сезар эдим нурга ташналик,
 Бўлса ҳамки кўзи ногирон,
 Қолган эди нурга ошналик.

1964—1977 йиллар

АСР БАҲСИ

(Икки достон)

Ўғлим, ўлим — хунук зарурат,
Тур, эй шоир, раҳмингни уйеот!

Усмон Носир

ХАТАР

I

— Ҳақини гапирдинг, ха, тўғри. Аммо,
Билмаймиз бу дунё қайга кетяпти
Охири не бўлар, бу ҳам муаммо,
Ғалвали дунёда умр ўтяпти!..

— Нималар деяпсан? Қанақа ғалва?
Овозингни қўйиб, баралла гапир!
Ўзинг биласан-ку, унча-мунча гап
Қулоққа кирмайди, шундай бу аср.

Бир вақт одамларга битта ишора,
Бир оғиз гап хатто қилар эди кор.
Энди бошқа одам, бошқа замона,
Бу дунё ўзгарган зинҳор-базинҳор!

Ха-ха, вақтлар бўлган, пичирлаш эмас,
Хатто зикр этмаган гапларингни ҳам
Айтган деб гувоҳлик берганлар бўлган...
Нени кечирмаган бошдан бу олам.

Бир вақтлар инсонлар нон ушогини
Ердан қўтарганлар муқаддас билиб,
Ҳеч ким ўргатганмас нонни тежанг деб
Тарғиб ҳам қилмаган шиорлар илиб.

Қадим тийин топсак қувонар эдик,
Ногоҳ хазинага келгандек дучор.

Энди-чи? Миллионлаб, миллион ўпириб
На нафсни тиямиз, на қиламиз ор!

Бир вақтлар кетмонда ер чопар эдик,
Ўндан бир одамда бўлар эди от.
Байрамларда бойлар киярди этик,
Гилам саналарди одамга бисот...

Ҳозирги кишига булар кулгили,
Ҳозирги замонда булар майда гап!
Биз яшаган аср шундай асрки,
Ҳаёт юксалмокда фазога қараб!

II

Бу шундай асрки, албатта талаб,
Диду фаросат ҳам ўзгарган сўзсиз!
Аммо шу тафаккур, ақлга қараб
Инсоф, эътиқод-чи?

Қани, айт?

— Эсиз!...

— Ўзингча нелар деб шивирляяпсан??

Нима эсиз? Қани баралла гапир!

Ўзинг биласан-ку унча-мунча гап

Кулоққа кирмайди, бу шундай аср!

Ҳа, шундай асрки, бу еру осмон

Шовқин-суронлардан тинмай ларзада.

Ахир зилзиладек тебранар ларзон

Шўрли бу сайёра ҳар бир лаҳзада!

Бу не гуррос, ларза демокчимисан?

Нахотки бу товуш сенга бўлса ёт?

Нахот Невададан учган ракетдан

Безганин билмасанг бугун коинот?

Нахот эшитмасанг, нахот сезмасанг?

Дунёни ларзага солган-ку шулар!

Бу не ихтиро деб балки сўрарсан

Қайга учади деб йил бўйи улар?!

НТР!.. Ҳа, булар НТР, дўстим!
Илмий-техникавий Инқилоб демак...
Нега бирданига бўлиб қолдинг жим?
Сўзла, саҳф бўлса фикримда андак?

III

Инсонга саодат келтирар фақат
Аниқ истикболни кўрган инқилоб.
Аммо НТР-чи? НТР... хайҳот,
Қайга бошламоқда инсонни шитоб?

— Қайга бошлаганин билмоқчи бўлсанг,
Бирдан кўзингни юм, ёшлигингга қайт.
Кўз олдингга келсин иссиқ қулчани
Ариқда оқизоқ қилганимиз пайт.

Ёшлигимиз кечган сен билан бирга,
Боғларда мевалар бўларди минг тур.
Қушлар-чи? Сигмасди кўк билан ерга
Тонгдан сайрашларин ёдингга келтир!

Ахир ёдингдами, бутун йил бўйи
Тўлиб оқар эди ариқларда сув.
Оқиб келар эди тутлар, олмалар,
Балиқлар тутардик кўтариб кий-чув.

Дарёлар қирғоғи ўзга бир маскан,
Атрофи тўқайзор боғ-роғ бўларди.
Энди-чи? ўрнида ўзга бир макон,
Комбинат, заводлар қадин кўтарди.

Йигирманчи аср, бу шундай аср,
Бу кимё асри, техника асри.
— Қандай аср бўлса бўлсину аммо,
Инсону ҳаётга урмаса касри!

— Ташвишим ҳам шунда! НТР керак,
Тадқиқ қилмоқ керак еру самони!
Саклашимиз лозим сен билан бизлар
Дарёлар софлигин, тоза ҳавони!

Қозон қайнатгандан хазон тутатиб,
Албатта газ ундан минг марта афзал,
Бемаъни рицарлик, самолёт қолиб,
Эшакда йўл олиш ҳозирги маҳал.

Машина турганда ким ҳам истайди
Пахта теришликни минг бор букилиб?
Баъзан химиядан ғўза баргимас
Одамнинг соғлиғи кетар тўкилиб!

Баъзан бир гўдакнинг бевақт ўлими
Қалбларни ўртайди, қилади сиё.
Энди ўн саккизга тўлган бир йигит,
Ёш келин ўлимин эшитсанг аммо

Ларзага келасан! Ўнлаб оила
Фожиасин агар бўлсанг гувоҳи
Ҳайратга тушасан, қаҳринг қўзғалар
Не деб шўрликларнинг қилган гуноҳи.

Балки бу афсона, балки ҳақиқат,
Балки бир тасодиф! Неки бўлса ҳам.
Шу кичик оила фожиасидан
Даҳшатларга келар эшитган одам!..

Энди тасаввур эт, миллион-миллионлаб
Фариштадек қизлар, ёлғиз ўғиллар,
Баҳорда яшнаган чаманлар, гуллар
Ўзин ижодидан хурсанд уламо,
Энди набирага етишган бобо,
Қанча-қанча шаҳар, қанча ширин жон
Бир онда атомдан қилинса яксон
Бу ҳам НТРми? Унинг қудрати,
Унинг қасримасми?

Нега қолдинг жим?
Бунинг бойси не? Нима зарурат?
Нима гуноҳ қилган она табиат?

.....
.....
.....

IV

Буни ҳам биласан, Ернинг тагида
Илон қимирилса сезасан ҳатто.
Фожиа шундаки, илон ўзимни
Чакмаса бўлдига ўргандик аммо!

Сен мендан ранжима, фақат сен эмас,
Мабодо дунёга ўт кетса агар.
Бандадан уялмай, тангридан кўркмай
Ўзим ёнмасам бас деганлар ҳам бор.

— Ўзга нима чора! Минг дод, фарёд чек
Энди нолалардан не фойда ахир?!
Кишилар оҳимас, дунё тақдирин
Атомлар ҳал қилар! Бу эмас-ку сир!

Демак, «охир замон»! Қолган умрни
Кечирмоклик керак бир-бирин талаб?
Бутун хиёнат у имон сустликлар
Наҳот, гуноҳларга атомлар сабаб?!

Беш юз йил муқаддам ҳатто Навоий
Дунёга келибмиз деганда бевақт,
Ноумид қолмаган охир замон деб,
Асло нопокликка қилмаган шафқат!

Охир замон, атом, НТР дейиш,
Нопок тўдаларга баҳона фақат!
— Хўш, қани, ўзинг айт, бизнинг асрда
Атом бомбасидан борми зўр қудрат?

Тангри бор! Инсоф бор! Инсон бор — биз бор!
Атомлар сен, бизсиз ўлик бир бисот.
Атомни яратган, Хиросимага
Уни ташлаган ким? Ахир, одамзод!

V

— Одамзод!.. Одамзод!.. Миллиард одамзод
Атом қудратининг олдида нима?

У шундай беадад ваҳший уммонки,
Бу дунё қалқиган кичик бир кема!

— Сен айтган атомдан минг бор қудратли
Шундай офат борки уйдан даҳшатроқ,
Бу инсоннинг нафси, бутун дунёни
Шудир доим барбод қилувчи олчоқ!

Инсон инсон бўлиб аклини таниб,
Қўлига бир найза тутгандан буён,
Қандайдир дохийлар нафси баҳона
Давлат, дин деб ўзин қилади қурбон.

Ахир атомсиз ҳам бутун дунёни
Гитлер ботиргудек бўлдику қонга.
Нечун? Нега ахир? Немис кулмиди?
Эркликка зормиди? Зормиди нонга?

Гитлериинг манманлик нафси эди у!!!

.....

Энди атом асри! Бу сўнгги жангда
Бўлмас енгувчи ҳам, енгилувчи ҳам,
Ғолибларга бўлар на бир обида,
На зафар байроғин тикловчи одам!

Сочилган бир сиқим тупроқ сингари
Бу еру заминдан қолмагай нишон.
Хўш, энди нечун жанг? Нахот дунёдан,
Нахот тўйган бўлса жонидан инсон?!

Энди кураш нега? Нечун зўрлигу
Атом бомбаларни қилмоқ писанда?!

— Ғоя учун кураш! Курашмоқ керак,
Шуни билмайсанми, эй ғофил банда!

— Ғоя деган нарса — халқнинг мақсади,
Дунё нималигин унинг англаши.
Халқнинг эрки қолиб, нега ўзгалар
Яшаш тариқатин керак танлаши?!

Ахир бу дунёда ҳар бир инсонга
Фирок, йиғи эмас, шодлик, бахт керак.
Боғу роғлар керак ва янграган куй,
Ҳалол меҳнат нонин хотиржам емак!

Халққа нима керак? Ўз эркинлиги,
Омон бўлса басдир, шу еру замин.
Элга хотиржамлик, тинчлик тилайди,
Фотиҳага қўл очиб деганда «Омин!...»

Халқнинг ғояси шу!

VI

— Албатта тинчлик
Ўзга нияти йўқ унинг **мутлақо!**
Лекин минг афсуски!..
— Нега бу афсус!!
Тинчликни истасанг тинч қолма асло!..

Биламан сукутинг аломатин ҳам,
Асаб товланишин сўнгги нуқтаси.
Бу ҳам одамзодга атом асрининг,
НТР асрининг берган тухфаси.

Биламан феълингни, беозор зотсан,
Бировлар озорин истамайсан, ҳа!
Аммо сен одамлар, дунё тинчлигин
Истасанг, ҳа, ҳайкир, сукут сақлама!

Сен шундай ҳайқирки, ҳайқиригингдан
Одамлар тинчлиги бузилмас зинҳор!
Йўқ, сукут сақлама! Қанча ҳайқирсанг,
Тинчлик шундагина бўлар барқарор

— Кошки бўлса эди! Бу фақат ният,
Ахир ният ўзи ёрти мол холос!
Фақат ният билан бутун дунёни
Қилиб бўлармикан қирғиндан халос?!

Тинчликни истаймиз! Истаймиз, аммо,
Кимнинг қўлида у даҳшатли қурол!

Ўшалар нафсини, манманлигини
Енгмасдан, бўлурми тинчлик барқарор!

— Сен шундай хайқирки, кирсин овозинг
Халқ қадами етмас хоналарига.
Ёвузнинг ўқ ўтмас деразалари
Чил-чил бўлсин халқнинг ноаларидан.

Халқлар хайқириғи уларнинг нафсин,
Ҳокимлик гурурин агар босмаса,
Халқларга тинчлик йўқ! Йўқ-йўқ, битмагай
Уруш, қирғин деган қонли васваса!

Тинчликни истасанг шундай хайқирки,
Дунёни ўртамай атом бомбаси,
Атом соҳиблари қалбин ўртасин
Инсонлар овози, тинчлик ғояси!

Тўғри, сен айтганча ғалвали дунё,
Атомлар, НТР асри бу, дўстим.
Лекин амин бўлки, атомлар эмас,
Инсоннинг инсофи, идроки ҳоким!

2. ТИНЧЛИК
I

— Бўлди, бир оз тўхта, нафасни ростла,
Бу дунёнинг иши кетмайди қочиб.
Менинг дардимни ҳам кўзватиб қўйдинг,
Ростини айтганда, қалбингни очиб.

Тирноқдан кир излаш, ахир, бу ғийбат,
Инсонга азоб-у, битади қачон?

— Энди нима десам? Битади, фақат,
Тирноқлар ўсишдан тўхтаган замон.
Ёки қутилмоқ-чун доим тирноқни
Қиртишлаб турасан, қиркиб турасан.
Ана шундагина... Нега куласан?..

— Мен дардимни айтсам....

— Дардларинг аён!

Кошки ҳамма сендек бўлса бетоқат!

Шундайлар ҳам борки, дардингни айтсанг,

«Дунё ўзи шундай» дейдилар фақат.

Кимнингдир мушукулин осон этмоқлик

Энди бурч саналса, қадимда савоб.

Бундай бепарволик касали қайдан?

Ўйлайману, аммо, топмайман жавоб.

— Тўғри баъзилар бор. Аммо ҳаммаси

Шундай ўйлайди деб бўлмайди асло!

Демак, айтишингча, юксак онг билан

Янги гуноҳлар ҳам бўлмоқда пайдо?

— Албатта! Қадимда бирор кашфиёт

Ва ё бирор дардга топилса даво

Эллардан-элларга етиб боргунча

Ойлар эмас, йиллар ўтарди гоҳо.

Энди, «Вайс оф Америка», «Фрае Овропа»

Яна қайлардадир тўкилган бўхтон,

«Першинг» тезлигида етиб бормокда

Ернинг у бурчига радиода ҳар он.

Одам ўлдирилса, ўғирланса от

Бутун теваракни босарди вулув.

Моро ўғирланган Италияда,

Премьер министр, от эмас-ку у!

Тўғри, баъзан Шарқда муҳаббат ҳақи

Олиб қочиларди кизларни қадим.

Энди, Европада одами билан

Самолёт ўғирлаш бўлмоқда расм.

Самолёт, атомлар, албатта, сўзсиз,

Замоннинг ривожидеймизу, бироқ,

Беҳаловат кечган ҳар бир дақиқа

Асаблар заволи эмасми, ўрток?

II

Бу аср одами ахир, НТР,
Жаннат қила олар дунёни ҳатто.
Ҳамиша безовта, аммо руҳимсиз,
Нахотки, бу дардга топилмас даво!..

Ажиб замонларга қолдик-да, товба!
Қани, атомларсиз, осуда дамлар!
Замондан нолима, замонда айб йўқ
Ахир бу дунёга ҳоким одамлар!

— Одамлар бузилиб кетди чамамда
Яхшилар қолмади, бало ўшанда

— Йўқ, йўқ! Минг шукрлар, ҳали дунёда
Ёмонлар ҳокиммас, ёмонлар кўпмас...

— Нима десанг де-ю, аммо одамлар
Бўлиб қолдилар-ку гуноҳдан кўркмас!

— Қани, ростини айт, тутзор йўқ жойдан
Ҳеч вақт кўрганмисан пилла олганин?
Ахир, билганмисан, сигир ўрнида
Пулдан суту қатиқ тайёрланганин?

Баъзан ақлим етмас, ер ҳам, ҳосил ҳам
Халқимиз сонидан ўн бор кўпайди.
Қайдан пайдо бўлди, «танқис» деган сўз?
Нима баракани ердан кўтарди?
Балки нопокликлар...
— Ҳа, гапларинг ҳақ!!

III

— Нопокликка бўлган сендаги нафрат,
Хиёнатга қалбдан ёнмоғинг буткул —
Бу шундай қонунки, бундан афзалроқ,
Дахшатлироқ қонун бўлмоғи мушкул!
Ҳар битта қалбдаги нафрат томчиси,
Нопок одамларга жазо қамчиси!

Лекин, эътирозим, сен айтганчалик,
Дунёда ёмонмас, яхшилар кўпроқ.
Хали ҳам яхшилар суяб турибди,
Ха, шулар бўлмаса аллақачанок,
Дунё фарқ бўларди ўз гуноҳига!

Замин аллақачон бўларди барбод!

.....

IV

— Аллақачон эмиш! Гуноҳлар эмиш!...
Ахир, аллақачон деганинг қачон?
Шу фурсат турибмиз жар ёқасида,
Қара, ўпирилмокда тепангда осмон.
Атом бомбалари бошимиз узра,
Қатор сумалакдек турган пайтда,

Биз-чи; Афросиёб қаърини қазиб
Тирилтирмоқчимиз тарихни қайта!...

.....

— Ноумидлик!.. Тўхта, сенга не бўлди!
Ахир, кўнглинг мунча ҳасратга тўлди!
Бир дам хотирингга ўтмишни келтир,
Қирқ биринчи йилни бир он қилгин ёд.
Инсоннинг қудрати қуролда эмас,
Уни буюк қилган умид, эътиқод.

Ахир, Ленинград қамалда эди,
Очлик!.. Нон ўрнига... ёғар эди ўқ,
Ноумид қолмадик, ҳатто шунда ҳам
«Эрмитаж» таъмири тўхтагани йўқ.

Бир нафас қалбларда сўнмади умид,
Унутганлари йўқ боболар руҳин.
Тантана қилинди ахир, қамалда
Буюк Навоийнинг беш юз йиллигин...

Шундай эътиқодки, бундай эътиқод,
Доим қалбимизда экан барқарор!..

— Бунга ҳеч шубҳам йўқ, аммо дардимни
Дўстим, шошилмагил, қилгунча изҳор!

Менинг бу ёнишим, ноумидликмас,
О, дўстим, сен бундан ғазабни фарқ қил!
Менинг бу қаҳримни урушга нафрат,
Санъату ҳаётга ташналик деб бил!

Рафаэл ишлаган гўзал мадонна,
Париж музейидан ўғирланган он,
Бутун гўзалликдан бўлгандек маҳрум
Атроф кўтарганди бир вақт ғалаён.

Мадраса беагин синик парчаси,
Ва ё ўғирланса, тарихий сопол
Тутилган гуноҳкор борки, барчаси
Сазойи этилган, осилган дарҳол.

Энди уруш бўлса битта расммас!..

Ахир тасаввур эт!

— Бўлди, бўлди, бас!!

V

Иккиси ҳам узок толди сукутга,
Сукутда ташларди атрофга разм.
Гўри Амир, Регистон сукутда, жимжит.
На азон овози келар, атроф жим.

Шундай бир сукутки, улар қалбида
Недандир ваҳима, фарёд кўпарди.
Бирдан сукут портлаб, кўзи олдида
Заминни парчалаб кўкка кўтарди.

Самарқанд сайқали, олтин саройлар
Сиқим тупроқ бўлиб тўзди самога.
Буюк Навоий-ю, Мирзо Улуғбек
Фарёди ўрлади аршу аълога!

Ибодатхоналар олтин куббаси
Ерда оқар эди симобдек эриб.

Гўё ушатишган нон бурдасидек
Самода учарди замин ёрилиб.

Қолган эди зулмат, даҳшатли садо,
Ҳаёту мавжудот бўлганди адо...
Атроф кукун бўлди, атроф кул бўлди,
Ўзалликлар бўлди ер билан яксон.
Улар ҳаёлида қоришган эди
Гўё атом тушиб ер билан осмон. А

VI

Нахот шундай бўлса бизнинг келажак?
— Кел, қўй, бу дунёнинг ташвишин бир дам.
Мана, бунга қара, — бу — бош чаноғи,
Бу ҳам бир вақт бўлган кош кўзли одам.

Ахир, бу ҳам бир вақт шодлик, қайғу-ю,
Неъмату шаробнинг хузурин билган.
Балки, бу дунёга устун бўлай деб
Ҳой-ю ҳавас, шуҳрат ортидан қувган!

Кимнинг бош суяғи? Ҳамлет айтгандек
Сарой махрамими? Ва ёки гадо?
— Агар шамдон чикса ёнидан — шоир,
Қилич, қалқон бўлса, демак подишо.
Агар кетмон чикса, билгин, у деҳқон,
Ҳасса чикса, чўпон, гадо бўлади.
— Ҳа, ўлим шундайки, шоҳу гадони
Бир дамда теппа-тенг қилиб қўяди.

Бири пайғамбардир, бири фуқаро...
Биз боболар рухин этмоқчимиз шод.
Эрта биз ўзимиз нима бўламиз,
Бизни эслармикан келажак авлод?

Энди-чи?.. Алҳазар, айтмоққа тил лол!..
Агар шундай бўлса, замон кетиши,
Бизни ёд этишмас, ҳатто жаҳонда
Қолармикан омон, бирорта киши?
Энди уруш бўлса!..

— Энди бўлсамас,
Бу урушлар қачон тугайди, дегин!
Уруш, ахир, бомба портлаши эмас,
Ё атом ёмғири келтирган киргин...
Уруш деган нарса!..

VII

Айтиб улгурмай,
Бирдан бўрон кўпиб, қуярди ёмғир.
Оппоқ далаларни ювган бу жала
Ўзбек деҳқонининг таъбин қилар кир.

Ёққан ёмғир эмас, машаққат эди,
Ўзбек деҳқонининг қалбига азоб.
Қор чаггаллаб терган онлар ҳам бўлган,
На чора, бермасдан машаққатга тоб.

VIII

Атом асри деймиз, НТР деймиз,
Асло булар эмас тинчликни бузган!
Недан ҳалок бўлди, ахир Индира?
Тинчлик истармиди унга ўқ узган?

Агар тасодифан ғарамлар ёнса,
Нодон боис бўлиб ёнса ўрмонзор
Эзгу ниятларда оташ келтирган
Нахот, Прометей бўлса гуноҳкор!

IX

Ҳикмат бор — дўстинг ким, билмоқчи бўлсанг,
Қўлига қурол бер, нодонга эса,
Бир кун бўлса ҳамки, бериб кўр амал.
Қасам ичаманки, бири шу маҳал.
Энг аввало сенга ўқталса милтиқ,
Амал теккани-чи? Улуғ ўзим деб
Дўстдан юз ўгириб, ура бошлар дўқ.

Ҳа, балли! Инсон ҳам атом кучига...
Атом қудратига етмади осон,
Лекин жаноблар бор, НТР билан
Бу она дунёни қилмоқчи яксон.

Ногоҳ гугурт чакиб ёққан ўтидан,
Ўзи ҳалок бўлган гўдак сингари,
Атомни кашф этиб, гўдакдек гангиб,
Инсон ўзин барбод этмаса хали?

Бўлмайди! Бизлар бор! Умидсиз бўлсанг,
Қўлинг ишга, оғзи бормайди ошга.
Ахир бу дунёда умид бор, халқ бор.
Бунчалар ваҳимага йўлиқдинг, ошна.

— Замон ўзи шундай — шуҳратпарастлик,
Васваса ва атом қаерга боқма!
— Хали шундай дегин?
— Бўлди, талашиш,
Ахир жонга тегди!.. Тинчлик ҳам керак!
— Ҳамиша тортишиш, ноахиллик ҳам
Сенингча, тинчликка кирмайди, демак!
— Албатта! Ва лекин бу оқ, қора деб
Бахслашиб кўкракка урмагил юз йил,
Сен, волиб чикмайсан, ҳақгўй бўлмайсан,
Бўлмаса исботи, бўлмаса далил.

Ҳақиқат бахсларда турилмоғи ҳақ,
Бахс — олий чўққиси инсон эркининг.
Бахслашмоқ гуноҳмас, аммо, у нечун?
Ҳар бир нарсанинг бор, чеки, лекини...
«Лекини» бу — халқинг, ким ҳақлигига
Энг олий гувоҳу энг олий ҳакам.
— Ҳақиқатни айтдинг! Халқ омон бўлса,
Ўз ҳукмини айтар сену менга ҳам.

— Албатта!.. Бўлди қил! Ёмғир бошлади.
Кел, хумор ёзайлик, чикқунча офтоб.
Минг-минг шукурларким, ёмғир ёғмоқда,
Бунинг ўрнида-чи, ўқ ёғса, шу тоб...
— Нафасинг иссиқ қил!

— Ҳа-ҳа, жон ширин.

Ўлимни, урушни истамас инсон!

Икки дўст кутарди ҳамон қуёшни,

Ноумид қолмади, ёришди осмон!

Мен узоқ тикилдим улар ортидан,

Ўйим улар билан бирга кезарди.

Не сирки, уларнинг ўтли баҳсидан

Қалбимда ҳаловат, ҳузур сезардим.

Булар талашарди на шону шуҳрат,

Ва на қилардилар мартаба баҳсин.

Булар юксак эди майда ҳасратдан,

Қурбони бўлмоқдан ўз кичик нафсин.

Қувонч бағишларди бу икки дўстнинг

Аср ҳақидаги ўтли ташвиши.

Кошки, ўйласайди дунё тинчлигин

Шундай жон қуйдириб ахир ҳар киши!

ЭВМ, НТР инсон ақлининг

Буюк чўққисики, ҳаммага аён.

Бу шундай асрки, бусиз ҳаётни

Тасаввур этиб ҳам бўлмас ҳеч қачон!

Мана шунда бизнинг қудратимиз ҳам,

Чўлу саҳроларни айладик обод.

Инсон ақли ҳозир шундай қудратки,

Етади дунёни қилмоққа барбод!

Ҳали бу дунёда дўст бор, душман бор,

Ҳали мавжуд экан ғоя қураши,

Табиий, дунёга бу икки дўстнинг

Ташвиши хавф-хатар билан қараши.

Йўқ, бу ваҳма эмас, васваса эмас,

Уларнинг яшашга бўлган севгиси.

Ҳаётга беадад бўлган ташналик,

Келажакка умид, ишонч белгиси!

Булар кимлар? Менинг ватандошларим,
Буларнинг баҳсидан қилардим фахр.
Булар еру кўкнинг, ҳар бир гиёҳнинг
Ташвишин, тақдирин ўйларди ахир.

Дунё қил устида турганлиги рост,
Атом ҳалокати хавфида олам.
Дунё шаксиз омон қолади фақат,
Шулардек қайғурса ҳар битта одам.

Шул сабаб қалбимга ёт эди қадар
Рухим эркаларди эзгу муддао.
Кўкда чарх урарди бир жуфт кабутар,
Райҳонлар рухидан хуш эди ҳаво.

МАРДЛИК ВА ВАФО ҲАҚИДА ЭРТАК

Бир бор экан ҳам йўқ экан,
Қадим-қадим замонда,
Қўш кокилдек Амударё
Ва Сир оққан томонда —
Ҳаммаёққа донг таратган
Бир султон ўтган экан.
Узоқ яшаб, тишлар тушиб
Қувватдан кетган экан.
Бу Султоннинг бисотида
Бор экан ёлғиз қизи.
Гўзаллиг-у доноликда
Танҳо экан бир ўзи.
Ҳатто юзин яшираркан
Ҳуснин кўрганда гуллар.
Сўзин тинглаб, бир дам тилдан
Қолар экан булбуллар.
Ҳуснин кўрган товуслар-чи
Патин юлиб қоларкан.
Шахло кўзин кўрган оҳу
Кўзин юмиб оларкан.
Яқинига йигитлар ҳам
Кела олмас, тортиниб
Сўзни тинглаб донолар-чи
Сўзлай олмас ботиниб,
Доноликка доно эди
Ҳуснда чексиз гўзал.
Бу парими, сеҳргарми
Ҳеч ким этолмасди ҳал.

II

Турна катор совчилар
Тинмай келиб кетарди
Йиллар ўтар, кекса султон
Қалбини чок этарди.

Маликага хуш келганлар
 Отасига ёқмасди.
 Султон маъжул кўрганига
 Қиз кайрилиб боқмасди.
 Севги гўё бу ҳам бир куй
 Хар кимнинг ўз хисси бор;
 Гулни севган кишининг ҳам
 Ўзин севар иси бор.
 Муҳаббатни бир қолипга
 Асло қўйиб бўлурми!
 Севги бу — нур, нурга эса,
 Баҳо қўйиб бўлурми!
 Ота-бола иккаласин
 Ҳеч тўғри келмас шарти.
 Ошиқ-мошиқ севганларнинг
 Ўзига бўлур дарди.
 Кекса Султон хаёлида
 Не ташвишлар кезарди.
 Кўпни кўрган чол ниятин
 Ёш қиз қайдан сезарди.
 Султон қанча ўғил кўрди.
 Ўғиллари турмади.
 Қариганда уйланди ҳам
 Аммо, фарзанд бўлмади.
 Бир оёғи тўрда бўлса,
 Бир оёғи энди гўрда.
 Шунча давлат тожу-тахти
 Қолади қайси қўлда!..
 Бу давлатлар кимга қолар?
 Бошқаради элни ким?
 Арзигулик бир меросхўр
 Ахир қуёв-қу лозим!..

Ш

Диққат бўлган султон, қизин
 Чакиртириб эрталаб.
 Ниятини билмоқ бўлди
 Кўнглин овлаб эркалаб.
 Отасининг мақсадини
 Доно қиз сезган замон,

Бир хикоя сўзлагандек
 Дилин қиларди баён:
 Бир ажойиб туш кўрибман
 Тушимда баҳор эмиш.
 Ер-у осмон чаманзор-у
 Атроф лолазор эмиш.
 Теварақдан сайрар эмиш,
 Тинмай жаннат қушлари.
 Кекса-ю ёш сайр этармиш.
 Топиб кўнгил хушларин.
 Дарахтларда ноз-неъматларин
 Гулламасдан пишганмиш.
 Ҳеч кишида бир нола йўқ,
 Ҳамма кўнгил хушлармиш.
 Лекин ҳали туш бўлмасдан
 Осмон бети қорайиб,
 Бирданига бўрон туриб
 Ақл етмас, ғаройиб
 Булут каби қора қушлар
 Атрофдан босиб келди.
 Йиртқич хайвон овозидек
 Овози тошиб келди
 Қуёш юзин теварақдан
 Тундек қоплаб оларди.
 Жон-жонвор-у одамларга
 Чангалини соларди.
 Шодлик ўрнин кий-чув босди
 Атрофин босди зулмот.
 Ошиқлар ҳам бир-бирларин
 Ташлаб, кўтардилар дод.
 Манман деган полвонлар ҳам
 Ўзларин урди ғорга.
 Шахзодалар қиличларин
 Ташлаб қочдилар жарга.
 Бу ҳаёлми ё ўнгимми,
 Билолмайман ҳали ҳам,
 Бир пахлавон кўрқув билмай
 Ёнимда турди шу дам.
 Девдек бир қуш хатто менга
 Солмоқ бўлганда чангал,
 Бир куч билан мени сақлаб

Бўйнин узди дангал,
 У куёшими ё одамми
 Юзидан ёгарди нур.
 Кўз нуридан қора қушлар
 Ёниб тушарди гур-гур.
 Қора қушлар бу йигитнинг
 Мардлигин кўрган замон.
 Фарёд солиб ғойиб бўлиб
 Ёришган эмиш осмон.
 Қадимгидек ўйин-қулги,
 Бошланди яна сайр.
 Йигит бир сўз айтиб кетди,
 Менга деяркан хайр!
 Сенга бирор ташвиш тушса,
 Мен ҳамиша тайёрман.
 Шаҳзодамас, оддий зотман,
 Сенга ошиғ-у зорман.
 Ўша йигит эл-у мени
 Офатлардан асради.
 Вафо, нима ботирлик не,
 Отажоним, оқлади.
 У шу юртда яшар эмиш,
 Кимлигини айтмади.
 Неча пайтки, унинг меҳри
 Юрагимдан кетмайди.

IV

Кекса султон индамади,
 Кеча-кундуз фикр этди.
 Мулозимлар, вазирига
 Ўз ниятин зикр этди.
 Йиғилганлар одоб билан
 Шоҳга қилди тавозе.
 Куёв танлаш неча кунлар
 Ўртада бўлди мавзу.
 Бу аҳволдан султон қизи
 Ўзича қон йиғларди.
 Бир мададкор топа олмай
 Юрагини тигларди.
 Кошки эди бир қуш бўлсам...

Бўлса эди канотим,
 Бу саройдан қочар эдим,
 Учиб ўша захоти.
 Киз ноласин эшитарди,
 Саройдаги тўтиқуш.
 Одам каби унга сўзлаб,
 Киз кўнглини қилди хуш:
 Сен қафасдан мени бўшат
 Мен сен учун учаман.
 Султон суҳбат қилган уйга
 Астагина тушаман.
 Мен отангнинг ниятини
 Сенга қиламан ошкор.
 Ана шунда бирон чора,
 Тадбир ўйламоқ даркор.

V

Киз шодланиб озод этди
 Кушни дархол қафасдан.
 Етиб борди суҳбат томон
 Тўти ўша нафасда,
 Вазир сўзлар: шаҳаншоҳим,
 Султонларнинг шоҳи — сиз.
 Тўқсон баҳор кечирдингиз.
 Яшамокда боқий — Сиз!
 Султонимиз, шон-шухратда
 Кудратда сиз тенги йўқ.
 Саховату марҳаматда
 Сиздек феъли кенги йўқ,
 Сиздек зотга куёв бўлиш,
 Бир мўъжиза, катта бахт.
 Эртакларда ҳатто йўқдир,
 Бу салтанат, тожу-тахт
 Куёв бўлган, сиздек зотнинг
 Керак қадрин билмоғи,
 Сўзингиздан чикмайдиган,
 Қобил-солиҳ бўлмори.
 Маккор вазир шоҳни мактаб
 Хом теридек ийларди.
 Тожу-тахтга эга бўлиш,

Йўлларини ўйларди.
 Вазир сўзин тугатмасдан
 Бир четда турган тўти,
 Қаҳ-қаҳ уриб, бирдан кулди,
 Вазирнинг учди кути.
 Чунки тўти одамларнинг
 Сўзларини биларди,
 Фақатгина ножўя гап
 Айтилганда куларди.
 Бу вазирнинг жуда гўзал,
 Қобил ўғли бор эди,
 Мўминликка мўмин эди,
 Жуда беозор эди.
 Не буюрсанг, йўқ демасди,
 Айтган ишни қиларди.
 Киргин десанг ўту-сувга
 Ҳатто ўзин урарди.
 Қобил, гўзал бу йигитча
 Фарқсиз эди тўтидан
 Қаҳ-қаҳ уриб кулган эди
 Тўти гапнинг шўтидан.

VI

Лашкарбоши сўзга чикди,
 Таъзим этди Султонга.
 Нимадандир ҳайиққандек
 Назар солди ҳар ёнга:
 Кўп катори хизмат қилдим
 Сизга, шохим, жонимдан,
 Қулингизман, хато қилсам,
 Ўтинг, қошиқ конимдан.
 Жанг жадалсиз юрт бўлмайди,
 Ёв-ғанимсиз эл бўлмас,
 Сизга лойиқ куёв ёвдан
 Бўлмоғи керак кўркмас!
 Юртни сақлар йигитларинг,
 Жангдан кўркмас ботири.
 Курашолмас кўнгли юмшоқ.
 Ва паришон хотири.
 Дарёларни кесиб ўтсин,

Тошлар келса, кемирсин
 Тожу-тахтга қасд қилганин
 Қонин сувдек шимирсин.
 Пойгаларда чавандоз-у,
 Отишда эса мерган.
 Сизга лойиқ куёв бўлар
 Жангда жонини берган.
 Лашкарбошин сўзини тинглаб
 Саройда турган тўти
 Қах-қах урди, саркарданинг
 Бирдан ўзгарди кути.
 Чунки тўти сезган эди
 Лашкарбоши ҳийласин
 Билган эди, сабабини
 Шохни алдаб ийлашин.
 Чунки унинг қаҳри каттик,
 Мерган ўғли бор эди.
 Ўта майхўр, қилмишидан
 Элу-юрт безор эди.
 Фақат бошин силкиб қўйди
 Тахтда ўтирган Султон.
 Бу «ха»миди, ё «йўқ»миди
 Саркарда эди ҳайрон.
 Ўтирганлар ҳаммаси ҳам
 Ўз ўғлини мактарди.
 Бир амаллаб куда бўлиш
 Йўлларини ахтарди.
 Бирин ўғли кўркмас бўлса,
 Аммо хунар йўқ эди.
 Бирисида хунар бўлса,
 Олтину зар йўқ эди.
 Бирисида инсоф бор-у
 Лекин ўзи бўш-баёв
 Доносида хусндан йўқ,
 Бу ҳам бўлолмас куёв.
 Ҳаммасининг сўзин тинглаб,
 Султон тиклаб қаддини:
 Билмоқ бўлди жим ўтирган
 Шоирнинг ҳам дардини.
 — Шохон-шоҳим, жуда мушқул
 Ишқ-муҳаббат савдоси.

Ҳар кўнгилнинг ўз севгани
 Ўз-ўзича даъвоси.
 Маликамиз кўнгиллари
 Кимни қилар ихтиёр,
 Гоҳо доно телба кўнгилни
 Топмоққа қолар ночор.
 Топмоқ бўлиб байт ёзаман
 Ошиқларнинг кўнгилни.
 Мана бу деб айтиб бўлмас,
 Муҳаббатнинг йўлини.
 Султон бир оз ижирғанди,
 Солган бўлди қовоғин.
 Лашкарбоши, вазир секин
 Кириб қўйди томоғин.
 Муҳаббатнинг сирларини
 Шоир сўзлаб улгурмай,
 Аммо сарой қизиқчиси
 Сўзлай кетди пайдар-пай.
 — Султонимиз, ўтинаман,
 Кечинг қошиқ қонимдан.
 Сўзлаш учун рухсат этинг
 Пул берсам ҳам ёнимдан.
 Эрга тегмоқ бўлган ким-у,
 Султонимнинг қизими?
 Тушинолмай қолдим сира,
 Ёки унинг ўзими?
 Уйланмоқчи бўлган ким-у
 Вазирми, ўғлими?
 Ўғли бўлса, қайдан билар
 Йигит қизнинг кўнгилни.
 Йигит, қизнинг агар бўлса,
 Ўзининг кўз-қулоғи.
 Бир-бирини келиб кўрсин
 Бут бўлса қўл оёғи.
 Шоҳон-шоҳим, Сиздан тортиб
 Мени ҳамма севади.
 Хотиним-чи ташлаб кетди,
 Мени одам демади?
 Доноли-гу, хусн, бошқа,
 Ботирлик, хунар бошқа.
 Ишқда вафо бўлмаса-чи,

Битган балодир бошга!
 Шохнинг ишқи, курбакага
 Тушган деган тўғри гап!
 Қиз йигит ҳам ёмон бўлмас,
 Бир-бирин кўрса синаб.
 Қизикчининг бу сўзлари
 Баъзиларни кулдирди,
 Баъзиларни ҳушёр қилди.
 Баъзиларни ўлдирди.
 Султон бирдан чапак чалди,
 Ўтирганлар бўлди жим.
 Эртагаёқ элни йиғинг,
 Шудир султонлик ҳукмим.
 Ҳар бир йигит қиз олдида
 Ўзлигини кўрсатсин.
 Илми-хунар, ишқда қатъий
 Сўзлигини кўрсатсин.
 Шу чок тўти парвоз қилиб
 Қанотларин силкитди.
 «Тўғри, тўғри» деганича
 Қайгадир учди кетди!

VII

Қорлар эриб баҳор келди.
 Кўк ёришиб чақиндан,
 Биров эшак, биров отдан
 Хуллас узоқ-яқиндан,
 Шахзода-ю, чўпонлар-у
 Қиздан бўлиб умидвор
 Кеча-кундуз сарой томон
 Келишар турна катор.
 Карнай-сурнай авжга чиқиб,
 Ноғоралар урилди.
 Кенг майдонда қизикчилар,
 Баланд дорлар қурилди.
 Расталарда нишолда-ю,
 Обокилар сотилди.
 То новвотдан чилимга боп
 Томакилар сотилди.
 Пашмаклар-у, парвардалар....

Ҳар кишининг ўз хариди.
 Уйланмаган йигитларда
 Фақат муҳаббат дарди.
 Бирданига гала-говур.
 Тўхтади бозор-ўчар
 Султон кизи кириб келди,
 Усти-боши олтин-зар.
 Ўрталиқка жарчи чиқди,
 Шох ҳукмин қилди баён.
 Қиз ишқида келишганлар
 Тизилишди бир томон.
 Қатор турар шахзодалар,
 Чавандоз-у ҳам мерган.
 Жун тўн кийган чўпонлар-ун.
 Орзуга айб йўқ деган.
 Қиз баҳона, ҳар ким ўзин
 Кучин синаб кўрмоқчи.
 Биров қиз деб, бир мол деб,
 Шохга куёв бўлмоқчи.
 Саркарданинг кўркмас ўғли
 Ўртага чиқди аввал.
 Кумуш камар, кимхоб тўни
 Устида ёнар ял-ял.
 Кўзлари ҳам бойўғлининг
 Кўзи каби ёнарди.
 Ботирликдан нишон бўлиб
 Қиличи товланарди.
 Хунарингни кўрсатгин деб
 Нидо қилганда Султон.
 У отига қамчи урмай
 Шовқин солди оломон.
 Мана бунинг хунари деб
 Қўли синган ва чўлоқ.
 Кўзи шишган, ёшу кекса
 Ўртага чиқди шу чок.
 Бу ахволдан хайрон бўлиб
 Ғазабланган малика,
 Ўз фикрини айтмоқ учун
 Ўрнидан турди тикка:
 Ҳо ҳалойик, бу йигитнинг
 Қиличи қилни ёрар,

Кўкда учган мезонни ҳам
Камонда ура олар.
Лекин бунинг кўркмаслиги,
Қаҳри бор-у, раҳми йўқ.
Хунар бор-у, дўст-душманни
Ажратувчи фаҳми йўқ.
Бундай йигит менга ёру
Тахтга бўлолмас лойик.
Маликага таҳсин айтди,
Теварақдан ҳалойиқ.

Кўп ўтмасдан одоб билан
Кўксида икки кўли
Ўрталикка чиқиб келди
Вазирнинг қобил ўғли.
Салом бериб, бош эгганча
Узоқ ерга тикилди.
Ва Султоннинг оёрига
Бошин уриб йиқилди
Хунарингни кўрсат, дея
Султон қилганда нидо,
«Қулингизман, не айтсангиз»
Шуни қиламан бажо!
Бир ниятим малика-ю
Ҳам сизга қул бўлишдир.
Тирик деса тирилишу
Ўлган деса, ўлишдир».
Султон унинг бошин силаб
Кўзларига ёш олди.
Малика-чи қовоқ солиб
Ўрнидан туриб қолди:
Ахир менга тўти қушмас,
Ақли расо ёр керак.
Эл дардини фаҳм этган
Доно ҳукмдор керак.
Оқ-қорани фаҳм этмаган
Дўст, душманни фарқ этмас.
Йигит учун бўйин эгиш.
Хусннинг ўзи етмас: —
Маликанинг сўзин тинглаб
Йигит қуллик этарди.

Бу аҳволни кўрганлар-чи,
Бирдан кулги кўтарди.

Майдон аро чикиб келди
Қадди расо паҳлавон.
На кимхоб тўн, на от, қилич,
Устида эски чопон.
Халойиққа салом берди.
Буйрук кутиб турди жим.
На малика, на султонга
Аммо қилмади таъзим.
Бу саҳройи хону бекка
Хушомадни билмаган,
Меҳнат билан кун кечириб,
Сира таъма қилмаган.
Ўзига хон, ўзига бек,
Йигитнинг бу туриши,
Шоҳга маъкул тушмагандек,
Башараси буришди.
Аммо йигит ишонч билан,
Турар эди қад тиклаб,
Бу туриши маликанинг
Кўнглин ўтди қитиклаб.
Кимлигию ҳунарини
Сўраганда малика,
Қамиш найни чала кетди,
Жойида туриб тикка.
У чалган най оддий наймас,
Мўъжиза, сеҳр эди.
Кўнгилларни эритувчи
Ишқ эди, меҳр эди.
Най чалганда чаман бўлиб
Кўринарди бу дунё.
Булбулларинг сайроғидан
Иборат эди гўё.
Най куйида бу йигитнинг
Ширин тили бор эди.
Маликанинг ишқи тўла
Гўё дили бор эди.
Бу куйдан маст малика ҳам
Тебратаркан бошини,

Билмас эди, не хис билан.
 Оққанини ёшини.
 Чин муҳаббат бу — дунёда
 Муъжиза-ю сеҳрдир.
 Одамларнинг юрагида
 Уйғотилган меҳрдир.
 Куйни бўлиб разаб билан
 Ўрнидан турди вазир:
 Шохимизга найчи эмас,
 Куёв керакку ахир!
 Найчига пул керак бўлса,
 Ҳаққин берамиз дарров.
 Аммо кизга вафоли ёр,
 Султонга керак куёв!
 Шу чор унинг тепасида
 Тўти қуш қилди парвоз
 Гир айланиб одамлардек
 Бирдан чиқарди овоз:
 Маликани кимки севса,
 Муҳаббати синалсин.
 Не ниятда севган бўлса,
 Шу нияти синалсин.
 Шу зум бирдан бўрон турди
 Гумбирлаб чакди чакмоқ.
 Қора қушлар пайдо бўлди
 Осмон бағрида шу чок.
 Девдек қушлар қанот ёзиб,
 Човут солмоқ бўларди.
 Чангалига отларни ҳам
 Ҳатто олмоқ бўларди.
 Ваҳший қушлар ҳар йил элнинг
 Мол-донини таларди.
 Парранда-ю дарранда-ю
 Бор жонини таларди.
 Қий-чув бўлиб тўрт томонга
 Оломон тўзиб кетди.
 Куёвлар-чи, бир-биридан
 Қочишда ўзиб кетди.
 Талвасада вазир қочди
 Мўмин ўғлини бошлаб.
 Саркарданинг ўғли қочди,

Қилич қалқонин ташлаб,
 Аммо чўпон ҳайиқмади,
 Талвасага тушмади.
 Сақлаш учун маликани
 Билагидан ушлади.
 Қушлар унга човут солса,
 Қанотидан тортарди.
 Фарёд солиб қочганларни
 Камон билан отарди.
 Бу йигитда пайдо бўлиб
 Сехрли бир битмас куч.
 Калласини узар эди
 Қай томондан келса дуч.
 Қора қушлар қий-чув билан
 Бирдан қочиб қолишди.
 Худди булут тарқалгандек
 Яна осмон ёришди
 Майдонро турар эди,
 Малика-ю ва чўпон.
 Садоқатли тўти яна
 Пайдо бўлди ўша он.
 Қочиб қолган одамларни
 Тўти қайта чақирди.
 Чўпон йигит мардлигини
 Элга айта чақирди.
 Эл йигилиб карнай, сурнай,
 Қайтадан чиқди авжга
 Чўпон йигит эга бўлди
 Малика-ю тахт тожга!
 Бу чўпоннинг кўркмаслиги,
 Ҳам мардлиги синалди.
 Севганига вафодору,
 Ҳамдардлиги синалди.
 Ўша куни эл оғзида
 Шодлик бўлди, куй бўлди.
 Етти кеча, етти кундуз
 Хурсандчилик, тўй бўлди.

МУНДАРИЖА

НУРНИ ТОПТАБ БЎЛМАС

Миллатни	6
Сен учун дедим	7
Низрўз муборақ	8
Нима ҳам дердим	9
Шоирлар хақида	10
Она ва тиш	11
Розикман	13
Дарди йўқ кесаи	14
Хотинлар табассуми	15
Гулшанда тонг эди	16
Зарра ўртанмасдим	17
Дунё ва одамлар	18
Муддао	20
Агар баъзи бирлар	21
Ёлгончи	22
Йўлбарс боласи	23
Айрилиқ	24
Ҳасса	25
Тирик ўлмоқ	26
Гоҳо тушларимга	27
Киёфа	28
Жанг чоғи	29
Қирқ йиллик	30
Соқоллари оппоқ	31
Хотинлар	32
Ўлфатлар	33
Баҳор кечаси	35
Болаликда	36
Тилда айтилмаган севги	37
Шамол	38
Қабр тоши	40
Умрда нималар кечмайди	41
Қарғалар	42
Танграм ўзинг	43
Розилик	44
Унутиш	46
Бедард ёшлигим	47
Ман ўлган эмишман!	48
Майсалар	50
Бошларимда не савдо	51
Даво	52
Ёшликда ёрнинг ишқиди	53
Менинг нафсим	54
Ҳайкал	55
Чаманларни ўзи асрасин	56
Соглом одам	57

Кексалик	60
Чинор	61
Қабристонда	62
Мукофот	63
Алла	64
Гўдак йиғиси	66
Қайси бирисиз?	67
Буюклик	68
Менинг юртимда истиқлол	70
Она-ер завқини унутма сира!	71
Викдон	72
Баъзилар дўст билан фахрланади	74
Отамнинг ёшига кирмадим ҳали	75
Баъзан тоғув дўстлар	76
Кун ила тун	77
Она	78
Сенинг бахтинг	79
Соғинч	80
Ҳазон фасли	81
Суяниқ	82
Ота	84
Истак	85
Мангулик ҳақида ўйлар	86
Тол	87
Шалода	88
Шеърнинг тунгилиши	89
Сизга деганим	90
Мотам кезларида	92
Ваъда	93
Чўққи устида куёш	94
Ваҳима	95
Ором	96
Қайсин Қулиевга	97
Истиқлол тонги	98
Баъзан одамларни	100
Омад	101
Қайтиш	103
Баҳслашув	104
Баҳор чоғи эди	106
Бедана	107
Маслаҳат	108
Юпанч	109
Одамгарчилик	110
Жимжит!	111
Ақл ва макр	112
Иккиси ҳам ширин	113
Паришонлик	114
Олма	115
Бобом	116
Осмонбоз	117
Сурат	118
Қор ёғади	119
Қуйлаганим ўзингсан	120
Чанқоклик ва занжирлар	122
Хотин	123
Кузак япроқлари	124

Қалб, дўстлик, сўз	125
Шеърларим	127
Ғоҳо мафтун қилар	128
Яшагим келади	129
Сўнгги булут	130
Сўндирма, ёндир!	131
Куз	132
Менинг юлдузим	133
Кексалик	134
Зарралар	135
Ҳйлар	136
Баҳона	137
Шарпалар	139
Ариқ бўйларига	141
Оқибат	142
Илҳом	143
Пунча ваҳшийлашиб кетдимин инсон	145
Из	147
Умид	148

РУБОНЙЛАР

Илоҳий муҳаббат

Ошиқларда	160
Баъзилар	161
Оқшом	162
Илоҳий муҳаббат	163
Қизим Хуршидаҳонга	164
Ояғинам	165
Жанжалсиз уй	166
Сўроқ бўлармиди!	167
Инсон инсон учун	169
Севаман деб	171
Кишлоқ гўзаллари	172
Чинорнинг шоҳлари	174
Яна баҳор келди	175
Ташаккур	176
Оналар ташвиши	177
Тасодиф	178
Муҳаббат	179
Севги ва рашик	180
Азобланма	182
Телба дема	183
Муборак	184
Ҳйлар ва ҳақиқат	185
Чирт-чирт узилади	186
Икки ёшлик	187
Яхшилик	188
Нурга йўрилганлар	189
Садокат	192
Севганингданми, тўйганингданми	193
Албомга	194
Қандай бўларкин?	195
Тўкма кўз ёшингни	196
Кун қизариб ботди	197

Сибирь тонги	198
Баҳор томчиси	199
Тилла узук	200
Онам мени	201
Қайрағоч	202
Уни кўрганмисан?	203
Бахт ва севиш ҳақида	204
Инкирозми, эътироз	205
Бобомнинг фалсафаси	206
Қуёш ёр васлига ошиқиб	207
Тош хайкал	209
Кутип	211
Ғуборларни ювмоқда баҳор	212
Хотинлар мадҳи	213
Шамол учиргандек	214
Ватан	215
Момоқалдиروق	216
Эслаш	218
Гоҳ шох, гоҳ	219
Онамнинг дуоси	220
Гўдак	222
Гуноҳ менда эмас	223
Сенинг хуснинг	224
Севги сирлари	225
Баҳор ҳазили	227
Кечир	228
Қалб	229
Гулзорга кирдим	230
Яхшига яхшиман	231
Рад этилган сеvgи	232
Баҳор келди	233
Мактуб	234
Нурли кечалар	236
Менинг назаримда	237
Жийда	238
Шарросдан юз ювди	239
Ҳаммаси ўзинг	240
Бургут	241
Ўк	242
Чойхона	243
Ватан ҳақида кўшиқ	245
Кечирилмас гуноҳ	246
Бугун нега	247
Чумчуқ	248
Пахтакор дўстинга	249
Шеърим ҳақида	251
Дўстлик	252
Кеча лайлак келди	253
Илҳом водийси	254
Киш эртаси	256
Ранжитма	257
Денгиз қирғоғида	259
Сабабни билсам	260
Гулзор ва ёр	261
Истайманки	262
Сонет	263

Умрим борича	264
------------------------	-----

ДОСТОНЛАР

Кўнгил чироғи	266
Аср баҳси	283
Мардлик ва вафо ҳақида эртак	300

ШУКУРУЛЛО

ТЎКИЛГАН ДАРДЛАРИМ

(Шеърлар, рубоийлар, дostonлар)

«Шарк» нашриёт-матбаа
акциядорлик компанияси
Бош тахририяти
Тошкент — 2001

Мухаррир *А. Бобонийзов*
Рассом *К. Акчулаков*
Бадий мухаририр *Ф. Башарова*
Техник мухаририр *Р. Бабаханова*
Мусаххих *Н. Мухамедиева*

Теришга берилди 23.05.2001. Босишга рухсат этилди 18.07.2001.
Бичими 84x108 /к. Антиква гарнитураси. Офсет босма. Шартли босма
табори 16,8. Нашриёт ҳисоб табори 9,0. Адади 5 000 дона. Буюртма
№ 2034. Баҳоси келишилган нархда.

«Шарқ» нашриёт-матбаа
акциядорлик компанияси босмахонаси.
700083, Тошкент шаҳар, «Буюк Турон» кўчаси, 41